

tv-15 naš TOVARIS

Št. 18
10. maja 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Srečno, kolesarji!

V okviru praznovanj štiridesete obletnice ustanovitve Odseka za notranje zadeve, Narodne zaščite, Vojske državne varnosti, Ozne in partizanskega varnostnega šolstva je v torek, 8. maja, izpred republiškega sekretariata za notranje zadeve v Ljubljani odpeljala skupina kolesarjev. Prevozila bo prvo partizansko kolesarsko transverzalo Slovenije. Skupino kolesarjev, ki bo v petih etapah prevozila petsto kilometrov po naši republiki, sestavljajo nekdanji borci in upokojeni ter aktivni delavci RSNZ.

V petih etapah bodo prevozili pot iz Ljubljane čez Kočevje, Idrijo, Cerkno, Bled v Tacen, kamor bodo pripeljali v soboto, 12. maja, na osrednjo proslavo ob obletnici ustanovitve naših varnostnih organov.

Po naših cestah potiskajo pedala Janez Vinkler, Danilo Pertot, Jože Jenič, Jože Mužič, Alojz Erbežnik in Rajko Milketič, vsi udeleženci NOV ter Franc Židan, Kostja Virant, Gojko Trtnik, Franc Sablič, Bogdan Bajc, Mitja Vodopivec, Vanja Bregar, Janez Zavrl, Boris Slivnik, Cveto Mole, Peter Šefman in Janez Obšteter. Pokrovitelj te kolesarske prireditve pa je TV-15 Naš tovariš.

Foto: J. Čurin

Ob obletnici napada na Ajdovec

Osrednja občinska proslava v počastitev OF in praznika dela v novomeški občini je bila na Ajdovcu v Suhi krajini. Ivo Longar, predsednik občinskega komiteja ZK, je odkril spominsko ploščo, posvečeno napadu 4. SNOUB Matije Gubca na belogardistično postojanko. Konec leta 1942 so namreč borci napadli in uničili več belogardističnih postojank. Prva je bila postojanka na Ajdovcu, ki je štela okrog 670 mož. Dne 11. in 12. decembra so gubčevci, ki jih je vodil narodni heroj Stane Potočar-Lazar, napadli postojanko na Ajdovcu. Brigada je takrat uničila postojanko, ki je belogardisti niso več obnovili.

Ob tej priložnosti je mladina novomeške občine pripravila več pohodov, rezervni vojaški starešine pa so uprizorili napad na Ajdovec kot pred 42. leti. Slovesnosti so se udeležili borci Gubčeve, mladina, predstavniki DPO novomeške občine in krajanje Ajdovca ter sosednjih krajevnih skupnosti. Raport o pohodih mladine ter uprizorjenem napadu je sprejel nekdanji politični komisar Gubčeve brigade Stane Škrli. Občinska konferenca ZZB NOV in taborniška organizacija sta podpisali listino o

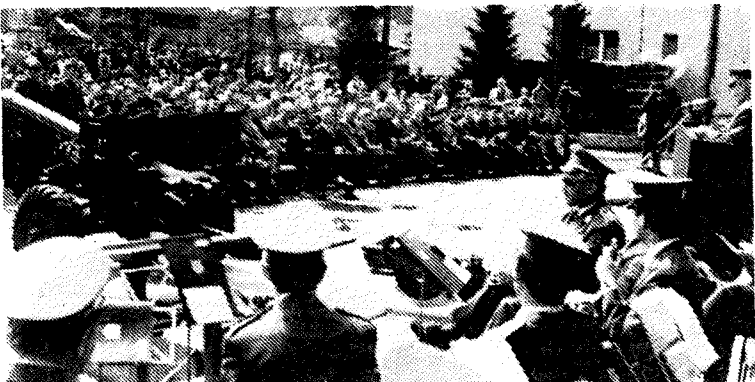
ohranjanju, razvijanju ter prenašanju izročil NOV, kulturni program pa so pripravili učenci žužemberške in podružničnih šol iz Dvora, Šmihela in Ajdovca. Proslava, ki se je udeležil tudi Stane Potočar-Lazar, je izzvenela v tovariškem srečanju borcev, mladine, rezervnih vojaških starešin in krajanov novomeške občine in Suhe krajine.

Jože Čurin

Ko so grmeli topovi...

»V letu 1944, marca in aprila so partizanske enote 5-krat poskušale likvidirati sovražno postojanko v Ribnici. Pri vseh teh napadih je sodelovalo tudi partizansko topništvo. V zadnjem, največjem napadu, 19. aprila, so na partizanski

strani uporabili do tedaj najštevilnejšo bojno tehniko, saj je v njej sodelovalo poleg 2 tankov tudi 9 topov havbic. Posebej je treba poudariti pomembno vlogo topništva, ki je postavljeno nalogo dobro izvršilo,« je bilo med drugim

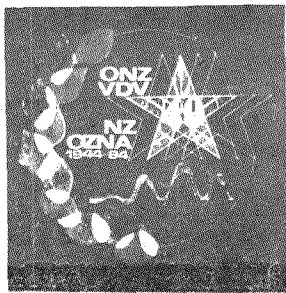

rečeno na slovesnosti minulo soboto v Ribnici ob podelitvi plaketa Jelenov žleb, ki so jih prejeli: Miha Mišič, Tone Potočar in Aco Zupanc.

S podelitvijo priznanj in zborom skupnosti borcev se je začela osrednja slovesnost ob 40-letnici ustanovitve 1. slovenske artilerijske brigade NOV in POS, slovesnost pa je bila združena s praznikom KS Ribnica in enote vojne pošte Ribnica, ki nadaljuje izročila 1. SAB. Proslave so se poleg številnih uglednih družbenopolitičnih delavcev, med njimi Ivan Maček-Matija, Bojan Polak-Stjenka, Branko Jerkič in drugi, udeležili borci 1. SAB, mladina, krajanje ribniške in sosednjih krajevnih skupnosti, pripadniki JLA, predstavniki DPO dolenskih občin in številni drugi gostje. Zbranim udeležencem sobotne proslave je spregovoril komandant Ljubljanskega armadnega območja Branko Jerkič. V kulturnem programu so sodelovali godba Ljubljanskega armadnega območja, zbor osemletke Ribnica, vojaški vojne pošte Ribnica ter Ribniški oktet iz Ljubljane. Sobotna slovesnost je bila sklenjena z ogledom artilerijskega orožja, tovariškim srečanjem in ogledom ribniških zanimivosti.

Jože Čurin

Štirideset let organov varnosti

Trinajstega maja 1944 je tovariš Tito v osvobojenem Drvarju podpisal zgodovinski dokument o ustanovitvi Oddelka za zaščito naroda (Ozne) kot enotne varnostne službe nove Jugoslavije.

Toda začetki razvoja naših varnostnih organov segajo že v prve dni narodnoosvobodilne vojne, ali še bolj, v začetke priprav vstaje. CK KPJ je na osnovi izkušenj iz predvojne revolucionarne dela sprejel na majskem posvetovanju 1941 v Zagrebu sklep o zaščiti pred delovanjem okupatorjevih in kvislinških obveščevalnih služb. Na posvetovanju v Stolicah so sprejeli sklep o uvedbi obveščevalnih organov v štabih in odredih. Vrhovni štab je sicer izdal vrsto navodil za organiziranje varnostnih organov in služb, kljub temu pa je dal glavnim štabom veliko možnosti, da jih organizirajo tako, kot jim najbolj ustreza. Tako je v Sloveniji nastala avgusta 1941 enotna obveščevalna služba. Izvršni odbor OF je na predlog CK KP Slovenije ustanovil 15. avgusta Obveščevalno in varnostno službo, ki se je maja 1942 preimenovala v Varnostno-obveščevalno službo-VOS.

Med vojno je Vrhovni štab NOV in POJ ustanovil Komisijo za boj proti peti koloni in terorizmu pa Ozno in Knoj ter VDV. Vse to kaže, da sta moč in učinkovitost naših varnostnih organov rasli iz revolucije in predvojne ilegalnega dela. Varnostni organi so svoje delo gradili tudi na podpori vsega aktivno vključenega prebivalstva v narodnoosvobodilni boj in kasneje na prizadevanjih delovnih ljudi za obnovo in graditev socialističnih odnosov. Zato je bil poskus, da bi varnostno službo razvijali ločeno od socialističnih samoupravnih odnosov obsojen in preprečen, še preden je lahko povzročil večjo škodo nadaljnjemu razvoju demokratičnih odnosov v naši družbi.

Štirideseto obletnico ustanovitve varnostne službe bomo praznovali v zelo zapletenih mednarodnih razmerah in v času, ko si naša družba prizadeva odpraviti gospodarske in druge težave. Zato bo praznovanje potekalo v znamenju povečanih naporov za večjo varnost.

Delo pri tem pa bo veliko lažje, kot je bilo, na primer, takoj po vojni. Danes se vprašanje varnosti naše družbe ne postavlja več kot stvar države ali njenih organov, ampak kot stvar vsakega zavednega Jugoslavana, kot zavest in dejavnost predvsem tistih, katerih interese varujejo organi za notranje zadeve, to je delovnih ljudi in občanov. Zaradi sedanjih razmer je vračtenost varnostnega sistema v širši samoupravni sistem nujnost nadaljnega razvoja naše družbe in edina možnost za obvladovanje položaja ter razvijanje resnično človekoljubnih odnosov med ljudmi. Ta sistem temelji na družbeni samozaščiti, ko delovni ljudje in občani vedno bolj ozavešeni na vseh področjih uresničujejo pravice in dolžnosti pri varovanju svojih in naših pridobitev, vrednosti.

Naš varnostni sistem torej uresničujejo delovni ljudje in občani v sistemu družbene samozaščite ter državni organi, ki jih za opravljanje specializiranih nalog varnosti in zaščite ustanavljajo družbenopolitične skupnosti. Organi za notranje zadeve se v uresničevanju takega varnostnega sistema vse bolj naslanjajo na delovne ljudi in občane. Sodelujejo tudi z organizacijami združenega dela, družbenopolitičnimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in drugimi. Delavci organov za notranje zadeve so zato postali pri svojem delu mnogo bolj odgovorni za stanje na svojem delovnem področju. Po drugi strani pa se je s tem odpiranjem navzven povečal tudi širši družbeni vpliv na delo teh organov in njihovih delavcev.

Bojan Kuntarič

Kurirčkova pošta že čez polovico poti

Na partizanskih kurirskih stezah je vse živo. Pionirji oživljajo spomine na partizanske kurirje, hitijo od javke do javke, predajajo torbice... Prehodili so že več kot polovico poti do cilja. Poglejmo spet, kje so torbice na petih progah v teh dneh. Na progi TV-Dolenjska so jo 7. maja pionirji iz Trebnjega sprejeli od Grosupelčanov in jo bodo čez teden dni predali svojim vrstnikom iz Sevnice. Istega dne, 7. maja, jo bodo mladi Mozirčani na progi K-Koroška izročili pionirjem kurirjem iz Kamnika, ki jo bodo nosili po tamkajšnjih partizanskih poteh do 15. maja. Štajerski kurirji so imeli danes slovesnost ob predaji torbice iz rok pionirjev Slovenske Bistrice v roke šmarjških pionirjev, pri katerih bo ostala do 17. maja, ko jo bodo prevzeli pionirji iz Sentjurja. Kurirčkova torbica s primorske smeri je že prispela v Ljubljano, in sicer so jo včeraj, 9. maja, sprejeli viški pionirji, v ponedeljek pa jo bodo izročili svojim vrstnikom iz Centra. In še kaj se dogaja s kurirčkovo torbico na progi G-Gorenjska? Tudi tam je pri pionirjih na varnem. Včeraj so jo sprejeli škofjeloški mladi kurirji in jo ponesli proti Ljubljani, kjer jo bodo 16. maja predali mladim Šiškarjem.

Kjerkoli se pionirji s kurirčkovimi torbicami na ramenih ustavijo, so veseli, če domačini pristopijo k njim in jim izkažejo tisto prijaznost, ki so jo nekoč nosili v sebi za partizanske kurirje.

Živa Drole

Elkroj

SPECIALIST MED
PROIZVAJALCI HLAČ

Izvoz ni lipicanec

Cene klijajo, inflacija raste. Gospodarstvo med zaprašenimi menicami skoraj brez vrednosti grebe iz blagajni drobiž za plačilo obresti na posojila, s katerimi vrača posojila. Storičnost, ki je v povprečju dvainpolkrat manjša kot v zahodni Evropi, se kar pada. Padajo tudi realni osebni dohodki, raste število uradniških posegov v gospodarsko življenje, izvozu se zatika, delavci pa se v vse večjem številu preoblačijo v vrtičkarje in polproletarce in kot krti rijejo po zemlji, ki so jo do včeraj samo smetili in pljuvali nanjo. Vendar o vrtičkarstvu, vse bolj množičnem poskusu loviti ravnotežje med zelenjavno tržnico in želodcem, kdaj prihodnjič.

Zdelo se je že, da se bodo utišale polemike ob podatku, da enake izdelke izvozimo, pa spet uvozimo. Zdelo se je, da bo – kljub presenetljivemu in prepričljivemu podatku, da bi kar 36 odstotkov izvoznega blaga potrebovali sami – zmagalo načelo odprtosti našega gospodarstva v izvozu in uvozu. Golo dejstvo, da hodimo obuti, ne bi smelo preprečiti, da ne bi svojih čevljev prodali in kupili tuje.

A so se tolmači zastarelih gospodarskih prijemov iz orožarne administrativnega gospodarstva spet oklenili novega, še prepričljivejšega podatka: v lanskoletnem jugoslovanskem izvozu so statistiki našli več kot polovico izdelkov (52 odstotkov) za reprodukcijo, le manjši ostanek pa so izdelki višje stopnje izdelave. Sklep omenjenih tolmačev preživelega, a žal nepozabljenega, je bil: nujno bo s predpisi prepovedati in nadzorovati izvoz, kot nam to tako lepo uspeva pri uvozu...

Res je, da več kot tretjino izdelkov, ki jih izvažamo,

tudi uvažamo. To je torej tisti prvi in nujni dokaz za trditve, da tudi izvoz potrebuje administrativni korobač. Pa čeprav je takšno premišljanje povsem v nasprotju z družbenimi opredelitvami o odprtosti našega gospodarstva in pripravljenostjo za odkrit in pogumen tržni boj na svetovnem trgu. Vendar jugoslovansko gospodarstvo ne izvažajo reprodukcijskega materiala in surovin zato, ker bi bilo neodgovorno, ker ne zna seštetati dva in dva, ker je sabotersko in poceni prodaja tisto, kar potem drago plača. Vedeti je treba, da je vse teže prodajati svetu, ki prav tako varčuje, končne izdelke – zato smo lani prodali 17 odstotkov manj tekstila, 26 odstotkov manj pijač in tobaka, 12 odstotkov manj obutve in obleke. Vse teže je prodati tudi stroje, še zlasti, če nisi pripravljen izvoza kreditirati. Izvoz reprodukcijskega materiala je bil torej tudi izraz prizadevanj, da bi za vsako ceno uresničili družbeno nalogo – povečanje izvoza. Ob tem se le za hip spomnimo splošnega neprikritega veselja in zadovoljstva ob lanskem presežku v plačilni bilanci s tujino... Mar lahko zdaj s šibo grozimo ozdom, ki so izvažali zato, da so vračali dolgove in da so lahko v gospodarstvu, ki pozna dinarje in devalve, sploh živeli. Devizni trg je le želja, živeti pa je treba.

Dovolj naštevanja v korist trditvi, da gospodarstvo tuju ne prodaja surovin zato, ker nima modrega varuha, ker se obnaša neodgovorno, temveč iz potrebe in koristi. Dejstvo je, da jugoslovansko gospodarstvo, zaradi stroškovnega zidanja cen, veliko lažje izvozi polizdelke, kakor pa končne izdelke, kjer v vsako fazo proizvodnega procesa vgrajujejo družbeno (ne)produktiv-

nost – na koncu verige pa je lahko proizvajalec s svetovno storilnostjo v tovarniških dvoranah, pa izvažajo le – izgubo. K računu prištevajo lahko še fenomen, da dajmo izvozne spodbude tudi za izvoz polizdelkov, ki jih rabijo naši domači proizvajalci.

Nesporno je, da nobeno gospodarstvo na svetu, tudi naše ne, ne more živeti in se razvijati od izvoza surovin. Hipna konjunktura, izvoz po potrebi in podobno ne zmanjšajo moči tega tržnega zakona. Po drugi strani pa se moramo otresti gospodarskega kramarstva, zmotnih prepričanj, da moramo za vsako ceno vse izdelati doma. Zapreti moramo nerentabilne surovinske komplekse (kot se je to zgodilo pravkar s Fenijem, prej z Obrovcem, jutri pa...) in izvažati eno, da bomo lahko kupovali drugo. Nujno je torej namesto administriranja v izvozu pogumnejše dvigovati zapornice pri uvozu surovin in reprodukcijskega materiala za potrebe domačih proizvajalcev. Morebiti je res, da je tu in tam, v teh hudih časih, treba tudi zavarovati širše družbene interese z administrativnimi prepovedmi izvoza hrane ali energije – vendar mora biti tisti, ki prepoveduje, tudi dovolj močan (finančno), da bo možnemu izvozniku zagotovil obstoj. Drugače bo proizvodnja padla na tako nizke veje, da ne bomo imeli kaj zavarovati. Žal je takšen vrstni red dogodkov pogostna posledica administriranja, ki ga je treba odpraviti, tudi za ceno, da danes izvozimo tisto, kar bomo še danes morali kupiti od drugih.

Ivan Vidic

Mednarodni denarni sklad

Jugoslovanski časopisi so 20. aprila objavili novico, da je odbor direktorjev Mednarodnega denarnega sklada potrdil pogodbo med Jugoslavijo in sklado o nadaljnji finančni podpori te mednarodne denarne ustanove Jugoslaviji, oziroma o uresničevanju naložb iz programa gospodarske stabilizacije v Jugoslaviji v tem letu.

Mednarodni denarni sklad in Jugoslavija sta kot je razvidno iz poročil, pred kratkim po daljših pogajanjih podpisala tako imenovano »listino o namenih«. Ta listina naj bi vsebovala vse tisto, kar Jugoslavija namerava storiti v tem letu za uresničitev programa gospodarske stabilizacije.

Posebej značilno in pomembno pa je dejstvo, da je sklep Mednarodnega denarnega sklada, da dodeli Jugoslaviji finančno podporo v višini 400 milijonov dolarjev za uresničevanje stabilizacije in odplačevanje dolgov, »odprl zeleno luč« tudi za podobne poteze drugih denarnih institucij po svetu, kar pomeni, da je sklep Mednarodnega denarnega sklada pogoj, da se lahko pogajamo za nadaljnja posojila z različnimi vladami in bankami po svetu.

Pogajanja iz Mednarodnim denarnim sklado so tekla v strogi tajnosti – ta tajnost je veljala samo za jugoslovansko javnost, svetovna javnost je bila povsem na tekočem o poteku pogajanj. Uradno razlaganje zveznega izvršnega sveta in drugih gospodarskih dejavnikov naših dogovorov z Mednarodnim denarnim sklado, v zvezi z njegovimi pogoji za odobritev posojila, ki naj odpre »zeleno luč« še za posojila drugih ustanov je bilo, da ti pogoji niso nič drugačni, kot je vsebina ukrepov, ki smo jih sami zapisali v naše načrte gospodarske stabilizacije. Teh načrtov pa – kot smo mnogi ugotavljali – ne izpolnjujemo, kot bi bilo treba.

Na osnovi vsega povedanega in na temelju vloge, ki jo ima Mednarodni denarni sklad pri reševanju naših gospodarskih zagat, zlasti pa čezmerne zadolžitve v tujini, je razumljivo

zanimanje javnosti o tej ustanovi. Kaj je ta vsegamogoči Mednarodni denarni sklad, ali je tako rekoč »od boga dani« rešitelj vseh zadolženih in v gospodarske težave zašli države, ali pa je podoben pajku, ki plete svoje mreže in lovi vanje od dolgov omamljene muhe drugo za drugo.

Dobri poznavalci te mogočne mednarodne denarne ustanove sodijo, ko gledajo nanjo s stališča dežel v razvoju, da se je delovanje sklada pokazalo kot neustrezno za današnji čas. Sklad služi predvsem koristim razvitih držav, vse dežele v razvoju pa se zatekajo k njemu iz čiste potrebe, ker pač nimajo druge izbire. Delo sklada nadzorujejo države na temelju sredstev, ki jih vlagajo vanj. Očitno je torej, da je nadzor nad sklado povsem v rokah bogatih držav, kar hkrati pomeni, da je tudi v službi interesov bogatih držav. Sklad ima 146 članic. Toda samo ena izmed njih, Združene države Amerike, imajo kar 20 odstotkov vseh glasov. Vsa zgodovina Mednarodnega denarnega sklada priča, da sklad do danes ni sprejel niti enega samega sklepa, ki no bi imel soglasja Združenih držav Amerike. Četudi so dežele v razvoju v skladu v veliki večini, je odločanje o politiki sklada, se pravi o delitvi kreditov in pomoči, popolnoma v rokah manjšine, to pa so razvite kapitalistične države.

Mednarodni denarni sklad tudi deluje v korist njegovih bogatih članic: določa oziroma zahteva izvajanje določenih deflatornih ukrepov, predpisuje liberalizacijo uvoznega režima, devalvacijo nacionalne valute, usmerjene k povečanju izvoza, odloča o stopnji razdolževanja v tujini, kdaj pa kdaj postavlja tudi zahteve za ukrepe, ki imajo neposredno cilj zmanjševanje rasti osebnih dohodkov. Posamezna merila sklada glede kreditne politike z namenom uravnotežiti plačilno bilanco, so v glavnem v nasprotju s stališči dežel v razvoju in pogosto za dežele v razvoju družbeno ter politično nesprejemljivi. Izvajanje stabilizacijskih programov v nekatere

rih deželah tako, kot jih je zahteval Mednarodni denarni sklad, je imel ponekod politične posledice, na primer v Egiptu in Peruju, kajti sklad je malo upošteval socialne, politične in gospodarske razmere teh dežel.

Zaradi tega sklad doživlja po svetu mnogokje ostre kritike zlasti v deželah v razvoju. Kot navaja mr. Dejan Jovović v Medjunarodni politiki št. 805 z dne 16. oktobra 1983, je celo londonski »The Guardian« že maja 1978 izrekel vrsto ostrih besed na račun Mednarodnega denarnega sklada: »... Glede na to, da je monstruozna mreža mednarodne trgovine postala tako razvejana, da nobena vlada ne more obstati brez mednarodnega izposojanja, je Mednarodni denarni sklad postal zloslutni razsodnik o nacionalnih političnih dogajanjih, ko intervenira v imenu raznih skupin za pritisk in kvari občutljivo ravnotežje demokratičnih ustanov.« Po mnenju londonskega časopisa funkcionarji Mednarodnega denarnega sklada potujejo po svetu nudeč svoja enostavna zdravila za težave tega sveta: devalvacijo, zmanjšanje javnih izdatkov in svobodno trgovino. Redko kdaj je na svetu lahko obstajala organizacija, ki je mogla napraviti toliko škode pod krinko dobronamernosti.

Gotovo je, da se ni mogoče strinjati s tako preostro kritiko te ugledne mednarodne ustanove, pravi mr. Dejan Jovović, toda res je, da je sklad zaščitnik interesov Združenih držav Amerike in drugih razvitih zahodnih držav ter predstavnik svetovne denarne oligarhije. Večina držav v razvoju upravičeno postavlja vprašanje vloge Mednarodnega denarnega sklada in dejanske koristi, ki jo imajo, ko prejema njegovo finančno pomoč, še posebej glede na dejstvo, da imajo danes glavni delež pri financiranju plačilno bilančnih primanjkljajev komercialne banke, katerih vloga je občutno večja kot pa vloga samega sklada.

Drago Košmrlj

Trinajsta seja predsedstva ROZZB NOV Slovenije NZ je temelj varnosti in zaščite

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na 13. redni seji, ki je bila konec aprila v Ljubljani, obravnavalo nekaj vprašanj s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Največ pozornosti je namenilo osnutku makroprojekta o splošni ljudski obrambi in DS v Jugoslaviji, informaciji o usmerjanju mladih v vojaške poklice, usmeritvam v letošnjih akcijah NNNP in informaciji o spremembah in dopolnitvah zakona o službi v oboroženih silah. Prav tako pa je obravnavalo tudi nekatera kadrovska vprašanja.

Makroprojekt o SLO in DS

Zveza borcev ima na tem področju veliko obveznosti. Izkušnje iz obdobja priprav na revolucijo in povojne graditve samoupravne socialistične družbe so neprecenljiv vir sedanjim in prihodnjim generacijam za spoznanja, ohranjanje in nadaljnji razvoj vrednot narodnoosvobodilnega boja. Kritično znanstveno oblikovanje vseh izkušenj, posebno še na področju oboroženega boja in neoboroženih oblik odpora, urejanje dokumentacije ter vključevanje mlade generacije znanstveno-raziskova-

linih kadrov na ta področja so naloge, ki jih mora zveza borcev uresničiti kot svojo temeljno nalogo.

V okviru ZB je potrebno izdelati celoten program in vanj vključiti vse naloge, ki so znanstveno-raziskovalne narave ter se s tem programom vključiti v raziskovalni sistem in hkrati tudi v dolgoročni družbeni in raziskovalni program Slovenije do leta 2000. To je tudi pot za rešitev finančnih vprašanj na tem področju.

Z odgovornimi se je treba dogovoriti o ustanovi, ki bo imela pokroviteljstvo nad temi programi. Uresničevanje programov naj bi spremljali

z delegati ZB v Raziskovalni skupnosti SRS in pokroviteljski ustanovi. To je nujno zaradi prenehanja delovanja oddelka Vojno-zgodovinskega inštituta JLA v okviru Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Predsedstvo podpira osnutek makroprojekta o SLO in DS. Raziskovalna naloga o pripravljenosti ZB za naloge v izrednih razmerah in v vojni naj zagotovi možnosti za oceno resničnega stanja in morebitne probleme, ki naj nakažejo rešitve odprtih vprašanj na tem področju. Uresničevanje te naloge spremlja komisija za SLO in DS, ki bo občasno seznanjala predsedstvo s potekom dela.

Usmerjanje mladih v vojaških in obrambne poklice

Število starešin iz SR Slovenije v JLA je eno najbolj perečih vprašanj kadrovske politike naše republike.

Kljub večletnim razpravam in vloženemu trudu se položaj ni bistveno spremenil. Se vedno se zmanjšuje število Slovencev aktivnih starešin v oboroženih silah. S tem, ne samo, da ne uresničujemo obvez kadrovanja za potrebe JLA, ampak resno ogrožamo tudi našo enakopravnost na tem področju.

Zveza borcev se bo še aktivneje vključila v koordinacijske odbore SZDL za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice. Praksa je namreč pokazala, da so v okoljih, kjer je akcija, tudi rezultati. Borci lahko s svojimi bogatimi izkušnjami v kadrovske politiki uspešno vplivajo in prispevajo, da bo ta naloga neprestano v središču kadrovske politike vseh družbenopolitičnih organizacij.

Vpis na študij SLO in DS, katerega cilj je zagotoviti predvsem obrambne kadre za potrebe republike, je v temelju zadovoljiv po številu. Več kritičnega odnosa pa bi moralo biti pri izbiri kandidatov, rešiti štipendiranje in zagotoviti zaposlovanje. Vse pogostejše se namreč čuti odpor do zaposlovanja teh kadrov v nekaterih občinah. To ni samo oportunizem, temveč tudi idejno vprašanje obrambnih priprav.

Predsedstvo podpira program koordinacijskega odbora SZDL za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice. Borci so že vključeni v te naloge. Občinski odbori ZZB NOV bodo redno spremljali delo svojih delegatov v teh organih.

Akcije NNNP

Te akcije so postale sestavni del nadaljnega dograjevanja sistema SLO in DS. Zveza borcev se bo tudi v prihodnje vključevala v te akcije v okviru skupnega frontnega programa SZDL in tako prispevala k nadaljnemu podružbljanju, urjenju in dograjevanju obrambnega sistema. Posebno pozornost moramo nameniti jasni opredelitvi vaj. Že vnaprej mora biti jasno, ali je vaja zaradi preverjanja stanja in usposobljenosti, ali zaradi urjenja.

Predsedstvo podpira usmeritve SZDL za akcije NNNP. Zveza borcev se bo še posebej zavzela za razvoj in usposabljanje narodne zaščite. Smernice razvoja NZ so naša dolgoročna konceptijska opredelitev na področju družbene samozaščite, ki je v sedanjih okoliščinah izvajanja stabilizacijskega programa, eden od teme-

ljev zaščite vrednot naše samoupravne družbe.

Novosti na področju službovanja v oboroženih silah

Predsedstvo je ugotovilo, da je predlagatelj pozorno spremljal družbeni razvoj, razprave ter pobude zadnjih let, glede razreševanja službenih razmer v oboroženih silah. Te pobude so izhajale predvsem ob razpravi o spremembi zakona o službi vojaškega roka, posebno študentov, ter akcije usmerjanja v vojaške in obrambne poklice. Predlagatelj je prisluhnil tem pobudam. To se kaže v novih rešitvah razporeditve rezervnih vojaških starešin na številne dolžnosti, pridobivanju čina z izpitom in ne samo s šolo za rezervne oficirje, enakomernejše vrednotenje vojnega razporeda v oboroženih silah in na drugih dolžnostih, o čem rezultatov dela kot temelj za napredovanje aktivnih starešin, širša možnost zaposlovanja v JLA s fakulteto, in ne samo z vojaško akademijo in podobno.

Razprava pa je pokazala, da je poleg novih rešitev še prostor za uveljavljanje že danih ali pa novih pobud.

Bojan Kuntarič

Minevajo štiri leta, 4. maja so se oglasile tovarniške sirene

Spomin na Tita

Za nami je praznik Osvobodilne fronte slovenskega naroda, za nami je praznik dela. Praznika, zagrajen in izbojevan iz muk, z velikansko voljo in močjo, iz žeje po svobodi. In kadar praznujemo takšne dneve, je z nami tudi Tito.

Komaj pred štirimi leti, prav tako v teh dneh, so bile ulice slovenskega glanega mesta prazne, in žalost v vseh krajih naše države je prekrila majska praznovanja. Takrat smo bili pretreseni zaradi neposredne izgube. Danes, ko je razdalja od žalostnega dne nekoliko večja, je naša misel usmerjena še bolj k njegovim delom, k vsemu, kar nam je zapustil kot nekdanji delavec, revolucionar, borec in mislec; kar je ustvaril kot eden najbolj spoštovanih državnikov našega časa in neutrudni borec za mir.

Tokrat smo izbrali med spomini na Tita odlomek iz Knjige dr. Aleša Beblerja-Primoža »Čez drn in strn«. Odlomek je spomin na hude politične čase v začetku šestdesetih let, ko so bili pogovori in pogajanja za meje naše države ostri, kljub poklonom in vljudnostim, ki so jih zahodni državniki izkazovali jugoslovanskim uradnim predstavnikom in v prvi vrsti – Titu.

S Titom v London

V septembru 1952 je obiskal Jugoslavijo britanski zunanji minister Anthony Eden. Bil je to prvi visoki obisk predstavnika zahodnih sil v Jugoslaviji.

Spremljal sem ga na poti z letališča v Ljubljani na Gorenjsko. Govoril sem mu o naši deželi in o partizanski vojni. Gledal je vasi in ljudi. Čudil se je, da so otroci svetlo-lasi in plavooki. Vprašal je, če je to tip Jugoslavana. Občudoval je lepoto pokrajine in opazal, da so hiše skoraj povsod že praznovane.

Razgovori s Titom so bili na Bledu. Večkrat sem jima prevajal. Govorila sta o Sovjetski zvezi in o našem odporu.

V tržaškem vprašanju je v jeseni 1952 nastopila nova faza. Zahodne sile so pričele s pripravami za rešitev tržaškega vprašanja. Anthony Eden se je vedel zelo prijateljsko, pazljivo je poslušal vse, kar smo mu govorili o Trstu in o vojni v tem delu naše dežele, sam pa ni rekel nič.

Postavil je neformalno vprašanje o eventualnem Titovem obisku v Londonu. Tito v načelu ni odbil možnosti takega srečanja.

V pozni jeseni se je v zahodnem tisku pojavila izjava zaveznikov, naj Italija prevzame Trst, brez kompenzacije za Jugoslavijo.

Titov obisk v Londonu je postal operativno vprašanje. Sestavili so delegacijo. Poleg ministra za zunanje zadeve Koče Popovića, sem bil v njej tudi jaz, menda kot strokovnjak za vprašanje Trsta.

Krenili smo na pot v marcu 1953. Potova-

li smo s šolsko ladjo »Galeb« skozi Sredozemsko morje in Gibraltar. Ob vhodu v zaliv Temze smo imeli sončen dan; bilo je dopoldne. Časopisi in radio so najavili Titov prihod. Mornarji na ladjah vseh narodnosti so pričakovali Titovo ladjo. Povsod, tudi na obalah, je bilo polno ljudi, ki so Tita pozdravljali. In Tito je odzdravljaj. Med ladjami je bila tudi španska Francova. Vsi mornarji so bili na palubi in vsi so pozdravljali. Ali bo Tito tudi njim odzdravil? Odzdravil je tudi njim, na njihovo očitno veselo presenečenje.

Tita sta lepo sprejela princ Filip in Eden. Kraljica Elizabeta takrat še ni bila kronana in se zato ni imela za Titovo gostiteljico v polni meri. To dejstvo jo je, po mnenju angleškega protokola, osvobajalo obveze, da Titu vrne obisk.

Cela naša delegacija je stanovala skupaj s Titom v državni vili sredi Londona. Obisk je trajal teden dni. V tem času je Tito imel poslovne razgovore s Churchillom in vrsto razgovorov z drugimi političnimi osebnostmi na sprejemih, kosilih in večerjah. Naš ambasador v Londonu je bil tedaj Vladko Velebit.

Na kosilu, ki ga je Tito priredil Churchill v naši ambasadi, sta imela Tito in Churchill prvi daljši razgovor. Resni razgovori so tekli o vseh aktualnih političnih vprašanjih in zlasti o Sovjetski zvezi. Spominjam se, kako je Churchill v zdravici rekel Titu: »Rad sem Vas imel med vojno, potem nekaj časa malo manj, zdaj pa Vas imam spet prav zelo rad!«

Kosilo pri kraljici, v Buckinghamski palači. V holu otroški bicikli. Princ Filip pojasnjuje, da so marmornata tla v holu idealno dirkališče za njegove otroke.

Za mizo sem bil sosed kraljice matere Mary, ki se je prav rada pogovarjala o Jugoslaviji, kadar so servirali kako jed. In to s kar težkimi vprašanji. Npr.: Kako je s hrvaškim vprašanjem? Ali: Kaj pa kmečko vprašanje? In podobno. Pa vedno med jedjo, tako da sem ji moral odgovarjati, kadar bi lahko kaj pojedel. Ko so krožnike z jedjo odnesli, je navadno umolknila. Nasproti

meni je sedel princ Filip. Zelo zabaven. Vsa posoda in pribor iz zlata! Filip je razlagal, da je to najcenejše, kajti porcelan se pri pomivanju stalno razbija, zlato pa ostaja za zmeraj! Vsekakor prepričljiva utemeljitev za izbiro.

Glavni razgovor obeh delegacij je organiziral Churchill v zemljevidni sobi. Vsi zidovi so bili pokriti z njimi. Manjši in večji, za vse dele sveta. Ko smo postajali in gledali karte, mi je Eden šepnil na uho: Generali se zmeraj norčujejo iz nas, kadar slišijo, da smo civilni tukaj preučevali vojaške karte, češ da hočemo prodrati v razumevanje vojaških svetovnih problemov kar z gledanjem zemljevidov.

Posedli smo okrog mize v sredi sobe. In Churchill je zelo resno razložil svojo glavno vojaško teorijo, da sta Anglija in Amerika nujni zaveznici že po geografskem položaju in da bi bila Anglija brez te zveze izgubljena. Da ni dela angleškega imperija ali dela sveta, kjer ima Anglija življenjski interes, ki bi ga mogla braniti brez ameriške pomoči. Tako je tudi vprašanje Italije in Jadranskega morja. Tudi tu delamo skupaj! In odtod naš novi predlog: da se za vprašanje Trsta najde začasna rešitev. Trajne zdaj ne moremo najti. A praksa kaže, da sočasne rešitve najbolj – trajne.

Tu je Churchill postavil Titu odkrito vprašanje: Kaj misli o delitvi STO med Italijo in Jugoslavijo, se pravi cona A Italiji in cona B Jugoslaviji, kot začasna rešitev?

Tito se je zamislil in se obrnil k meni v našem jeziku: Kaj bi rekli vi Slovenci k taki rešitvi? Jaz sem seveda takoj odbil. Mi hočemo trajno rešitev, ne pa začasno, ki jo bodo hoteli zahodni zase »zboljšati«, kadar se jim bo zdelo prav! In tako je Tito odgovoril.

Ideja pa je ostala živa in o njej smo razpravljali na »Galebu«, na poti domov.

Bilo je lepo potovanje, čeprav nas je v Biskajskem zalivu doletela nevihta, ki je vrgla Tita s postelje, da si je porezal roke na razbitem kozarcu. V Sredozemskem morju ob krasnem vremenu, se je od nas poslovil Britanski imperij: mimo nas se je na mali bojni ladji pripeljal komandant britanske sredozemske flote lord Mountbatten. Stal je prav na vrhu komandnega mosta in Titu svečano salutiral.

Na potovanju skozi Sredozemlje je bilo časa za privatne pomenke. Prebil sem dosti prijetnih uric z dr. Daretom Lavričem, ki je Tita spremljal kot zdravnik kirurg. Menila sva se o nas samih in o zvezdah nad nami.

Nekega večera so fantje, mornarji, našli na ladji izčrpanega ptička. Bil je slavček, ki se je selil iz Afrike v Evropo, nad Sicilijo, pa je omagal. Nesli smo ga pokazat Maršalu. Bil je ves zavzet. Gledj zivalco, kako se bori za življenje! Ponoči leti čez neskončno morje! Dajte mu hrane in mirnega počitka! Ob zori je slavček odletel.

Tisto jesen je prišlo do odločitve.

Oktober 1953 so zahodne sile objavile sklep, da »ameriška in angleška vlada nista več pripravljene nositi odgovornost za upravo v con A in da sta zato odločili ukiniti britansko-ameriško vojaško upravo, umakniti svoje oborožene sile in prepustiti upravo v con A italijanski vladi, na dan, ki ga bodo še določili.«

Vprašanje Trsta je postalo glavno, najbolj pereče vprašanje naše zunanje politike.

Tito je ukrepal. Poslal je večje število čet na italijansko mejo, na Sočo, na Kras, v Istro. V zunanjem ministrstvu smo pisali ostra besedila za tisk in za naše predstavnike, zahodnim vladam pa ostre proteste proti zahodni nameri.

Kot prej je bilo tudi zdaj vprašanje Trsta na mojih plečih. Zato sem spet zahajal k Titu na posvetovanje. Ko sem bil prvič pri njem, sem ga vprašal, če misli na »partizansko« akcijo v Trstu. Ne, je rekel, zdaj ne bi šlo po partizansko. Zdaj je treba udariti nenadoma z večjo silo in odrezati Trst od Italije. Krepko je treba govoriti! je rekel.

In to je tudi storil na zborovanju pred desettisoči ljudi na Okroglici v Vipavski dolini. Domačini so mu pomagali. Vzklikali so in prepevali brez konca. Tudi dopisniki po svetu so opisali borbena razpoloženje, ki bi se lahko spremenilo v oborožen spopad.

Tito pa je vendarle upal, da bo šlo zlepa. Churchill je v Londonu ponudil začasno delitev, ki smo jo odbili. S sedanjo pretnjo skuša doseči prav tako odločitev, ki naj bi bila trajna. Postavimo si še mi cilj. Predlagamo pogajanja! To smo storili, in prišlo je do pogajanj.

Vodil jih je Vladimir Velebit. Zahodne sile so jih vodile tako, da se naš zastopnik ni nikoli srečal z italijanskim zastopnikom. Vsek se je s posredniki – zahodnimi silami pogajal posebej.

Pogajanja so bila dolga, vendar so se srečno končala. Svobodno tržaško ozemlje so razdelili v bistvu tako, kot so ga razdelili v Osimu leta 1979.

Po 39. letih zopet na Velikem trgu v Trstu

Sindikalna organizacija CGIL v Trstu je organizirala prvomajsko proslavo po tržaških ulicah. Kot vsako leto so se tradicionalnemu sprevodu priključili tudi partizani, ki so obenem proslavljali 39. obletnico dneva, ko so prišli v Trst. Letos je bila sklepna proslava na osrednjem tržaškem trgu

Unita. Pa še nekaj pomembnega se je zgodilo na ta dan. V slovenščini je spregovoril član vodstva sindikalne federacije Igor Tuta, ki se je v govoru zavzel za mirno, kulturno sožitje med tu živčima narodoma in za čimprejšnji sprejem globalnega zakona za zaščito Slovencev.

Na fotografiji je skupina slovenskih partizanov in garibaldincev na prvomajski proslavi v Trstu.

Edi Šelhaus

Praznovanje prvega maja na Tržaškem

Na Tržaškem so bile 1. maja številne že tradicionalne budnice po vaseh, kulturne prireditve, položili so vence k spomeniku, padlim v NOB, na večer med praznikom pa so na kraških vrhovih zagoreli kresovi.

Osrednja prvomajska manifestacija je bila v Trstu v prireditvi sindikalne organizacije

CGIL. Res množična udeležba in široka mobilizacija naprednega delavskega gibanja potrjuje, da je ob vse bolj zaskrbljujočem gospodarskem in družbeno-političnem položaju treba odločno ubrati pot boja za uveljavitev pravic, demokratičnih vrednot in ciljev. Enoten nastop delavske baze je v bistvu obsodil trenutne

razprtije in neenotnost v sindikalnih vrstah. Govorniki (v slovenščini je spregovoril Igor Tuta) so poudarili, da razcepjenost delavskega in sindikalnega gibanja podžigajo nazadnjaški krogi, ki bi radi ribarili v kalnem in odrekli osnovne pravice tako delavskemu razredu kot tudi slovenski narodnosti skupnosti, obenem pa

bi hoteli omejiti demokratični utrip države, ki je zrasla iz odpornosti. Zato je v tem trenutku potrebna enotnost vseh demokratičnih in naprednih sil kot najvišje zagotovilo svobode, miru in sožitja. Prvomajskega shoda v Trstu se je udeležila tudi delegacija kraško-obalnega sveta Zveze sindikatov SR Slovenije.

Uspela sindikalna shoda so priredili tudi v Križu in v Miljah.

B. S.

Proslave na Tržaškem ob dnevu vstaje

Dne 25. aprila, ko se v Italiji praznuje dan vstaje, so bile na Tržaškem številne proslave in programske slovesnosti. Tako naj omenimo proslavo v Nabrežini, v Miljah, pred spomenikom padlim s Kolonkovca, Sv. Ane in Skednja, pri Sv. Ivanu pred poslopjem bivšega Narodnega doma, proslave 39-letnice osvoboditve pa so v naslednjih dneh potekale na Repentabru in v Zgoniku. Na pokopališču v Križu pa so odkrili nagrobni spomenik padlim domačinom v prvi svetovni vojni.

Osrednja spominska slovesnost pa je bila v Trstu v ulici Ghega, pred poslopjem, kjer so nacisti pred 40 leti iz masčevanja obesili 52 protifašistov slovenske, hrvaške in italijanske narodnosti, ki so bili zaprti v tržaškem Coroneu. Bila je to povračilna akcija za atentat na nemško menzo, ki sta ga opravila diverzanta Ivan Ruski in Mihajlo, pripadnika tretje udarne brigade Ivan Gradnik, ki je pripadala 3. diviziji NOVJ. Pomembno slovesnost je letos priredil tržaški odbor za obrambo vrednot odporniš-

tva in demokratičnih institucij in poleg številnih tržaških protifašistov so se spominske slovesnosti udeležili res številni predstavniki oblasti in borčevskih organizacij, med katerimi naj omenimo tržaškega župana Richettija, škofa Bellomija, jugoslovanskega generalnega konzula Mirošiča, predstavnike borčevske organizacije VZPI-ANPI, SKGZ, Zveze združenj borcev iz Kopra in Sežane, Združenja aktivistov tržaškega ozemlja in množično zastopstvo družbeno-političnih delavcev iz Postojne. Dva mladince sta prebrala poseben razglas, v katerem je poudarjeno, da je žrtve tega strahotnega nacističnega masčevanja, ki so bili doma iz Trsta, Postojne, Istre, Sušaka in raznih krajev na Krasu, povezovala in družila ideja po svobodi, narodni pravici in miru. Delegacija iz Postojne, od koder je bilo veliko žrtv, je položila venec na pokopališču pri Sv. Ani in v Rižarni, sprejeli pa so jo tudi na tržaški pokrajini, kjer je bila izražena obojestranska želja po tesnejšem sodelovanju.

Boris Simoneta

Premalo smo odgovorni!

Borci občine Maribor Tabor sredi dela

Ob letni skupščini občinskega odbora ZZB NOV Maribor Tabor smo se pogovarjali s predsednikom občinskega odbora Slavkom Kobalom o delu borčevske organizacije in o delu njenih članov v sedanjem trenutku. Slavko Kobal je šel v partizane iz Karlovca 4. oktobra 1943 in se je vključil kot borec v Kordunaški odred. Poprej je bil nekaj časa v Karlovcu pod ustaškim nadzorom, še prej pa v ustaškem zaporu. Julija 1944 je prišel v Slovenijo, kjer je delal na vadišču za novo vključevanje partizanov v Podgradu blizu Črnomlja. Leta 1945 je bil 21. marca ranjen v boju z ustaši v vasi Sele pri Bubnjarcih na hrvaški strani. Z zavezniškim letalom je prispel v Bari na zdravljenje, kjer je bil do začetka junija 1945. Po vojni je bil med drugim tajnik okrajnega odbora vojaških vojnih invalidov v Mariboru, partijski sekretar na Tezmem in na Taboru, direktor Povrtnine, trgovskega podjetja Železničar, Prehrane, Veme in sozda Tima, predsednik okrajnega odbora SZDL Maribor itd.

Kakšna je bila letošnja ocena o delu vaše organizacije?

Ocena o delu naše borčevske organizacije je bila na letni skupščini dokaj ugodna. Člani so pohvalili potek konference in delo občinskega odbora in njihovih organov. V občini imamo 1676 borcev, ki so še vedno aktivni v družbenopolitičnem življenju, delegatskem sistemu, SLO, DS in drugod. Zlasti se

udejstvujejo tudi v ZRVS in sodelujejo z mladinsko organizacijo pri raznih skupnih akcijah.

Precej je bilo pripomb glede gospodarjenja?

To je res. Precej razpravljalcev je menilo, da še ve-

Slavko Kobal

dno slabo gospodarimo, da veliko govorimo, da pa manj naredimo. Borci so bili mnene, da še vedno premalo prispevamo k hitrejšemu izboljšanju stanja našega gospodarstva. Še vedno vlagamo preveč denarja zlasti v negospodarske naložbe. Prav tako ni nujno potrebnega nadzora nad komunalnimi deli in drugimi naložbami.

Kakšna je bila razprava o odgovornosti?

Ugotovili smo, da odgovornosti v naši družbi preprosto ni, saj nihče ne odgovarja za posledice svojega ravnanja, čeprav z njim povzroča veliko škodo. Delavci kaznujemo že za majhen prekršek in ga odstranimo iz delovne organizacije, medtem ko krivci za mnogo večje zadeve ne odgovarjajo.

Odgovornost bi morali zaostri povsod in na vseh ravneh. Vsi bi morali, ne glede na delovno mesto in položaj, spoštovati zakonske predpise.

Ali je stanovanjska problematika borcev pereča?

Pri nas imajo v glavnem vsi borci urejene stanovanjske razmere. Posamezni borci zaradi starosti ali bolezni želijo zamenjati stanovanje. Gre za želje po selitvi iz slabšega v boljše stanovanje, pa tudi iz večjega v manjše stanovanje ali za selitev iz višjega nadstropja v pritličje itd.

Kaj pa zdravstveno stanje borcev?

Glede na starost se zdravstveno stanje slabša. Borci smo zadovoljni z delom dispanzerja za borce pri ZD Maribor in z delom oseba. Pripombe pa so zaradi okrnjenih sredstev za klimatsko zdravljenje. Razen tega so možnosti, da potrebim, za služnim socialno šibkim borcem omogočimo sofinanciranje pri bivanju v zdraviliščih.

Kakšno je bilo mnenje borcev glede zmanjšanja pravic za težke invalide?

Obstaja predlog, da bi razveljavili oziroma zmanjšali dodatke za tujo pomoč težkim invalidom, kar po mojem mnenju in mnenju borcev naše občine ni prav in razumljivo. To bi negativno vplivalo na razpoložljive invalide in drugih borcev. Če je treba zmanjšati denar za potrebe na socialnem področju, potem bi morali preverčevati na vseh drugih področjih in nazadnje pri težkih invalidih. Zaradi tega

pričakujemo, da pristojni organi tak predlog ne bodo sprejeli in bodo tako upoštevali mnenje velike večine borcev ne le v občini, temveč tudi širše.

Kako ocenjujete vlogo mariborskih občin v skladu z referendumsko odločitvijo?

Mislím, da doslej še nismo uresničili vseh z referendumom zastavljenih ciljev. V novih občinah v Mariboru se bo treba bojevati za pridobitev izvirnih z ustavo danih pravic in za premaknitev kadrov iz mesta na občine, sicer bodo občine ostale le sredstvo za opravičevanje preoblikovanja in z njim neizpolnjenih obljub. Približanje oblasti ljudstvu je le farsa, če se z oblastjo ne približajo ljudem tudi sredstva in možnost samostojnejšega odločanja o njeni uporabi. Nisem namreč prepričan, da so o virih in porabi sredstev, s katerimi občina, oziroma njeni sisi upravljala, povsem natančno seznanjeni člani zborov in drugi za občino pomembni dejavniki, kaj šele občani. Njih ne zanima, ali bosta eden ali dva uradnika več, kje bodo le-ti sedeli in ali se bodo več ali manj vpludno obnašali, čeprav tudi tega ne gre zanemariti.

Kako ocenjujete trenutni gospodarski položaj?

Položaj je resnično težak. V vseh okoljih se bo potrebno izjemno potruditi, da ne bodo samo delavci nosili stabilizacijskega bremena. Če bomo v večjem obsegu že itak nizek standard delavcev v neposredni proizvodnji (ki nimajo možnosti zaslužka drugod) zmanjševali, bomo spravili v nevarnost sedanjo raven storilnosti. To pa bi se vsekakor negativno pokazalo v proizvodnji.

Marjan Kos

Izročila NOB – skupna skrb vse družbe

Delegati krajevnih združenj ZB, v katerih je v novomeški občini 2770 članov, od tega 1800 z dvojnimi štetjem, 1312 s staležem pred 9. septembrom 1943 (v tem številu pa je tudi 284 članov VVI in 21 nosilcev partizanske spomenice 1941), so na letni programski skupščini občinskega odbora ZZB NOV 19. aprila sprejeli pregledno in zanimivo poročilo o delu svoje organizacije v minulemu letu.

Aktivnost občinskega odbora ZZB je bila lani predvsem vsestranska in zares razgibana, odklikuje pa jo predvsem tesen, življenjski stik s krajevnimi združenji ZB. To so potrdili na skupščini tudi predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij, ki se ob tej priložnosti niso pozabili zahvaliti organizacijam ZB za njihov pomemben delež v političnem delu v občini. Slednje se je znova potrdilo na zadnjem uspešnem referendumu z izredno visoko udeležbo občanov (94 odstotkov) o podaljšanju krajevnega samopriskpeva za nadaljnjo gradnjo osnovnih šol v občini. Na skupščini so sprejeli tudi pravilnik o slovesnostih in pokopu umrlih članov ZZB NOV in sklepe za nadaljnje delo v organizaciji.

Na letni skupščini niso obšli številnih nalog, ki zadevajo invalide, dejavnost bivših političnih zapornikov, internirancev, izgnancev in vojnih ujetnikov. Področju socialno-zdravstvenega varstva borcev NOV so namenili še prav posebno skrb. Ni mogoče prezreti dejstva, da je zdaj povprečna starost borcev v občini že 68 let, zdravniški podatki pa govorijo o tem, da skoraj že ni več člana, ki ne bi imel vsaj treh kroničnih obolenj. Samo lani je bilo v dispazerju za borce v Novem mestu 8288 ambulantnih pregledov, od tega 1658 prvokrat. Ze posamezni člani ZB marsikdaj sami slabo skrbje za svoje zdravje in ne upoštevajo navodil zdravstvene službe. Lani je prišlo od 800 povabljenih borcev NOV na redne sistemske preglede le 499 članov organizacije.

Kljub težjim razmeram in skrcenim možnostim so najpotrebnejši borci tudi lani odhajali na klimatska zdravljenja, oddih in počitek, bili pa so tam krajšo dobo kot prejšnja leta. Stanovanjsko vprašanje je večina borcev medtem z družbeno in lastno pomočjo uredila. Lani je prejelo stalne priznavačine 173 borcev, višina take pomoči pa je bila med 4500 do 6000 dinarjev.

Ne samo zveza borcev – vsa družba!

Prenašanju izročil NOB na mlade rodove so na skupščini namenili največ časa. Delegati so skupaj z generalom Ladom Kocjanom pravilno opozorili, da je dosedanji način dela z mladino verjetno res izčrpal večino svojih oblik. Toda tudi OF in SZDL, žene, sindikati in zlasti mladina imajo svoje tradicije iz let NOB, zato njihova skrb za širjenje teh izročil ni nič manjša od naše! Zveza borcev naj bi predvsem razvijala tradicije svojih enot, vse druge organizacije pa morajo tudi same skrbeti za to, da bodo njihovo svetlo preteklost poznali in gojili v vsej družbi. Pri tem so znova poudarili, da kaže poudarjati predvsem moralne lastnosti naših borcev, ki so predvsem pripeljale do zmagovitega konca v revoluciji. Prav iz teh moralnih vrednot ne treba črpati zdaj tudi moč in poduk za premagovanje današnjih težav.

Udeleženci skupščine so pozdravili uvodne besede predsednika občinskega odbora ZB Ivana Somraka in tehtno oceno zunanje političnih in notranjih razmer, ki jim je podal njihov delegat general Lado Kocjan. Med drugim je pohvalil uspešno in razgibano dejavnost vrst ZB v občini, doseženo prav v letu, ko nam je najhuje. Borci v občini dajejo, je med drugim poudaril tovariš Kocjan, tudi v idejnem boju in razčiščevanju z nepravilnostmi v družbi pomemben delež, to pa je tudi kažipot nadaljnjega njihovega dela.

Tone Gošnik

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ravne na Koroškem – Letna konferenca vojaških invalidov

V občini Ravne imajo kar štiri krajevne invalidske organizacije vojaških invalidov. Osmega aprila so imeli letno konferenco vsi skupaj. Iz poročila predsednice so tile podatki: 65 jih je, invalidov in partizanskih mamic ter žena. V prvi vrsti vse leto skrbijo za članstvo s pozornostmi in da niso prikrajšani za tisto, kar jim gre po zakonih. Nekaj kritike so namenili klimatskemu zdravljenju osebnih vojaških invalidov, saj so menili, da prihajajo omejitve ravno sedaj, ko postaja ta populacija najbolj potrebna zdravljenja.

Kritično so ocenili tudi slabo ravnanje in urejanje partizanskih grobov na pokopališču pri Barbari, prav tako pa niso zadovoljni s slovesi ob pokojnikov na pogrebih. Potem so rekli besedo še o himni: naj ostane, so se strinjali, in za to navajali mnoge tehtne razloge. Osnovni je ta, da je ustaljena in simbol našega boja za svobodo. Podprli so akcijo za postavitev spomenikov na kraju zadnje bitke v Evropi na Poljanah ter podpirajo delo komisije, ki vodi to akcijo v občinskem merilu.

Ignac Zdovec

Šempeter pri Gorici – Vedno delovni

Na redni skupščini se jih je zbralo v šempetrski kinodvorani kar 150. Le 23 se jih je opravičilo. Seveda bolni in starejši niso mogli priti. Dobra polovica vsega članstva je torej prisluhnila poročilu o minulem delovanju njihove borčevske organizacije. Delo je potekalo po začrtanih programih v preteklem letu. Izvršni in upravni odbor sta imela dosti dela z organizacijo in izvedbo srečanja z anpijevci iz Standeža, pri čemer so se v preteklem letu večkrat srečevali in podpisali listino o sodelovanju. Kljub novemu obmejnemu režimu so se borci z obeh strani meje kar redno srečevali.

Poverjeniki so obiskovali bolne borce po domovih in jim sporočali novice o delovanju organizacije. Še zlasti so se izkazali pri zbiranju prostovoljnih prispevkov za spomenik v Trnovem, saj so v dveh zamahih zbrali 163.880,00 dinarjev. Na skupščini so vsem osemnajstim poverjenikom izrekli javno pohvalo in priznanje.

Tudi bolni, ostareli in jubilatje, niso ostali pozabljeni. Prav tako so šempetrski borci živahno sodelovali pri proslavi krajevnega praznika in praznika ob proslavi Devetega korpusa in sploh aktivno sodelovali pri zadevah, ki neposredno zadevajo borce (zdravilišča, posojila, proslave, komemoracije...) ter tudi v okviru DPO, v komisijah, v KS, SLO in DS, v delegacijah...

V razpravi so se ponovno zavzeli za postavitev spomenika padlim v njihovem kraju, za dokončno ureditev albuma padlih ter pripravo krajevnih kronik. Sprejeli so tudi program dela za prihodnje in izvolili novo vodstvo.

Leopold Kotar

Planica – Sevnica – 204 člani o delu KO ZB

Na letni konferenci te borčevske organizacije so ugotavljali, da je starostno povprečje njihovega članstva visoko. Štirje člani so celo starejši od 90 let. Kljub temu je bila udeležba na seji dobra. Po kulturnem programu učencev OŠ Planina pod mentorstvom pedagoginje Terzanove so borce pozdravili še predstavniki ZSMS in obljubili sodelovanje ter pomoč.

Med drugim so z mnogimi pohvalnimi besedami označili delo ambulantnega zdravnika dr. Šmida za njegovo izredno skrb in pozornost do borcev ter obiske na domovih. O zdraviliškem zdravljenju so rekli le toliko, da letos bo nekaj sredstev v te namene, vendar le za najnujnejše primere.

Ob pripravah na tamkajšnji občinski in krajevni praznik so dejali, da bo ta letos bolj praznično obarvan, saj bodo praznovali štiridesetletnico osvoboditve Planine (18. avgusta). Računajo, da bodo povabili gledališnike za uprizoritev partizanske enodejanke »Matki«. To so prav pred 40 leti igrali v Šentvidu pri Planini. Prav tako načrtujejo odkritje spominske plošče v spomin na prve demokratične volitve na Štajerskem.

Obravnali so še težak finančni položaj borčevskega glasila in menili, da bi moral biti vsak član naročnik. V programu dela za prihodnje obdobje so nanizali akcije in priprave na praznike. Sledilo je prisrčno tovariško srečanje.

Stane Jazbec

Senovo – Letna delovna konferenca

Ze v marcu je bila redna letna konferenca borcev NOV Senovega. Na njej je predsednik Franc Grilc spregovoril o političnem in gospodarskem položaju ter stabilizaciji. V poročilu o življenju in delovanju organizacije ZB pa so izvedeli, da je v zadnjem času umrlo 19 članov. Zdaj jih je v združenju 334. Sodelujejo v DPO v kraju in občini, zlasti je razveseljivo kar številčno delovanje članstva v krajevni skupnosti ter v delegatskem sistemu občine.

Na področju socialne varnosti borcev je stanje takšno: 118 jih prejema redno mesečno priznavačino, medtem ko je tistih, ki so jo prejeli enkrat, le nekaj. Borčevska dispanzerska služba je dobra in deluje v splošno zadovoljstvo vsega članstva že vrsto let brezhibno. Na klimatsko zdravljenje je lani odšlo 31 članov.

Sedemindesetletim borcem so podelili priznanja ob življenjskih jubilejih.

Razvijanju in utrjevanju revolucionarnih izročil so posvečali precej časa in dela. Sodelovali so pri »kurirčkovih torbicah, sprejemu cicibanov v pionirsko organizacijo in pionirjev v mladinsko organizacijo) na OŠ Stiri najste divizije v Senovem in OŠ Koprivnica pri Breštinici). Obnovljene so bile številne poti na samotne partizanske kraje

(Tehnika Franceta Prešerna, bolnišnica na Bohorju...), vse s pomočjo mladine, prostovoljcev in delavcev iz delovnih kolektivov. Borec Rado Kozole je partizansko tehniko uredil z muzejskim gradivom, borci pa so tudi organizirali (prav na pobudo Kozoleta) uspešni kviz na temo »NOB v našem kraju«. Ob krajevnem prazniku se je v znanju pomerila mladina.

V sklepih borčevske konference senovskih borcev je tudi ta, da se ne strinjajo z vgraditvijo predvidenega mozaika na domu 14. divizije, ki naj bi stal (po predračunu) 450 starih milijonov dinarjev. V teh časih, so menili, bi bilo to razsipniško. Tudi o himni so rekli besedo: nove ne potrebujemo! S to himno, so poudarili, so se bojevali proti sovražniku za osvoboditev domov in jo želijo ohraniti tudi po Titu na Titovi poti.

Nazadnje so sprejeli akcijski program dela, finančni načrt, načrt dela v SLO in DS za to leto ter še sklep s predlogom, naj se sedanjemu predsedniku in tajniku občinskega odbora ZZB NOV Krško mandat podaljša za še eno mandatno dobo.

Stojan Šibila

Celje – Letna konferenca ZB »Dušan Kraigher«

Udeležba na tej konferenci je bila polovična, kljub temu pa so borci natančno ocenili opravljeno delo in pregledali rezultate ankete, ki so jo izpolnili vsi tamkajšnji borci. Nesporno je, so ugotavljali skupaj z drugimi predstavniki družbenopolitičnih organizacij, da so borci še vedno aktivni. V borčevski organizaciji »Dušan Kraigher« jih je včlanjenih 172. Lani jih je bilo še enajst več. Od njih so se poslovili z vsemi častmi. Mnogi, ki jim je bila potrebna družbena pomoč, so jo tudi dobili, nekateri pa so odšli v zdravilišča, da si nekoliko poboljšajo zdravje. Ob novoletnih praznikih so borci obdarovali s skromnimi darili matere in žene padlih borcev in s šopki rož razveselili bolne.

Tistim, ki so imeli še vedno stanovanjske zagate, je bilo dobrodošlo posojilo, pri čem pa so borci ugotavljali, da so za takšno pomoč pri urejanju stanovanjskih vprašanj prikrajšani tisti v družbenih stanovanjih, ki pa imajo včasih tudi težave in zadrege.

Ob občinskem prazniku je bilo 13 borcev te organizacije ZB odlikovanih za medvojno in povojno aktivistično delo, nekaj pa so jih nerodno prezrli.

Zaradi finančnih težav, ki se kažejo tudi pri njih, lani niso organizirali izleta v partizanske kraje, zato pa se bodo letos preusmerili na krajše izlete v mestno okolico.

Viden napredek čutijo pri sodelovanju z mladino, pa vendar še niso zadovoljni. Domenili so se še o okrepljenem dopisovanju v »TV 15« o sedanjih splošnih gospodarskih težavah, o načelu odgovornosti in drugem. Izvolili so novo predsednico – Stefko Verdel

Zora Vivod

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Pred 13. majem – dnevom varnosti Tovarištvo je temelj uspehov

Skupina diverzantov je zasedla vojaško vozilo. Po obvestilu je skupina za posebne naloge postavila zasedo. Ko se je vozilo približalo zasedi, so na cesto zavalili drevesno deblo. Diverzanti so skušali pobegniti, toda pripadniki vojaške policije so jih s hitro akcijo ujeli.

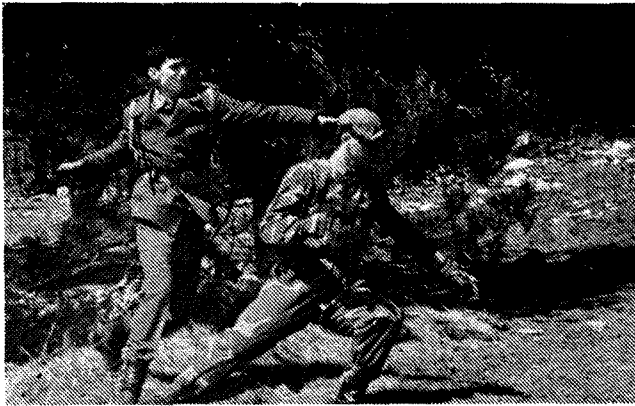
Na veliko avtobusnih in železniških postajah v Jugoslaviji lahko srečamo vojake z belimi pasovi in naramniki. Tam niso zato, da bi kam odpotovali, ampak zato, da skrbijo za red in mir ter nadzorujejo gibanje pripadnikov naše armade. Seveda pa morajo ti fantje opraviti večmesečno urjenje, da so sposobni za opravljanje te naloge.

Pred dnevom varnosti, njihovim praznikom, smo obiskali eno od enot vojaške policije. Na poligonu so se usposabljali za številne naloge, ki jih morajo ali pa bi jih morali opraviti med služenjem vojaškega roka. Starešina Rajko Meh je povedal, da so enote vojaške policije namenjene zavarovanju objektov, ki so pomembni za naše oborožene sile, vojaških oseb, nadzoru in urejanju prometa. Prav tako pa so usposobljene za boj proti diverzantskim skupinam. Pri svojem delu pa enote vojaške policije tesno sodelujejo z drugimi enotami JLA, TO, milice in drugimi strukturami SLO in DS. Njihova enota je lani dosegla na področju bojne pripravljenosti prav dobre rezultate. Teh prav gotovo ne bi, če ne bi med starešinami in vojniki vladala tovarištvo in prijateljstvo.

Glede na posebne naloge, ki jih morajo opravljati pripadniki enot vojaške policije, prihajajo v njene vrste fantje, ki že iz civilstva obvladajo borilne spretnosti. Te med urjenjem, ki je enako dolgo kot v drugih enotah JLA, dopolnijo in dodelajo. Program urjenja pa je seveda prilagojen njihovi specialnosti.

Pomembno vojaško skladišče je skušal sovražnik pogrti v zrak. Toda pripadniki vojaške policije, ki sta skrbela za varnost objekta, sta pravočasno opazila približevanje dveh diverzantov. Z odločno akcijo sta napadalca onesposobila in razorožila. Vklenila sta ju, odpeljala do poveljstva svoje enote in se takoj vrnila na stražarski mesti.

Številni pripadniki vojaške policije zelo dobro obvladajo borilne spretnosti. Tako so nekateri tudi usposobljeni za tiho odstranitev nasprotnika. Njihova hitra akcija omogoča drugim vojakom, da se neslišno približajo sovražniku in ga uničijo. Tudi to, kako se neslišno onesposobi sovražnikovega stražarja, vadijo do nadrobnosti.

ZRVS je delovna na vseh področjih Delo mora izhajati iz okolja

Osrednje naloge in usmeritve za delovanje Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije v letošnjem letu so bile zasnovane na temeljitih ocenah lastnega delovanja v političnem sistemu kot tudi ocenah razmer v naši družbi ter v svetu. Razmere gospodarstva in življenja zahtevajo tudi od rezervnih vojaških starešin večjo »ofenzivnost«, trdnost in vztrajnost pri uresničevanju nalog. V takšno naravnost sodi nadaljnje podružbljanje razvoja in krepitev zasnov SLO in družbene samozaščite kot sestavine socialističnega samoupravljanja delovnih ljudi in občanov. Ob tem gre za hitrejšo uveljavljanje načela, da bodo vsi člani ZRVS razporejeni, naj bo to v enote in štabe oboroženih sil ali konkretne zadolžitve na področju SLO in družbene samozaščite v vseh okoljih. Svojo vrednost morajo dokazovati z nekdanim delom, zgledom in ravnanjem v temeljnih bivalnih in življenjskih okoljih, zlasti pri samoupravnem reševanju aktualnih političnih, go-

spodarskih in družbenih vprašanj kot del frontno organizirane SZDL. Pri tem so zelo pomembne priprave in usposobljenost RVS za preprečevanje in odpravljanje morebitnih izrednih razmer ter za vodenje oboroženega boja. RVS se bodo usposabljali za naloge, ki jih imajo v oboroženih silah, v pripravah vodenja odpora ter pri drugih aktivnostih na področju SLO in družbene samozaščite, zlasti v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Vrednote in izkušnje iz NOB pa tudi izkušnje drugih narodnoosvobodilnih gibanj v svetu so osnova za delo organizacij ZRVS. Skrbno jih bodo preučevali ter jih prilagajene spodobnim razmeram vgrajevali v sistem usposabljanja. To so tudi osnovni elementi letošnjega programa usposabljanja rezervnih vojaških starešin, ki je naravnano na preventivno delovanje RVS v vseh okoljih, zlasti na področjih prometne in požarne varnosti, varnosti pri delu, varovanju družbenega in zasebnega

premoženja, delovanja samoupravne delavske kontrole, itd.

Vsebinsko usposabljanje naj bi bila skratka aktualna, prilagojena trenutnim političnim in družbenim razmeram, hkrati pa tudi dolgoročno zasnovana na proučevanju strategije oboroženega boja in nalog, ki iz nje izhajajo.

Še vztrajneje bodo organizacije ZRVS skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami ustanovljale aktivne RVS v združenem delu ter na višjih in visokih šolah. Z aktivni RVS v ozdih se naši rezervni vojaški starešine ne vsiljujejo z novo organiziranostjo, pač pa dajejo na voljo svoje strokovno znanje s področja SLO in družbene samozaščite ter kadre za organiziranje in izvedbo konkretnih samozaščitnih in obrambnih aktivnosti.

Pri skupnem delu z mladino sodi v ospredje razvijanje varnostne in samozaščitne kulture na osnovi vrednot NOB in revolucije v takih oblikah, kjer bodo mladi subjekt in ustvarjalec programov usposablja-

nja ter razvoja, krepitev in izvajanja zasnov SLO in družbene samozaščite. Obrambni krožki na šolah, samozaščitne aktivnosti na mladinskih delovnih akcijah, pohodi in tekmovanja so le nekatere od oblik združevanja mladih, kjer koncept SLO in družbene samozaščite pade na rodovito tla.

Organiziranost zveze rezervnih vojaških starešin se bo še prilagajala prostorski in vsebinski oblikovanju krajevnih skupnosti, se neposredneje vključevala v aktivnosti socialistične zveze, zlasti na področju SLO in družbene samozaščite, pri tem pa utrjevala kolektivno delo in odgovornost vseh svojih organov in članstva. Zato bo tudi skrbela za večjo aktivnost samoupravnih sodišč ZRVS, ki imajo pri negativnih pojavih med rezervnimi vojaškimi starešinami pomembno preventivno vlogo.

Pri vseh omenjenih nalogah pa je pomembno, da vodstva organizacij ZRVS prisluhnejo pripombam, pobudam članstva pa tudi občanov, saj je ZRVS kot sestavni del SZDL tudi soodgovorna za stanje v družbi, a še posebej na področju SLO in družbene samozaščite.

Vojko Štemberger

Na kratko iz JLA

V minulih treh mesecih je bila ena glavnih nalog članov zveze komunistov v enotah Ljubljanskega armadnega območja priprava volitev. Konec aprila so končali vse volilne dejavnosti v osnovnih organizacijah ZK, do konca maja pa bodo volilne konference ZK in volitve predsednikov komitejev in sekretarjev predsedstva komiteja zveze komunistov v LAO in JLA. Na nedavni seji je predsedstvo komiteja ZK v LAO pozitivno ocenilo dosedanje volilne dejavnosti. Prav tako tudi komunisti z daljšim partijskim stažem nosilci priprav pravijo, da so bile letošnje dejavnosti v osnovnih organizacijah ZK zelo uspešne.

Tudi v enotah Ljubljanskega armadnega območja bodo slovesno proslavili 13. maj, dan varnosti. Po enotah vojaške policije in drugih specializiranih organih se bodo s skromnimi prireditvami spomnili podpisa dokumenta o ustanovitvi Ozne. Svoj praznik bodo proslavili predvsem delovno, saj tudi naša armada ni »prikrajšana« za zanimanje tujih obveščevalnih služb in sovražne emigracije.

Po vseh enotah v Ljubljanskem armadnem območju pa se vrstijo športna tekmovanja, na katerih izbirajo in določajo člane ekip za športno prvenstvo, ki bo v Celju od 13. do 17. junija. Tako se bo zvrstilo, ali pa se je že, več kot dva tisoč tekmov. Na njih pa bo sodelovalo več kot šestdeset tisoč tekmovalcev. Prav tako se na športno prvenstvo Ljubljanskega armadnega območja pripravljajo v Celju. Tako bo imela vsaka od devetnajstih ekip za pokrovitelja eno od tamkajšnjih delovnih organizacij. Poleg tega pripravljajo več družabnih večerov, kulturnih ter zabavnih prireditev. Zelo zanimiv pa bo prav gotovo tehnični zbor, na katerem bo naša armada pokazala svojo najodobnejšo tehniko. Ogledali si ga bodo predvsem mladi in rezervni vojaški starešine.

Bojan Kuntarič

Obveščanje je dobro, vendar...

Komisija za informativno-propagandno dejavnost pri predsedstvu občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin Radovljica skrbi predvsem za redno obveščanje članstva kakor tudi širše javnosti o delu rezervnih vojaških starešin v občini. Že pred leti so v Radovljici ugotovili, da z izmenjavo zapisnikov med KO in OK ZRVS obvestijo zelo majhno število članov, in se te običajno z manjšo ali tudi večjo zamudo. Glede na to je komisija poskrbela za dopisnike komisije, ki so na vseh pomembnejših sejah in prireditvah, vedno pa na sejah predsedstva OK ZRVS. Dopisniki, člani komisije za IPD takoj po sejah in pomembnejših prireditvah poročajo glasilu SZDL za Gorenjsko GLAS, lokalni radijski postaji Triglav Jesenice, tovarniškemu glasilom in občasno glede na pomembnost tudi v TV-15. Naš tovariš, Naša obramba, RTV Ljubljana itd. Tako so lahko vsi člani in tudi širša javnost o vsem takoj obveščeni. Za dobro obveščanje v radovljiški občini imata največ zasluga Časopisno podjetje Glas Kranj in Lokalna radijska postaja Triglav Jesenice, ker vse informacije dopisnikov tudi objavita. Kljub razmeroma dobremu obveščanju pa komisija za IPD še ni zadovoljna, ker še ni uspela, da bi tudi vse KO ZRVS imele svoje dopisnike. Člani predsedstva OK ZRVS bodo letos na programskih konferencah krajevnih organizacij ZRVS v maju ponovno priporočali krajevnim organizacijam, naj imenujejo komisije za IPD. Vsaj en član komisije naj bo tudi dopisnik, da bo po vsaki seji in pomembnejši prireditvi takoj obvestil sredstva javnega obveščanja.

Komisija za IPD pa je aktivna tudi na drugih področjih v radovljiški občini. Vsako leto razpiše nagradni natečaj za učence vseh osnovnih šol v radovljiški občini za najboljši spis na temo iz NOB ali JLA. V letu 1983 so se natečaja udeležile vse osnovne šole v radovljiški občini. Kljub temu da je v radovljiški občini glede na število prebivalcev največ naročnikov na revijo »Naša obramba« v Sloveniji, komisija nenehno spodbuja akcijo: »Naša obramba in TV-15, Naš tovariš v vsako družino«.

Ciril Rozman

Uspešno ustanavljanje aktivov

O organizacijskem utrjevanju in izpopolnjevanju ZRVS v občini Cerknica so govorili na letni konferenci maja 1983. leta in si med drugim zastavili tudi naloge ustanovitve aktivne ZRVS po kolektivih, kjer dela večje število članov. Nosilke ustanavljanja aktivov ZRVS so bile po besedah predsednika OK ZRVS Cerknica, Antona Černeta, družbenopolitične organizacije v delovnih kolektivih, pa tudi krajevne organizacije ZRVS. Tako so v tem obdobju ustanovili že tri aktivne, in sicer v DO Brest Cerknica, v »Kovinoplastiki« Lož in v »Novolitu« v Novi vasi na Blokah. Prav v tem mesecu naj bi oblikovali še aktivna v DO Gradišče Cerknica in v »Kovind« Unec. Na ustanovnih sestankih so člani ZRVS sprejeli programe dela ter imenovali vodstva aktivov. Delovni programi poskušajo biti kar najbolj konkretni. V vseh pravzaprav prevladuje želja, da bi bil vsak rezervni starešina kar najbolj »vpet« v obrambne priprave tozda, kjer je zaposlen. Nikakor ni nepomembna naloga tudi sodelovanje pri pripravljanju programov na področju SLO in DS ter seveda splošna skrb za čimboljšo usposobljenost članov aktivov.

Po zastavljenem programu naj bi do konca leta v občini Cerknica ustanovili še aktivne v tozdu Kartonažna tovarna Rakek ter tozdu Avtomontaža Cerknica. Tako naj bi storili le prvi – organizacijski korak – k večji aktivnosti starešinskega kadra, na vsak način pa bo nujno kar najbolj premisliti in uveljaviti vsebinsko stran programov dela aktivov.

B. D.

Srečanje prostovoljcev TO

Pred dnevi so se letos prvič zbrali vsi mladi iz murskosoboške občine, ki so se doslej prijavili kot prostovoljci v enote teritorialne obrambe. Hkrati je bila to tudi prva oblika usposabljanja, da se bodo prostovoljci zbirali že med letom in ne šele na enotedenskem taborenju.

Mladinke in mladince, ki so se zbrali v klubu mladih, je najprej pozdravil predsednik občinske konference ZSMS Stanko Kerčmar, nato pa še predstavnik občinskega štaba TO Alojz Kisilak. Pojasnila sta pomen usposabljanja in predstavila letošnji program dela. Ob koncu pa so si mladi ogledali še film o delovanju tujih obveščevalnih služb v Jugoslaviji.

Filip Matko

Ecce homo!

V študentovskem časniku Tribuna je 20. aprila izšel intervju z gledališkim in filmskim igralcem Radkom Poličem-Racem. Izpraševalca sta bila Ksenija Bregar in Matjaž Berger. Razgovor je bil natisnjen v opombo premiere Strah in pogum v Slovenskem mladinskem gledališču.

Prispevek, ki hoče biti »skica za Racev duševni portret«, se je sicer s kupom abotnih domišljavosti, izkrivljenih sodb in neresnic razvrednotil sem, kljub temu pa glasilo Zveze borcev NOV ne more iti molče mimo tega intervjuja: ocenjuje ga namreč za nesramen pamflet proti NOB ter proti naši takratni in poznejši revoluciji.

Radko Polič se med drugim sprašuje, kako je mogoče, da vsi ti revolucionarji po končanem narodnoosvobodilnem boju »vodijo našo državo zavestno ali nezavestno ali podzavestno v totalno pogubo«. Po njegovem se to dogaja zategadelj, ker so bila mnogim ljudem, kot napr. Edvardu Kocbeku, po letu 1945 zaprta usta in jim je bilo preprečeno delo. Ker so bili poskriti neki spisi in dokumenti da sedanji rodovi niso pravilno obveščeni o NOB. Rac upa, da »tisti idiotje«, ki so »materiale« poskrili, vsaj ne bodo izgubili le-teh, da bi »materiali« nekoč vendar lahko prišli na dan. Rac seveda natančno vé, da ti materiali (pač zelo obtožujoči, op. TV-15) zanesljivo obstajajo, toda, ker jih on ne sme »videti, vedeti, čitati, razmišljati«, se počuti blokiran. Človek lahko samo ponori, pravi Rac, ko vidi, da se mu resnica o NOB spreminja v laž, da mu NOB (ko so se ljudje ubijali in streljali v hrbet) postaja »čuden, zmeden, neresničen, lažen... obenem čist in umazan... pošten in nepošten« itd. Rac blagruje filmarje na jugu, ki so se lahko »malo bolj svobodno gibali po svetu« ter »prihajali v kontakt z ljudmi, ki so bili tukaj, pa so sedaj tam (pač politična emigracija?, op. TV-15)... ter se pogovarjali z ljudmi, ki ne smejo govoriti« (kdo so neki to?, op.

TV-15). Tako da so filmarji z juga »dobili ogromno informacij« in lahko gledajo na NOB »na popolnoma drugačen način«... Po Racevem mnenju ima tak filmar »čistejši pristop«, ker »ni bil omadeževan že s tem, da je sodeloval med NOB«. Saj: »omadeževan je vsak, ki je bil poleg, ne glede, ali je bil na levi ali na desni, zgoraj ali spodaj...«

To je samo nekaj izmed sklepnih misli, ki jih izreče Rac. Vseh njegovih besedovanj ni mogoče povezati, ker jih je preveč, pa tudi zato ne, ker so večkrat predstavljena nejasno in dvomno.

Vsaj polovica intervjuja se ukvarja z glorifikacijo Edvarda Kocbeka in njegovih del. Izhajajoč iz trditve, da bi moral biti Kocbekov opus obvezno šolsko berivo, kajti šele tako da bi mlad človek spoznal pravo – pač šolski nasprotno – resnico in »bi se mu sesul grad« o NOB, izrazi Rac bojazen, da utegne biti premiera Strahu in poguma prepovedana, zakaj »v tej državi je vse možno«. Na podlagi Kocbekovih del, pravi Rac, bi se moralo popraviti vse, kar je v učbenikih in drugod napisano o NOB. Kajti Kocbek da je bil eden največjih slovenskih kulturnih mislecev vseh časov, izreden dialektik, pred časom hodeči genij, izrazno pretanjen, ogromen in neizmerljiv pesnik, ki so se od njega učili in

mu kradli misli, hkrati pa je bil tragična figura, ker so ga zapustili vsi sopotniki iz »takoimenovane revolucije«. Zapustili pa da so ga zato, ker je bila Kocbekova resnica čista in neomadeževana (samo njegova?, op. TV-15), in zato, ker je »njegova vizija (samo njegova?, op. TV-15) bila svoboda vsakemu posamezniku, česar država, kakršna smo, ne more dovoljevati...« Po Racevi misli bi Kocbeka »lahko tudi ubili, samo ga niso hoteli, ker so vedeli, da stoji ogromno somišljenikov za njim...« Storili pa so (ti grdi državni oblastniki?, op. TV-15), da je Kocbek lahko svoja dela »samo postavljaj v predal« in jih ni mogel objavljati; nič čudnega torej, da ga mladina ne pozna, saj je bilo, kakor da so mu »odstrigli jezik«. Mladinsko gledališče skuša zdaj to nesrečo popraviti, da bo Kocbekovo delo »prebilo noč, temo...«

Vsaj v Racu so se torej lahko porodila razmišljanja, »ki jih konkretno proizvede v vsakem človeku Kocbek«. In katera so ta razmišljanja? Rac jih reproducira: »40 let ste nam govorili, da gremo samo naprej in naprej, kolesa so se pa vrtela nazaj. Mi smo imeli samo fatamorgansko vizijo, da gremo v bodočnost. Madžari se nam lahko smejejo, pa so v bloku. Čehi se nam lahko smejejo, pa so v bloku« itd., itd.

Izpraševalca K. Bregar in M. Berger sta v uvodnem delu intervjuvanca izdatno poveljčala in proslavila, pa tako naslovila na bralca »argumentirano« opozorilo, da je Racevo izvajanje treba imeti za čisto zlato. Kajti Rac je »utelešenje napetosti«, »ta mož je iskren in silovit v svoji resnici«, »v sebi nosi seme rušilnosti in sadež ustvarjalnosti«, »umetnik je, dedič Sokratovega duševnega vodnjaka«, on je tisti, ki »čisti slovensko umetnost bojazljivih in zaviralnih momentov in jo usmerja in pomika v človečnost – revolucio-

narno človečnost... Ecce homo!«

Rac ni nič lažno skromen: brez vsake licemerske sramežljivosti sprejema te in druge slavilne litanije. »Duševno silovit in telesno izmučen« se očitno prav dobro počuti kot učeči idealist, kot živa podoba Martina Kačurja. Izpraševalca kar stiska, kar drhtita, ko se zavedata, da se bo Rac »v četrtek 5. aprila... razdajal slovenstvu, da ga bo oplajal in se boril zanj. Trepečeva, (pravita), ko čakava na ta zgodovinski trenutek in globoko stojiva z njim.«

O! Ecce homo! O, znameniti tretji vogal revolucionarne elite Cankar – Kocbek – Radko Polič! Kakšna sreča za Slovence, da imamo Raca, da nas je z vlogo Martina Kačurja in vsem drugim takó silovito pretresel, nam posređoval »vesoljsko vznemirjenost«, nas »zrevoltiral, pahnil v akcijo...«

Toda, naj bo dovolj prikaza teh komičnih izlivov.

Izraziti nam kaže začudenje, kako sta mogla uredništvo in izdajateljski svet Tribune dati prostor takim ekshibicijam infantilne neslanosti in odkrite sovražnosti do naše družbe in njene bližnje zgodovine. Še bolj se seveda čudimo štiridesetletnemu igralcu, ki je izšel, kakor sam pravi, iz revolucionarne družine, zdaj pa pljuje vsevprek na NOB in njegovo dediščino. Hkrati pozablja, da mu je prav ta družba omogočila, da je lahko razvil svoj talent in si ustvaril kariero, kakršna je ostala prenekateremu igralcu, samo sen. Po vsem videzu so bile njegove kreacije – sam pove, da je igral nekatere vloge zato, ker so bile dobro plačane – zgolj sad obrtne glumaške veščine, ne pa sad umetniškega odnosa in življenja. Če Rac misli in čuti, kakor stoji zapisano v Tribuni, so morale biti številne njegove kreacije v osnovi lažne. Tako se nam zdaj tu skicira

»njegov duševni portret«, v katerega je nanesla dominantne barve zoprna slikarka: preobjednost z belim kruhom.

Edvard Kocbek, čigar literarno veličino poznamo brez Raca, bi se obrnil v grobu, ko bi videl, kakšne značilnosti in ambicije pri-soja njemu in njegovim delom R. Polič. Četudi je Kocbek prišel navzkriž s svojo revolucionarno tovarišijo (kdo bi mogel povsem izmeriti, koliko je ona zapustila njega, koliko pa on njo?, op. TV-15), zanesljivo z nobenim svojim delom ni želel povzročiti da »bi se komu sesul grad NOB«. Bedasto je tudi govoriti o Kocbekovem »odstriženem jeziku«, ko se vé, da so bila vsa njegova literarna dela objavljena, kar pa zadeva njegovo korespondenco in dnevnike, premagujejo časovno distančne in druge ovire hitreje, kakor enote tovrstne zapuščine marsikatero druge pomembne osebnosti na Slovenskem. Drugače vidi te reči samo tisti, ki jih hoče videti drugačne.

Rac želi po vsej sili stikati za skrivnostnimi dokumenti in materiali, ki jih dejansko ni, če pa že kje kaj takega je, ne more omajati temeljne resnice o našem NOB in revoluciji. Nihče nikoli ni trdil, da se v naši kot katerikoli drugi revoluciji niso dogajale tudi stvari, ki utegnejo kaliti preciozno moralno čutenje mirnodobnih potomcev. Pomislimo na vsesplošna grozodejstva francoske buržoazne revolucije, na orgije sovražstva in vsakršnih moralnih deliktov tudi »na rdeči strani« oktobrske revolucije. Toda kaj so bili ti krvavi dogodki – pogoje-ni največkrat z značjskimi danostmi – spričo sočasnih velikanskih prevratov tako v političnem kakor v moralnem svetu množic? Ali se Rac zaveda, ali se je kdaj zamislil ob dejstvih, da so jugoslovanski narodi dali za osvoboditev milijon se-

demsto tisoč človeških življenj, da so stotisoči umrli zavestno na bojiščih, v spopadih z okupatorji in s kontrarevolucijo pa v fašističnih mučilnicah in krematorijih? Ali je Rac takrat, ko se je (očitno zgolj mehanično) učil na pamet svoje vloge, kaj slišal v sebi jok partizanskih mater in žena in sirot, ki so izgubljale svoje sinove, može, starše? Zakaj zamahuje ob vsem tem s svojo duševno roko, hkrati pa ves vznemirjen, kot kakšen rafiniran spovednik, pase »bolečino« nad usodami povsem izjemnih, redkih in netipičnih črnih orhidej? In spet nihče v naši družbi ne trdi, da v NOB ni prihajalo do ekscesnih dejanj, ki so zapustila brazgotine na družbeni in osebni vésti – vendar, samo omejenec ali zlonamernež lahko verjame, da revolucija ob svoji zmagi in daljnosežnih posegih v tkivo družbe ni prinesla tudi vseobsežne katarze. Seveda, če Rac misli (in to dovolj vehementno izjavlja!), da so naša kolesa odtelej »štirideset let vrtela nazaj« in »v totalno pogubo«, če zaplankano, objestno in naduto izničuje ves naš razvoj, če ne uvidi, oziroma noče uvideti, da smo Slovenci od razmer, ki so Cankarju izvile umetnino o Martinu Kačurju, prišli nekam naprej, potem je treba resno podvomiti o tem Racu kot o igralcu in kot človeku. Zares, on je daleč premlad, da bi »se omadeževal z NOB«, žal pa se ne z zavestjo ne z dejanjem tudi »ni omadeževal«, vsaj tako kaže, pri našem skupnem nadaljevanju in razvijanju izročil NOB.

No, Raca zaradi njegovih mrznje polnih izvajanj ne bodo zaprli, kakor sam veselo namiguje. Zanimivo pa je vprašanje, ali kaže spričo karakteristike, ki si jo je napisal. Še naprej tako trdovratno verjeti v njegovo igralsko genialnost in nenadomestljivost, kakor so mnogi verjeli doslej.

Zvone Kržišnik

Jubileji partizanskih kulturnikov

Jože Ciuha

Jože Ciuha se je rodil pred šestdesetimi leti (26. aprila 1924) v Trbovljah. O njem je znano predvsem, da je bil v partizanih slikar, skoraj nič pa ni znanega da je pisal v partizanih tudi pesmi. In vendar jih je, a jih je obdržal povečini bolj zase. Bile so dobre partizanske pesmi, izrecno lirске, intimne vrste. Nekaj teh pesmi je izšlo šele pred kratkim v reviji Borec.

Po prihodu iz partizanov se je ogrel za študij slikarstva, diplomiral na Akademiji za likovno umetnost in končal tudi specialko za stensko slikarstvo. Precej je potoval po svetu in svoja doživetja popisal v izvirnih potopisih iz Azije in Južne Amerike: »Okamneli smehljaj (1963), »Potovanje v deseto deželo« (1966) in »Pogovori s tišino« (1967). Slikar in književnik si v njegovi umetniški osebnosti složno podajata roki, vendar je slikarski pol v njem močnejši.

Kot likovni umetnik je zrasel iz partizanskih izročil z jasno risbo kot osnovo. Ravno s tem darom je uspeval kot plodoviti ilustrator slovenskih knjižnih izdaj, poskusil pa se je tudi kot scenograf. V slikarski osebnosti Jožeta Ciuhe se križata svetovni likovni polobli: Vzhod in Zahod. Ciuha je jemal od obeh to, kar mu je bilo blizu, blizu njegovega dojemanja in pojmovanja sveta in bivanja. V tej sintezi pa je ohranil svojo samobitnost, ki ga loči od vseh domačih in tujih likovnih izpovedovalcev. Ustvaril si je popolnoma svoje likovno prizorišče in svoj

likovni slog. Slikarski elementi se na njegovem likovnem prizorišču enakopravno družijo in zlivajo z meditacijo, filozofijo, človeško in družbeno prizadetostjo. Zlasti svojstveno je prefinjeno ironična, satirično groteskna nota v njegovem znamenitem ciklu PROFETI, kjer živali v človeških ornatih prevzemajo človeške lastnosti in služijo Ciuhi za imeniten prikaz hotenja po oblasti in vladanju.

Še posebej značilna je zanj izrazito racionalna, intelektualna, razmišljujoča nota. Ciuha ni slikar, ki bi živel zaprt v svojem ateljeju in ne bi vedel, kaj se dogaja v svetu, nasprotno, je sredi svetovnega likovnega dogajanja, vendar hkrati na trdnih, domačih tleh. Tesno je povezan z literaturo kakor tudi z drugimi umetnostmi. Jože Ciuha ni samo bleščeč mojster oblik in barv ter izredno izdelane risbe, temveč tudi prodoren mislec, kdajpakdaj tudi oster družbeni arbiter, otožen filozof in senzibilen glasbenik. V njegovih likovnih stvaritvah se pretakajo žlahtni sokovi mnogoterih muz.

Jože Ciuha ima v Parizu svoj stalni atelje, Pariz mu daje ugodno ozračje za umetniško ustvarjanje, obenem pa mu pomeni izhodiščno točko, od koder pošilja svoje slike na razstave v evropska središča. Pariški kritik Pierre Restany je zapisal o Ciuhi esej z naslovom »Igra naključja kot vir različnosti«, v njem označuje Ciuhovo umetnost kot povezavo bizantinskih ikon s sodobnim Mirojevim modernizmom.

Svoj življenjski jubilej bo Ciuha proslavil izrazito delovno. Iz pariškega ateljeja na

Trgu bagolet bo odpeljal vrsto svojih najnovejših del v Belgijo v Vinalmont na povabilo ugledne umetnostne fundacije. Najboljših svojih trideset najnovejših slik pa Ciuha pripravlja za junijski prikaz v Baslu na velikem mednarodnem likovnem sejmu, kjer ga bodo svetu predstavile tri znane galerije iz Avstrije in Nemčije.

Pri vsem tem pa ostaja Jože Ciuha, ki je tudi zelo prizadeven družbenopolitični delavec, saj je dolga leta zanesljivo vodil društvo slovenskih likovnih umetnikov, še vedno tisti stari Jože Ciuha, likovni umetnik, ki je zrasel iz partizanskih tal in nosi v sebi nepomirljivo zavest, da revolucija še ni končana. Prenesel jo je na likovno področje.

Branko Gombač

Pred šestdesetimi leti se je rodil Branko Gombač (3. april 1924 – Poljčane), ki se je še kot mladenič priključil narodnoosvobodilnemu gibanju in leta 1944 ga srečamo na Štajerskem kot člana kulturniške skupine v Šerčerjevi brigadi. Vse pozitivne lastnosti partizanskega kulturnika je obdržal po osvoboditvi, ko je zavzeto sodeloval pri ustanovitvi poklicnega celjskega gledališča. V gledališču je začel kot nadarjen igralec, obenem pa je razvijal svoje izredne organizatorske sposobnosti in se zlagoma pripravljal na glavni poklic: režijo. Nekaj časa

je bil pomočnik upravnika celjskega gledališča Fedorja Gradišnika. Pomagal je ustanoviti v Celju Mladinsko gledališče, sodeloval je tudi pri organizaciji Gledališkega muzeja in arhiva.

Najpomembnejše je njegovo mariborsko obdobje, sprva je bil v mariborskem gledališču režiser, pozneje je prevzel posle ravnatelja in umetniškega vodje mariborske Drame. Trenutno je režiser mariborske Drame in predsednik izvršilnega odbora Boršnikovega srečanja. Reformiral je Teden slovenskih gledališč, ki ga je preimenoval v Boršnikovo srečanje. Tej največji slovenski gledališki manifestaciji je dal nekaj svežih impulzov, jo organizacijsko utrdil. Kot režiser, gledališki organizator in umetniški vodja je pokazal nekaj priklupnih značilnosti: približevanje občinstvu, povezava z gledališko tradicijo in obenem posluh za novitete in eksperiment.

Prvi, na Slovenskem je zaznal potrebo po stalni gledališki obliki ohranjanja partizanskih izročil, zato je ustanovil v okviru Boršnikovega srečanja Gledališče ljudske vstaje, ki je lani slavilo 10-letnico obstoja in delovanja. Čeprav Branko Gombač mnogo gostuje kot režiser v tujini (Nemčija, Češkoslovaška, Poljska, Rusija), nikdar ne pozabi na obveznosti do domačega občinstva in tudi ko gre v tujino, režira predvsem dela domačih avtorjev. V Minsku je uspešno v tem letu predstavil beloruskemu občinstvu Borovo dramo iz narodnoosvobodilnega boja »Zvezde so večne«.

Dušan Mevlja

Slovenska fotografija

V Cankarjevem domu v Ljubljani je te dni na ogled razstava »Razvojne poti slovenske fotografije od 1945 do 1983«. Na njej se predstavljajo devetdeset avtorjev z nekaj sto fotografijami.

Kabinet slovenske fotografije je s to prireditvijo sklenil prvo fazo raziskav razvoja fotografije pri nas od njenih začetkov do danes. Zavedati se moramo namreč, da smo Slovenci z izumiteljem fotografije na steklo Janezom Puharjem navzoči v svetovni fotografiji od samega začetka.

Temeljno vodilo postavljalca razstave v Cankarjevem domu Stojana Kerblerja je bila domneva, da gre v fotografiji za združitev tehničnih in avtorjevih dejavnikov, se pravi, da je resničnost fotografske slike taka, kot jo vidi objektiv, oplemenitena z avtorjevimi psihološkimi izkušnjami. Izbral je predvsem avtorje, ki so bili nosilci posameznih razvojnih smeri, oziroma so najznačilnejši predstavniki teh smeri. Razstava pa ni grajena na pomeni posameznikov, saj najpomembnejše slovenske fotografe predstavljajo na samostojnih razstavah. Do zdaj se je tako širši slovenski jav-

nosti predstavilo že sedemnajst naših avtorjev.

Prvi izbor za postavitev je Stojan Kerbler pripravil na osnovi svoje bogate dokumentacije o slovenskih fotografih, ki jo zbira že več kot dvajset let. Sedanja postavitev ni dokončna, nadrobnej-

fotografije. Tako se bodo amaterji učili od profesionalcev, in ne tako, kot je bilo do zdaj, ko je večina poklicnih fotografov izšla iz amaterskih vrst.

Ob razstavi v Cankarjevem domu pa sta Kabinet slovenske fotografije in Gorenjski

Joco Znidaršič: Borci za severno mejo, 1975

še obdelave pa bodo pokazale napake, oziroma, kje je treba izbor še dopolniti.

Fotografija je doživela po vojni pri nas hiter razvoj, ki pa ga na žalost zadnja leta zavira gospodarska kriza. Razveseljivo pa je, da se vse več mladih odloča za studij

muzej iz Kranja izdala brošuro, v kateri so kratki življenjski opisi vseh sodelujočih avtorjev, reprodukcije razstavljenih del in pa nekaj strokovnih zapisov in komentarjev o povojni slovenski fotografiji.

Bojan Kuntarič

Slovensko kulturno društvo Slavec praznuje 90-letnico Med graditelji slovenske kulture

Je res, da je »društvo« okosteneli pojem? Je res, da ni več za današnjo mladino, da je zanj nekaj preživelega? Da mladi rod s svojo modernostjo presega utesnjenost »društva«? Tu pa tam je res slišati takšne nazore, toda, vzemimo jih zgolj kot besede trenutnega razpoloženja, brez globljega razmišljanja. In vendar so bila prav takšna društva zibelka slovenske kulture in z njo slovenskega naroda.

Slavec, doma iz Ricmanj, se je rodilo pred devetdesetimi leti. Začeli so s pevskim zborom in čitalnico. Med prvo svetovno vojno je društveno delovanje zamrlo, leta 1919 pa so ga spet postavili na noge. Začelo se je obdobje

je vzponov in padcev. Črno-srjačniki so bili kulturnim delavcem stalno za petami in so jih preganjali. Med drugo svetovno vojno je društveno delovanje spet potihnilo. Njegovi člani so odhajali v boj, narodnoosvobodilni boj za svobodo, v kateri bo tudi društvo lahko svobodno dihlo. Toda slovenska pesem tudi med NOB ni zamrla. Preveliko je bilo navdušenje, da bi pevci čakali na osvoboditev. Bilo je po razpadu Italije, nekje med oktobrom 1943 in februarjem 1944, ko so se v Ricmanjih vsak teden zbirali mladi fantje pod vodstvom pevodvodje Draga Petarosa in zivali svoje glasove v slovenski pesmi.

Po vojni, že 1945, se je društvo Slavec reorganiziralo. Zajemalo je vse širša področja kulturnega delovanja in vse širši krog ljudi. Leta 1968 je razvilo svoj društveni prapor in čez deset let je dobilo odlične možnosti za kulturno snovanje – obnovljeno Babno hišo. In imajo svoj Ricmanjski teden.

Tradicija je tradicija in društvo Slavec ima v njej svoje korenine, iz nje črpa svojo prihodnost, seveda pa koraka s časom in modernejši oblike kulturnih izrazov mu ne pomenijo trna v peti – nasprotno, pomenijo poživitev delovanja.

Žilva Drole

Partizanski pevski zbor 40 let zvestobe borbeni pesmi in njenemu izročilu

Že v letu 1974 so se začele priprave pevcev Partizanskega pevskega zbora za gostovanje na Poljskem. Na turnejo so odšli v februarju 1975. Predvidenih je bilo več nastopov. Pevce so povabili predstavniki vojvodstva in poljskih borcev iz Katowic.

Prvi koncert je bil v mestu Cieszyń, ki leži skoraj na sami češko-poljski meji. Dvorana gledališča »Adam Mickiewicz« je bila polna. Pevci so nastopili s posebnim programom za poljsko občinstvo. Poslušalci so bili navdušeni nad izvajanjem, pevci pa nagrajeni s prisrčnimi aplavzi. Višek zadovoljstva vseh v dvorani je bil, ko so se pevcem zahvalili trije vojni veterani, z veliko košaro svežega cvetja. Sledila je dodatna pesem, poljska pesem, kot so jo peli njihovi partizani, ki je žela val navdušenja presenečenih poslušalcev. Po koncertu so bili pevci gostje »Studentska doma«. Tu je pevce

zadovoljstva poslušalcev v dvorani s pevci na odru. Resnično, enkratno je doživetje za pevce, če zapeta pesem tako osreči poslušalce.

Tretji koncert so organizatorji pripravili v lepem, novem, industrijskem mestu Tichy. Pevci PPZ so nastopili v novi gledališki dvorani, ki ta večer ni mogla sprejeti vseh, ki bi radi slišali našo partizansko pesem. Zopet so najbolj vžgale partizanske, revolucionarne in seveda njihova partizanska pesem.

Pevci so v prostih dneh, med bivanjem na Poljskem, obiskali tudi največje taborišče smrti in trpljenja v drugi svetovni vojni – »Auschwitz« – Oświęcim in Brzezinka, nekdanji »Birkenau«. V teh dveh taboriščih je ostalo prek štiri milijone ljudi. Med njimi največ žensk, starcev in otrok iz vseh koncev Evrope. Kaj je bil in kašno razdejanje je opravil tako imenovani »ciklon – B«, pričajo številni doka-

Razstava »Dachauske slike«

Taboriščni odbor Dachau pri Komisiji za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri ZZZ NOV Slovenije je na svoji nedavni seji sklenil poživiti svoje delo. Zato bodo nekoliko reorganizirali in izpopolnili odbor s predstavniki bivših dachauskih taboriščnikov iz šestih slovenskih območij (regij). Kazalo bi, so menili; tudi sprejeti nekakšna »navodila« za delovanje odbora, zlasti s določenimi programi, ki naj bi veljali za vse regije, iz katerih bi bili predstavniki tega odbora. Govor je bil tudi o morebitnem ponatisu (in s tem o dopolnitvi) knjige »Dachau«, ki je že razprodana.

Člani odbora so se tudi seznanili s predlogom jugoslovanskega delegata v mednarodnem komiteju za Dachau, da bi v razširjenem oddelku muzeja v nekdanjem koncentracijskem taborišču Dachau uredili razstavo o organiziranem odporu političnih internirancev v Dachau proti nacizmu.

Prikazali naj bi ilegalno delo internirancev več narodov v taborišču v skupnih akcijah boja proti nacizmu, in to kljub najstrožjemu gestapovskemu režimu. Žal tega predloga mednarodni komitej ni sprejel, češ da je bil preurejeni del muzeja že prej določen za drugačne namene. Člani taboriščnega odbora Dachau so spregovorili tudi o 40-letnici osvoboditve KZ taborišča Dachau prihodnje leto, kamor naj bi potovali preživeli interniranci iz Dachaua in svojci tamkaj umrlih na večjo proslavo.

Letos jeseni bo v Muzeju ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani razstava »Dachauske slike«, na kateri bo razstavljenih okoli sto slik nekdanjih internirancev iz Dachaua. Mnoge slike so še iz časa, ko so jih naredili interniranci v taborišču, vse razstavljene slike pa sedaj hrani Muzej ljudske revolucije Slovenije.

B. A.

Čas vesoljnega socialnega punta se bliža

Pomembno obogatitev slovenske zgodovinske literature pomeni prav gotovo knjiga »Čas vesoljnega socialnega punta se bliža«, ki jo je napisala dr. Jasna Fischer.

Avtorica je svoje delo razdelila na tri dele. V prvem je po popisnih gradivih iz let 1869, 1880 in 1890 obdelala približno dvajset odstotkov socialne in narodnostne sestave prebivalstva takratne Ljubljane. V naši republiki bi bili lahko srečni, če bi imeli ohranjeno takšno gradivo za vso Slovenijo, vendar imajo le nekateri kraji na voljo te materiale. Mednje sodi tudi Ljubljana. Delo Jasne Fischer je še posebej hvale vredno, saj je popisno gradivo, ki je zajeto v njeni knjigi, obdelala brez sodobnih računalnikov. Ostalo popisno gradivo še čaka obdelavo. Prav gotovo bi bili na voljo zelo zanimivi podatki tako za zgodovinarje kot za sociologe.

V drugem delu knjige je Jasna Fischer obdelala zgodovino delavskih društev, posebno pozornost pa je namenila delu delavskega izo-

brazevalnega društva, ki je nastalo deset let kasneje kot podobna v Nemčiji. Bralec dobi pri prebiranju pravo sliko vseh težav in ovir, s katerimi se je srečevalo to društvo pri svojem delovanju.

Izvirnost knjige »Čas vesoljnega socialnega punta se bliža« pa je v tretjem delu. Avtorica je namreč ponatisnila dokumente, ki ponazo-

rijo vse navedbe iz drugega dela knjige.

Ob branju tega dela se bralcu poraja vrsta vprašanj. Najbolj odprto pa ostaja vprašanje, kdo je delavec in kdo obrtnik? Na vrsto vprašanj pa bo bralec dobil odgovor v Speransovi knjigi »Nacionalno vprašanje na Slovenskem«.

Bojan Kuntarič

Tržaškim aktivistom

Spominske značke OF

Ob prazniku Osvobodilne fronte so tudi za našo državno mejo podeljevali spominske značke OF in sicer jih je v dvorani Kulturnega doma v Trstu prejelo triinpetdeset tržaških aktivistov osvobodilnega gibanja za tržaško ozemlje. Predsednica združenja Neva Lukeš je ob tej priložnosti še posebej poudarila pomen 27. aprila – dneva ustanovitve OF za primorske Slovence, ki so se tedaj že bojevali proti fašizmu in ki so že okusili njegov neusmiljeni škorenj. »Spominske značke naj bodo zato,« je dejala, »da bo vsak po svojih močeh nadaljeval boj za uveljavitev idealov, za katere so se bojevali naši najboljši sinovi ter padli za mir, svobodo in enakopravnost.«

Ž. D.

PPZ pred spomenikom zmage v Katowicah

Partizanskega pevskega zbora sprejela pesem študentov, o kateri je Vanda Škodnik zapisala: »Nekaj deset članov njihovega mešanega akademskega pevskega zbora (ki se v kratkem pripravljajo na gostovanje po Makedoniji) se je mimogrede zbralo in so nam prepevali, da je bilo veselje. Naši pevci pa so seveda to pozornost vračali in je tako nastal nepozaben lep večer, ki je popolnoma zabilisal sleherne razlike med generacijami in med različnimi jeziki. Tisti večer je pesem zares združevala.«

Drugi nastop je bil v dvorani glasbene akademije v Katowicah. Dvorana je bila zasedena do poslednjega sedeža. Poslušalci, med katerimi je bilo več članov njihovega znanega pevskega zbora »Echo«, so partizansko pesem navdušeno sprejeli in pevce prisrčno nagradili z dolгими aplavzi. Poljsko partizansko pesem, ki so jo pevci zapeli v njihovem jeziku, so morali ponavljati, nastalo je petje veselja in

zi in žrtve, katerih življenja je z »nadčlovekom« sadistično uničeval. Nekdanji taboriščni bloki, danes preurejeni v muzeje, so žive priče strahot, SS-uniform. Pred skupni spomenik so pevci položili sveže cvetje. Enominutni molk je prekinila žalostinka »Postoj, kdor mimo greš, ta kraj je svet...« Če je kdaj pesem s svojo vsebino pretresla človeško srce, ga je ta, tu na svetem kraju, saj so jo pevci zapeli milijonom žrtvam s solzami v očeh in z gnevom do tistih, ki so delali ta grozodejstva.

Predstavniki poljskih borcev so pevcem pokazali veliki spomenik šlezjski ljudski vstaji v Katowicah. Pred njega so položili venec in zapeli pesem »Mrtvim herojem«.

Tako se je turneja bližala koncu. Za pevce je bila zelo uspešna. Navdušeni so bili poslušalci in organizatorji. Navdušila jih je pesem, ki so jo brez komentarjev razumeli in sprejeli.

-če-

Štirideset let VDV

Letos bo minilo štirideset let, ko so v marcu 1944 ustanovili slovensko divizijo Vojske državne varnosti. Sestavljale so jo štiri brigade; prva je operirala na območju Sedmega korpusa, druga na območju Devetega korpusa, tretja na ozemlju Četrte operativne cone, četrta pa je združevala borce na TV linijah.

Jubilej slovenske divizije VDV bodo praznovali na letošnji skupni proslavi ob dnevu varnosti 12. maja v Tacnu. Srečali se bodo pripadniki VOS, VDV, Ozne in odseka za notranje zadeve in njihovega vojnega šolstva. Organizatorja proslav sta Republiški sekretariat za notranje zadeve in divizijski odbor.

Ob tej priložnosti bodo izdali spominsko značko, ki jo bo mogoče kupiti. Pripadniki teh enot in ustanov bodo prejeli spominsko medaljo s potrdilom. V okviru vseh štirih brigad je dalj časa pripravljalo gradivo za pisanje monografij. Največ so naredili pri drugi in tretji brigadi, tako da ju bodo njeni pripadniki lahko že na sami proslavi. Nekoliko počasnejši so pri prvi, kjer monografijo šele pripravljajo, o kurirjih pa je že pripravljeno za tisk.

Pripravili bodo slikovno razstavo o bojnih poteh vseh štirih brigad in organizirali simpozij v jugoslovanskem merilu, na katerem bodo obravnavali: Izkušnje iz NOB in varnost danes. O izkušnjah VDV bo pripravil uvodno poročilo Drago Versnik, o kurirskih zvezah NOB pa bo govoril prof. dr. Zdenko Roter.

Pri obrambno-varnostnem sistemu v Sloveniji prav gotovo zavzema posebno mesto varnostno-obveščevalna služba, ki so jo ustanovili že v avgustu 1941 in je zajemala množično, vojno, posebno obveščevalno in službo varnosti. Tudi ni naključje, da je Vrhovni štab NOV in POJ že 6. maja 1942 izdal navodilo za organizacijo enotne obveščevalne službe pri operativnih enotah in neosvojenih območjih.

Potem ko so v Sloveniji na prvem zasedanju SNOS 19. 2. 1944 razpustili VOS in njene pristojnosti aprila in maja prenesli na Ozno, so marca ustanovili Vojsko državne varnosti, ki so jo sestavljale tri brigade in specialni bataljon. V Sloveniji so 13. 12. 1944 iz treh brigad formirali slovensko divizijo narodne obrambe. Le-ta je bila v sestavi KNOJ druga.

Korpus narodne obrambe Jugoslavije, ki ga je ustanovil Nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije z odlokom z dne 15. 8. 1944, so poleg slovenske divizije sestavljale še: prva hrvaška, tretja bosansko-hercegovaška, četrta beograjska, peta srbska, šesta črnogorska, sedma vojvodinska in osma makedonska. Takšno formacijo so zahtevale takratne razmere pri nas. Poleg ostalih struktur smo potrebovali učinkovito varnostno službo. Prav knojevske enote so se poleg ostalih enot bojevale proti beli in plavi gardi, slovenskim in hrvaškim domobrancem, črni roki, četnikom, ustašem, balistom in proti drugim kvasilniškim formacijam, zlasti v aprilu in maju 1945.

Knojevske enote so v NOB imele še kako pomembno vlogo. Na osvobojenem ozemlju so preganjale nasprotnike, diverzante in vohune ter pomagale organom oblasti pri normalizaciji razmer. Poleg tega so nekatere njihove formacije sodelovale celo pri frontalnih bojih; bosansko-hercegovaške enote KNOJ s četniki na območju Sutjeske in Zele Gore v sredini decembra 1944, nato proti koncu januarja 1945 z Nemci in ustaši na območju Čutluk, Čapljinja, Ljubuški za osvoboditev Mostarja ter s četniki na Bjelašnici in Zelengori v maju 1945. Črnogorska brigada je sodelovala v durmitorski operaciji avgusta 1944, vojvodinska pri Dalji in Vukovarju, razen tega je v aprilu forsirala Donavo. Slovenske brigade pa so se bojevale z Nemci in kvasilinji ter drugimi odpadniki.

Drago Miklavc

V spomin padlim vosovcem

Letos mineva 40 let, odkar je v boju z nemškim okupatorjem in domačimi izdajalci padlo sedem borcev varnostnih grup VOS v Poljanski dolini škofjeloškega okrožja.

Varnostna obveščevalna služba v Poljanski dolini škofjeloškega okrožja je dosegla pomembne uspehe, ko je prevzel vodstvo te službe aprila

nu Poljane 14 borcev. S prihodom novih borcev iz brigad so v rajonu Poljane ustanovili oddelek varnostne grupe, ki sta ga še nadalje vodila Stane Fortuna-Simon, komandir, in Jože Kokalj-Rako, politični komisar. V oddelku sta delovala dva voda varnostnih grup: eden na desnem, drugi na levem bregu reke Sore. Vod na

Borci varnostne grupe v rajonu Žiri. Spredaj sedi z mitraljezom Rado Tavčar-Rudi, padel 20. novembra 1944 na Hotavljah. Foto: Jože Filipič, na Ledinici aprila 1944

1943 Pavel Inglič-Bar. Do tedaj je bil komandant 3. poljanskega bataljona Gorenjskega odreda. Pavel Inglič-Bar je bil konec leta 1943 član okrožne komisije VOS OF škofjeloškega okrožja, odgovoren za vojaške zadeve, kot komandant varnostnih grup VOS v okrožju. Padel je 2. januarja 1945 kot diverzant 9. korpusa v Arčoni pri Renčah na Primorskem. Član te komisije je bil tudi Stane Mrhar-Tirolec, odgovoren za politična vprašanja, takrat politični komisar varnostnih grup v okrožju.

Prva varnostna grupa VOS v rajonu Poljane škofjeloškega okrožja je bila ustanovljena oktobra 1943. Za komandirja je bil imenovan Janez Kisovec-Rajko, Degerinov iz Delnic. Ker so ga kmalu ujeli, je njegovo mesto prevzel Stane Fortuna-Simon, Zavratarjev iz Poljan, za političnega komisarja pa je bil imenovan Jože Kokalj-Rajko z Volč pri Poljanah, ki je padel v zadnji ofenzivi leta 1945. Sedež varnostne grupe je bil v zemljanki, zgrajeni ob potoku za Prevaljem v Marjančini gmajni, nad Torkovo domačijo v Delnicah.

Varnostna grupa VOS je imela v tistem času zelo zahtevne naloge pri izvajanju vojaških in varnostnih nalog na območju rajona. Da bi se povečalo število borcev, je konec januarja 1944 štab 31. divizije dodelil varnostni grupi v rajo-

desnem bregu je imel svoj sedež v zemljanki ob potoku v Građeznikovi grapi nad Fokovo domačijo v Zabji vasi. Vod je v začetku vodil Adolf Kalan-Muki, Savančarjev iz Zabje vasi, kasneje pa Anton Dolinar-Fazan, Podbregarjev iz Javorji. Vod na levem bregu je vodil Ivan Demšar-Kolumb, Ferjanov iz Delnic.

Franc Bogataj-Čeruga, padel 4. februarja 1944 v Volaki pod Blegošem.

Miha Debeljak, umrl v Dachau leta 1944

Jurij Režen-Marko, padel 13. marca 1944 v Bukovem vrhu.

Albert Lozar, padel 13. marca 1944 v Bukovem vrhu.

V začetku januarja 1944 je bila ustanovljena tudi varnostna grupa VOS v rajonu Žiri. Za komandirja je bil imenovan Zdravko Rink-Samo iz Zirov. V sestavi grupe sta delovala dva voda, ki sta ju vodila Anton Bogataj-Edo, Bogatajev s Fužine, in Albin Naglič-Jastreš Šuštarjev iz Delnic pri Poljanah, ki je padel v zadnji ofenzivi leta 1945.

Enote varnostnih grup VOS so izvajale vojaške, diverzant-

strelivo in vso hrano, ki so jo peljali v postojanko.

Prav tako je Bar 5. februarja z varnostniki v rajonu Poljane zaminiral kanal na cesti pri vasi Log v Poljanski dolini. Pričakali so nemško kolono vozil z oklepnim avtomobilom, ki je spremljal tovor, namenjen za oskrbo postojank v dolini. Ob eksploziji se je oklepni avtomobil prevrnil pod cesto, vendar so se morali zaradi nemške premoči umakniti.

telefonsko žico z drogob ob cesti Trebija Podgora v Poljanski dolini. Borci je pri delu varoval Rado Tavčar-Rudi z mitraljezom. Presenetila pa jih je nemška patrulja, ki je prišla po cesti in jo je na nasprotnem hribu varovala bočna patrulja. Umik presenečenih borcev je Rado Tavčar-Rudi drzno in hrabro zaščitil v spopadu z Nemci, tako da so se vsi varno umaknili v oporišče. Rado Tavčar-Rudi, star 19 let, doma

Tone Peternel-Igor

Uporni Poljanci

Spominski plošči na Remcovi in Pavletovi hiši v Delnicah

Delnice so majna gručasta vas v dolini zgornje Ločivnice, nad katero se na vzhodni strani razprostira Gabrška gora, na severni Božičev grič, na zahodni pa Javorje z Mladim in Starim vrhom. Proti jugu se odpira dolina proti Poljanam. Delnice so bile od vsega začetka pomembno središče NOB v Poljanski dolini. Vaščani so se že takoj v začetku skoraj v celoti opredelili za OF in partizane. Novica o ustanovitvi OF se je razširila med vaščani že konec maja in v juniju 1941. Iz Ljubljane jo je prinesel Janez Peternel, po domače Remcov iz Delnic, ki se je kot kolesarski prvak bivše Jugoslavije v prvih mesecih vojne, ko še ni bilo večjih težav ob prehajanju nemško-italijanske demarkacijske črte, s kolesom pogosto vozil v Ljubljano na obiske in po informacije k svojim športnim prijateljem in sodelavcem. Od teh je zvedel, da je bila OF ustanovljena na pobudo Komunistične partije Slovenije (tudi sam se je imel za komunisto, čeprav član tedaj še ni bil) in da je Oslobojila fronta vseljudska organizacija, ki združuje v svojem okrilju vse napredne in svobodoljubne ljudi in organizacije, ne glede na njihovo nazorsko prepričanje in politično pripadnost. Vse take vesti so Janez in njegovi bratje Jože, Tone in France širili med svoje vrstnike in sovaščane in seveda tudi med zanesljive prijatelje in znance v sosednjih vaseh. Kasneje, ko sta Remcova Janez in Tone začela dobivati Slovenskega poročevalca in

drugo propagandno gradivo, sta s pomočjo zaupnikov to gradivo širila med ljudi tako, da je vsak, ko je gradivo prebral, le-to oddal drugemu. Pri tem delu so bili razen Remcovih še posebno prizadevni Janez Kisovec, Tone Čadež, Tomaž Dolenc, Franc Kržišnik in Franc Luznar, vsi iz Delnic. Tako se je Remcova hiša spremenila v nekakšno središče in idejni center NOB ne samo za vas Delnice, temveč tudi za širše območje.

Še bolj pa se je ta dejavnost razmahnila potem, ko sta proti koncu junija 1941 Remcova Janez in Tone dobila najprej povezavo s partijsko organizacijo, kasneje pa tudi z odborom OF v Poljanah. Janez se je tedaj povezal z glavnim organizatorjem OF in vstaje v Poljanski dolini tovarišem Maksom Krmeljem iz Hotovlj, h kateremu je potem pogosto prihajal po informacije in navodila za delo. Tone, ki je tedaj živel in bil hlapec pri Marjanci v Javorjah pa se je povezal z aktivistoma Tinom Rihtaršičem, bivšim orožnikom iz Poljan, in Tonetom Oblakom, živinskim prekupčevalcem iz Gorenje vasi. Po teh zvezah sta Janez in Tone od julija 1941 dobivala propagandno gradivo partije in OF, in sicer Slovenskega poročevalca in razne letake.

Prvo tako gradivo je bil letak z razglasom CK KPS »Slovenskemu narodu« z dne 22. junija 1941, kmalu potem pa še letak z razglasom CK KPJ »Narodom Jugoslavije« z dne 11.

1

julija 1941. Ko sta letaka skrivoma krožila med ljudmi, sta pri nekaterih, sicer odločnih privržencih OF sprva povzročila določen strah in nezaupanje. To je izviralo iz dolgoletne sovražne propagande tedanjih vladajočih krogov, ki so komuniste in komunizem prikazovali prebivalstvu v povsem spačeni in zlagani podobi. Potrebno je bilo kar precej dela in truda, preden so take ljudi prepričali, da je njihov strah pred komunisti nepotreben in odveč.

Da bi zavrla aktivnost OF, so se Nemci trudili, da bi odkrili organizatorje odpora in tako razbili organizacijo OF. Že tedaj so uporabljali plačane izdajalce, ki so jih preoblečene v partizane poslali vohljat v nekatere sumljive kraje. Ko so Nemci nekako zavohali, da tudi v Delnicah deluje organizacija OF, so zato poslali tja vohune. Tako so neko popoldne proti sredini oktobra 1941 prišli z Gabrške gore v Delnice trije mladi fantje, oboroženi s puškami. Bili so precej slabo oblečeni in zanemarjeni. Izdajali so se za partizane. Oglasili so se pri več hišah, med drugim tudi pri Remcu, kjer so potem Janezu pripovedovali, da so jih poslali k njemu in bratu Jožetu po razne informacije in po zvezo s partizansko skupino, ki je nekje v tem območju. Ker so se čudno in sumljivo obnašali, se Janez z njimi ni hotel pogovarjati in jim dati nobenih podatkov. Enako so ravnali tudi drugi vaščani.

Ker na ta način Nemci niso mogli priti do podatkov, so začeli z aretacijami. Prvega so neko jutro v oktobru 1941 pri mostu v Delnicah blizu Remcove hiše aretirali kmeta Jurija Mraka, po domače Jelarja iz Delnic, ki je šel v Podobenno po zidarja. Ko je prišel čez most, so ga obkolili policisti, češ da je partizan, in trdili, da je bil z njim še nekdo, ki je zbežal. In res je videl nekega človeka, ki je bežal v gozd, in Nemci so streljali za njim. To predstavo so verjetno sami pripravili. Po aretaciji so Mraka najprej odpeljali na žandarmerijo v Poljane,

potem pa v škofjeloške zapore. Toda že po tednu dni so ga izpustili, ker niso mogli od njega nič zvedeti in niso imeli proti njemu nobenih dokazov. V soboto, 18. oktobra 1941 popoldne pa so pridrveli v Delnice gestapovci v dveh avtomobilih in aretirali Janeza in Jožeta Peternela ter Pavlo Križnar in Vinka Dolenca. Tudi te so najprej odpeljali v Poljane na žandarmerijo in jih za nekaj ur zaprli. Potem pa so jih še isti večer odpeljali v zapore v Škofjo Loko. Naslednje jutro so aretirali tudi v Poljanah in Hotovlj več mož in fantov. Aretiranci iz Delnic so bili zaprti do 5. novembra, potem pa so jih izpustili. Iz zapora so jih večkrat popeljali na zaslisanje na gestapo, kjer so hoteli iz njih izveči podatke o komunistih, o organizaciji OF, o partizanskih zaupnikih in sodelavcih, o javkah ipd. Najbolj so pritiskali na Janeza Peternela, ki so ga na zaslisanjih nekajkrat strahovito pretepli.

Z aretacijami so Nemci hoteli ljudi zastrašiti in odvrti od sodelovanja z OF, kar pa se jim ni posrečilo. Te aretacije so nekatere sicer oplašile, večine ljudi pa vendarle niso omajale. To se je pokazalo tudi ob poljanski vstaji decembra 1941. Tedaj je na poziv OF odšlo v partizane iz Delnic kar 17 mož in fantov.

Konec januarja ali v začetku februarja 1942 je prišla neki večer v Delnice petčlanska partizanska patrulja iz Selške čete. Ta patrulja je prišla v Delnice po hrano. Vodil jo je Tone Nartnik-Črnivec, ki že oktobra 1941 šel nekajkrat s patruljo skozi Delnice in mu je bilo znano, da so vaščani na splošno naklonjeni partizanom. Potem so borci te skupine vso zimo prihajali v Delnice po hrano. Od pomladi 1942 pa so se v Delnicah ob vseh priložnostih zlagali posamezni borci in manjše ali večje skupine borcev Poljanske čete, da so dobile hrano in potrebne informacije. Veliko borcev je med vojno prišlo v Delnice tudi po zdravstveno pomoč. To je dajal Jurij Križnar, po

z Dobračeve pri Žireh, je 20. novembra 1944 padel kot kurir v zasedo domobranske patrulje na Hotavljah. Bil je hudo ranjen. Nad ranjenecem so se domobranci sadistično znesli in ga pobili.

Navedel sem le nekaj primerov o tem, s čemer so se varnostniki ukvarjali in kako so se vsak dan spopadali z okupatorji in dmačimi izdajalci. Varnostne grupe VOS so obstajale

Kazimir Ložar-Metod, Kovačev iz Srednjih Gameln pod Šmarno goro, star 35 let, rojen v Dragomljah pri Domžalah, po poklicu kolar in kovač, borec varnostne grupe VOS v rajonu Poljane. Dne 12. marca 1944 zjutraj je padel na stražarskem mestu nad Platiševo domačijo v Bukovem vrhu nad Poljanami. Ubila ga je nemška žandarska patrulja. Pokopan je še na kraju, kjer je padel, in

Borci varnostne grupe v rajonu Poljane. Spredaj sedi prvi z leve Janez Kubelj-Mali, padel na Volči 26. marca 1944. Foto: Žan Mrak-Rajko, februarja 1944 v Javorju.

vse do začetka maja 1944, ko se je večina borcev vključila v brigado VDV in druge enote 9. korpusa. Stalna aktivnost in pogosti spopadi z nemškimi patruljami in domačimi izdajalci domobranci z obrobni postojank Polhograjskih Dolomitov so zahtevali med borci varnostniki tudi žrtve. Med njimi so bili: Franc Bogataj-Ceruga, pozneje Peter, Bogatajev s Fužin, star 27 let, kmečki sin, borec varnostne grupe v rajonu Poljane. V začetku januarja 1944 je bil imenovan za komandirja varnostne grupe VOS za Selško dolino. Padel je 4. februarja 1944 ob srečanju z nemško žandarsko patruljo v Volški grapi pod Blegošem;

Ivan Kariž-Janez, Taninov iz Povirja pri Sežani, star 27 let, kmečki sin. Konec januarja 1944 je bil iz Gradnikove brigade premeščen v varnostno grupo rajona Poljane. Padel je 14. marca 1944 ob spopadu z domobransko patruljo pri Brdarčevih domačiji v Žirovskem vrhu nad Zalo;

Miha Debeljak, Povlicev iz Dolenje Žetne pod Blegošem, star 19 let, borec varnostne grupe VOS v rajonu Poljane. Dne 14. marca 1944 so ga v Žirovskem vrhu nad Zalo pri Brdarčevih domačiji v spopadu z domobransko patruljo (postojanke Suhi Dol pri Lučinah) hudo ranjenega ujeli. Domobranci so ga izročili Nemcem, odpeljali so ga v begunjske zapore in v Mauthausen, kjer je že leta 1944 umrl;

domače Ile iz Delnic. Ta je bil pri vojaki bolničar in se je tam izuril tudi za ruvanje zob. Ker ga je zdravilstvo zanimalo, je začel najprej zdraviti živali, kasneje pa v sili tudi ruvati zobe in dajati prvo pomoč. Tako je postal nekaj vaški zdravnik. Njegovo znanje in dejstvo, da je bil od vsega začetka odločen privrženec in sodelavec OF, je bilo v veliko korist partizanom, zlasti v letih 1942 in 1943, ko še ni bila večji meri razvita partizanska saniteta. Od junija 1942 najprej, ko so prišli k njemu prvi trije partizani, da jim je izruval bolne zobe, pa bolj ali manj vse do osvoboditve so prihajali k njemu partizani, da jim je ruval zobe ali dal prvo pomoč. Zdravil in obvezoval je tudi bolne in ranjene partizane. Zdravila in navodila za zdravljenje mu je dajal zdravnik dr. Milan Gregorič iz Gorenje vasi. Borci domačini so prihajali k njemu po zdravstveno pomoč sami, partizane iz drugih krajev pa so k njemu vodili partizani-domačini.

Ko so začeli v jeseni 1942 v rajonu Poljane (in tudi povsod drugod po Gorenjskem) ponovno graditi organizacijsko mrežo OF, ki je z odhodom organizatorjev, zaupnikov in simpatizerjev OF v partizane decembra 1941 prenehala obstajati, je bil med prvimi že konec septembra ali v začetku oktobra 1942 ustanovljen terenski odbor OF Delnice. Tedaj se je v podstrešni sobi pri Francetu Kržišniku, po domače pri Podprevcu v Delnicah, zbralo 12 sodelavcev in simpatizerjev OF iz Delnic in Podobene. Na tem ustanovnem sestanku, ki sta ga vodila Tone Nartnik-Črnič in Tone Peterne-Igor, so navzgo izbrali člane prvega terenskega odbora OF Delnice (kasneje smo naziv terenski odbor OF, ki so ga tedaj uporabljali povsod na Gorenjskem zamenjali z nazivom vaški, krajevni ali ulični odbor OF). Za člane tega odbora so bili izbrani Tomaž Dolenc, Jurij Križnar, Franc Kržišnik, Franc Luznar in Franc Peterne-Igor, ki je bil obenem določen za

sekretarja odbora OF. Tak ustanovi sestanek je bil za tisti čas, ko so bili ljudje zaradi nemškega nasilja in grozečih povračilnih akcij prestrašeni in nezaupljivi, nekaj edinstvenega. Mogoč je bil le v popolnem medsebojnem zaupanju sodelujočih in njihove odločne privrženosti idejam in ciljem OF. Sestava odbora se je kasneje velikokrat menjala in dopolnjevala. Prvi je iz omenjenega odbora izpadel Franc Luznar, po domače Tork iz Delnic. Ta je bil aretiran v sredo, 25. novembra 1942, ker so gestapovci in raztrganci prejšnji večer v njegovi hiši zalotili in obkolili partizansko patruljo, v kateri so bili komandir Poljske čete Janez Pohleven-Poljanec, vodnik Silvo Štibelj-Dimač in borec Janko Fajfar-Aljoša. Komandir Janez in Dimač sta se v spopadu mogla iztrgati iz rok napadalcev in zbežati iz hiše. Pri tem pa sta bila oba ranjena, komandir Janez tako hudo, da je kmalu zatem na bližnji njivi izkrmavel. Tovariša Aljoša, ki je bil prav tako ranjen, so ujeli. Gestapovci so potem šli po soseda Franca Kržišnika, ki so ga privedli v hišo k Torku. Tu so Torka, njega in ujetega partizana ločeno zasliševali in jih pri tem strahovito pretepali. Vsi trije so pri zaslišanju vse tajili. Kržišnika so potem spustili domov, Franceta Luznarja in ujetega partizana Aljoša pa so odpeljali najprej na žandarmerijo v Poljane, potem pa v škofjeloške zapore in od tam v Begunje. Aljoša so nato marca 1943 ustrelili kot talca. Franca Luznarja pa so iz Begunj odpeljali v Dachau in od tam nazadnje v Flossenbürg. Ob evakuaciji taboriščnikov iz Flossenbürga so ga Nemci 23. aprila 1945 ustrelili, ker zaradi oslabelosti ni mogel slediti koloni.

Sredi marca 1943 je bila v Delnicah ustanovljena mladinska organizacija. V Zvezo slovenske mladine je bilo že ob ustanovitvi sprejetih 10 mladink in ustanovljen je bil vaški aktiv ZSM. V letu 1943 je bila v ta aktiv zajeta vsa vaška mladina. V prvem odboru vaškega akti-

Tončku Žerjalu-Viru v spomin

(Odlomek iz spominskega pričevanja Vere Hutařeve)

V prvih dneh italijanske okupacije so se mladi člani telovadnega društva Sokol v Spodnji Šiški spraševali, kako naj se uprejo okupatorju. Začeli so se zbirati na ulicah, v stanovnih in se v gostilni Keršič na Frankopanski ulici pridružili članom Vzemnosti, kjer jih je varoval Milan Majcen. Dogovarjali so se o napisnih in trosilnih akcijah, o sabotajah, o razoroževanju italijanskih vojakov v Šišenskem hribu ter prebirali ilegalno literaturo. Kmalu so se po šišenskih ulicah že pojavili raztreseni prvi listki z gesli proti okupatorju in popisani zidovi hiš so pričali, da mladina ne miruje. Tudi okupator ni miroval. Prizadevne mladince je lovil, jih zapiral in streljal, vendar se je odporiško gibanje še bolj razširjalo in za praznik prvega maja 1942 je ponosno zavihrala slovenska zastava na zvoniku šišenske cerkve.

Avtorica vse to opisuje v besedilu za knjigo »V BOJU IN ZAPORI« iz katerega objavljamo odlomek v spomin na vdanega sodelavca Centralne tehnike KP Slovenije, ki je delovala v okupirani Ljubljani.

Nekega vročega junijskega popoldneva leta 1941 so me obiskali trije tovariši: Zvone Runko, Borut Skoporec in Tone Žerjal. Prva dva sem poznal še iz mladih dni in smo že ilegalno delovali v Osvobodilni fronti, tretjega doslej še nisem srečala in tudi predstavil se ni. Zvone in Borut sta ga klicala Tonček. Vedela sem, da ne smem nič spraševati, pomislila pa sem, da je ta tovariš eden tistih, ki izvršujejo zelo zaupne naloge, in zato je bilo treba spoštovati konspiracijo.

Takoj so prišli z besedo na dan. Zvone me je že nekaj dni prej vprašal, če sem pripravljena napisati na pisalni stroj besedilo za letake. Zato so vsi trije prišli k meni. Po kratkem pogovoru je Tonček poslal Boruta k Butinarju na Celovško cesto po pisalni stroj, matrice, papir in tiskarski material. Potihoma mu je še povedal geslo, ki ga nisem razumela.

Medtem me je Tonček natančno spraševal, kaj delam in ali dobro pišem na pisalni stroj. Povedala sem, da že pet let delam v odvetniški pisarni in da veliko pišem po nareku. Potem je začel govoriti o zaupni nalogi, ki jo bom opravljala tudi v prihodnje in da je pri tem potrebna popolna konspiracija itd.

Zvone je pripomnil, da sem o vsem tem že poučena in je še pristavil:

»Sicer smo pa vsi Primorci.« Kasneje sem zvedela, da je Tonček, kakor tudi midva z Zvonetom, po prvi svetovni vojni pribežal s starši iz Trsta. To dejstvo je v tistem času

med nami zelo veliko pomenilo. Povsem smo si zaupali, bili prepričani v našo zmago in vsi enako silno sovražili fašističnega okupatorja.

Tonček je iz čevlja potegnil male zložene lističe in začel brati z namenom, da bom seznanjena z besedilom, ki ga bom napisala.

Medtem se je Borut vrnil natovorjen z matricami, papirjem

Tonček Žerjal-Vir

in s prenosnim pisalnim strojem.

Začeli smo delo. Tonček je narekoval. Bila sem razburjena, ker doslej še nisem pisala matric. Zvone mi je prigovarjal, naj pišem počasi, da ne bom delala napak. Kadar je Tonček prebral daljše besedilo, sem ga redno hitro napisala, kot sem bila vajena.

Borut je planil:

»Piši počasi, da se ne boš zmotila!«

Oba, Zvone in Borut, sta nam na ta način motila pri delu, zato ju je Tonček poslal ven. Matrico sem nato napisala do konca in Tonček je bil zadovoljen.

Zanimalo ga je, če sem zares pripravljena še nadalje sodelovati in pisati matrice za Slovenski poročevalec in Radio vestnik. Kmalu se je poslovil, pisalni stroj in ves tehnični material je ostal pri meni.

Tonček me je temeljito seznanil s tehniko izdelave matric. Pomembni so bili oblika in razmiki med vrstami. Ko je prišel k meni, je vedno nosil v roki balanco kolesa. To se mi je sprva zdelo zelo čudno. Potem je sedel na stol, se sezul in iz čevlja izvlekel rokopise na majhnih lističih, iz katerih sem izdelala osnutek za eden ali drugi ilegalni časopis, ki ga je potem odnesel v popravek. Naslednji dan je popravljenega vrnil, da sem ga prepisala na matrice, ki jih je zvil in skril v balanco kolesa.

To je trajalo vse poletje 1941. Tehnika, napisne in trosilne akcije in sabotaže. Po aretaciji petindvajsetih mladincev je v Ljubljani zavladal preplah.

Ko je Tonček prišel k meni, je pripravil kopico spodbudnih besed, ker je pričakoval, da bom prestrašena in da bom zavrnila nadaljnje sodelovanje. Povedala sem mu, da bom delala dalje. Tonček je izvlekel nove rokopise iz čevlja? To so bila besedila za naslednjo številko Slovenskega poročevalca. Osnutki so bili slabo čitljivi, zato je narekoval in hitro sva končala delo. Naslednji dan je prinesel popravljen besedilo in pesem Pojte za menoj! Preden sem začela pisati matrice, se je Tonček postavil sredi kuhinje in začel zanosno deklamirati. Zavzeto sem ga poslušala in ponavljala za njim:

»Vse noči tulimo, tulimo, da se pretulimo skozi to zimo...«

Potem je narekoval. Prav zgoraj, pod naslovom sem morala začeti in zahteval je, da sem vsako kitico označila s številko. Pri tem je poudarjal, da moram pisati zelo tesno in da

ne smem tritati vrst, da bom spravila čim več teksta na vsako stran.

Kmalu so me sosedi začeli opozarjati, da iz mojega stanovanja sliši tipkanje. Zanimalo jih je, kaj toliko pišem. Zato se doma nisem počutila več varno in sem to delo prenesla v pisarno. Tonček je občasno prihajal in tako sva v miru sodelovala po uradnih urah skozi vso zimo.

Potem sem ga pogrešala. Ni več prišel. Preteklo je nekaj časa, ko se je oglašil tovariš in povedal, da ga pošilja Tonček, ker sam ne more priti. Bil je v strogi ilegali. Tako sem nadaljevala delo in nisem nikdar zvedela, kdo je bil tovariš, ki je prihajal namesto Tončka.

Eno leto je že minilo, odkar sem delala pri tehniki. Spet sem prešla osnutke in prav ti isti dan sem imela veliko dela v službi, da nikakor nisem mogla začeti s pisanjem matric. Že sem se bala, da jih ne bom mogla oddati ob določenem času. Tu ni bilo opravičila. Hitela sem s pisanjem kar v službenem času in se bala, da bi morda vsopil kakšen nebodigatreba. Bila sem do skrajnosti predrzna in zaupala sem sreči. Hitela sem, potila sem se in delala napake ter jih popravljala z lakom.

Na dogovorjenem kraju me je čakal odposlanec. Bil je Mitja Ribičič. Povedal mi je, da so Italijani ustrelili Tončka Žerjalo. Predala sem mu matrice in sva se razšla...

Bila sem utrujena, nesrečna in žalostna. Tonček Žerjal. Ta sijajni fant, ki je bil tako pogumen, in sedaj ga ni več. S težavo sem hodila po cesti in solze so mi silile v oči. Nič več se nisem veselila lepega sončnega dne in nič več se mi delo ni zdelo lahko. V prsih me je tiščalo in taval se proti Šiški. Zelela sem počivati in nič slišati o vojni. Rada bi se zatekla v skrit kot in jokala. Tudi za to nisem imela časa. Ob sedmi uri sem imela sestanek z našim kvartnim aktivom.

Zbrani tovariši in tovarišice so že vedeli za Tončkovo usodo. Njegov spomin smo počastili z enominutnim molkom.

Kmalu sem se tudi sama znašla v zaporu.

kmetijah skoraj prazni. Tako so pri Tonetu, ki je največja kmetija v vasi in kjer so pred vojno imeli 16 glav goveje živine, enega do dva konja in več prašičev, imeli ob osvoboditvi v hlevu le eno kravo, dvoletno kobilo, delovnega vola, dve telici in nekaj pujskov. Pri Remcu, kjer so pred vojno redili 8 do 9 glav goveje živine, konja in več prašičev, pa so bili ob osvoboditvi v hlevu krava in dve telčki, pravzaprav teleta, in dva pujska. Konja so domobranci 24. marca 1945 odpeljali k Muretu. Podobno je bilo tudi na drugih kmetijah.

Vodstvene strukture opisanih organov in organizacij so se pogosto spreminjale in dopolnjevale, tako da je bil v delu za NOB angažiran velik del vaščanov. Zaradi take usmerjenosti in aktivnosti vaščanov v OF so nemški žandari iz postojanke v Javorju in nasprotniki NOB vas Delnice imenovali »Mala Moskva«.

Dne 6. junija 1944 so Nemci ob nenadnem vdoru v Delnice pri Podprevcu presenetili in zlagi Janeza Mraka, po domače Hribernika iz Loga, in njegovo ženo Minko. Ta dva so Nemci poleti 1943 zaradi treh sinov, ki so bili v partizanih, skupaj s 13 in 15 let starima sinevoma Dušanom in Vinkom prijeli in odgnali v zbirno taborišče za izseljence v Goričane pri Medvodah. Posrečilo se jim je zbežati. Vinko je takoj odšel v partizane, malo kasneje pa tudi Dušan. Potem, ko so pobegnili iz Goričan, sta Mrakova s sinom Dušanom živela nekaj časa v zemljanki v bližini Loga, potem pa sta odšla v Delnice, kjer sta dobila zatočišče pri Podprevcu. Ko so prihajali Nemci, se je gospodarju Francetu posrečilo, da je pred njimi zbežal v gozd, k sosedu Torku pa sta utekli tudi njegovi mladoletni hčerki Albinca in Anica, kjer sta potem živeli do osvoboditve. Ob hišni preiskavi so pri Podprevcu Nemci tedaj našli nekaj partizanske literature.

(se bo nadaljevalo)

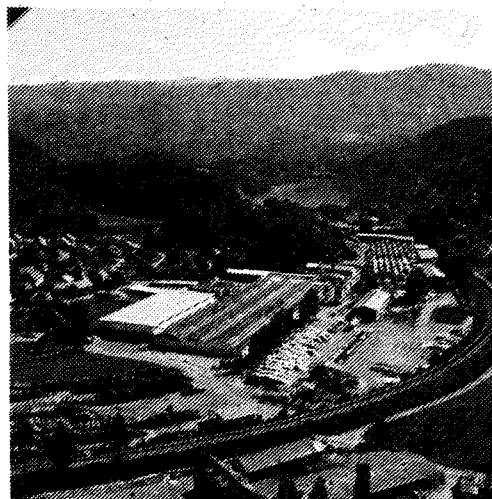

**Industrija
stavbnega
pohištva**

61310 ribnica
partizanska 3
jugoslavija

telefon: (061) 861-411

inovak okna
kombivak okna
okna s polkni
gibljiva polkna
notranja vrata
vhodna vrata
garažna vrata
lamelirani profili
lamelirane plošče

- vrata
- obloge
- embalaža
- opažne plošče
- pohištvo

**Lahko gradiš, če imaš
vse pri roki**

Vsak si v življenju želi topel,
miren in prijeten dom

LIP Bled vam pomaga

lip bled
lesna industrija
64260 bled
ljubljska c.32

emona

emona hoteli

SLOVENIJALES

**Tovarna pohištva
Brežice**

68250 Brežice, Aškerčeva 7

telefon - centrala: (068) 61-420 • prodaja: (068) 61-744 • telex:
35-744 YU TOPO • banka: 51620-601-1031

Priporočamo kvalitetne izdelke

Spalnice, sobne regale in mladinske sobe iz
programov

Eva 4, Lara 84

V vseh salonih s pohištvom in novem lastnem
razstavno-prodajnem salonu v Brežicah. telefon:
(068) 61-180,

Cesta Bratov Milavcev, 68250 Brežice

★★★★★

**HOTEL
SLON**

Titova 10, 61000 Ljubljana, Jugoslavija

emona

emona hoteli

Boji 4. bataljona 1. VDV brigade Od Kolpe do Snežnika in Dolomitov

Dne 19. marca 1944 je bil v partizanski vasi Žerovnica ustanovljen četrti bataljon prve brigade VDV, sestavljen iz fantov kočevske, ribniške in notranjske VOS. Bataljon skoraj ni poznal umika s položaja, njegovo geslo je bilo: s komandantom na čelu juriš ali pa pademo vsi po vrsti. Komandant Karel Šali, doma iz Uršnih sel pri Novem mestu, je kasneje res padel nekje blizu Velikih Lašč.

Vodstvo bataljona je bilo odlično. Komandant Karel je bil med borci zelo priljubljen, prav tako namestnik Stane Šega in komisar Jože Koželj-Zdravko in njegov pomočnik Karel Pirc. Borci se radi spominjajo tudi obveščevalca Franca Ožbolta, doma z Babnega polja, pa Staneta Grla iz Gornjega jezera, intendanta Darka Prijatelja, komandirja Jožeta Simšiča iz Laz pri Planini, Petra Finka iz Dragatuša pri Črnomlju, Lipeta Pajniča iz Loškega Potoka in številnih drugih, komisarjev, vodnikov, političnih delegatov, mitraljezcev, soborcev. Po imenih in priimkih se spominjam zelo dobro še skoraj vseh. Sam sem bil takrat desetar.

Naš bataljon je operiral okoli sovražnih postojank Rakek, Kočevje, Ribnica, Velike Lašče, Ig, Logatec, Planina, Unec in Laze pa tudi v neposredni bližini same Ljubljane. Rušili smo proge, postavljali zasede, kaznovali domače izdajalce... Uničili smo tudi sovražni letali, ujeli živa letalca, enega pri vasi Dolenja vas, drugega na Ljubljanskem barju. Kmalu po ustanovitvi bataljona je naša patrulja pripeljala v štab bataljona dva izdajalca: Puntarjevega z Unca in Matičičevega iz Slivic. Puntar je pozneje ušel v postojanko Kočevje. Po osvoboditvi je bil obsojen pred ljudskim sodiščem.

Nekega aprilskega dne leta 1944 se je bataljon zadrževal v vasi Jurišče onkraj Snežnika na Primorskem. Zvečer je komandant velel fantom prvega voda, naj gre do naslednjega dana v vas Klenk, kamor prihajajo vsak dan dobro oboroženi Nemci in belogardisti. Tako da so povedali obveščevalci Ožbolt, Grl in Intihar.

Zjutraj, okoli druge ure smo odšli. V zasedi smo dočakali jutro, lep sončen dan. Ze od daleč smo opazili, da se nam bliža kolona Nemcev in belčkov. Prihajali so iz Sentpetra na Krasu, današnje Pivke. Čakali smo kakšnih štirideset, morda petdeset minut, potem smo začeli streljati. Nastala je zmeda; na bojišču je ostalo okoli petnajst mrtvih, ubita je bila mla in precej je bilo ranjenih. Nemci so morali odnesti svoj top na rokav v postojanko. Kasneje so se le redkokdaj vrnili v to vas, in še to le ponoči. Mi nismo imeli iz-

nedelja, smo se zadrževali na Gornjem jezeru, ko smo izvedeli, da so v bližini sovražniki. Zasedli smo položaje nad Gornjim jezerom, kjer drži pot na Klanec in vas Laze ter Otok. Rudi Lešnak, Tomo Hribar in jaz smo odšli prostovoljno v izvidnico. Sovražnika ni bilo niti v Lazah niti na Otoku, pač pa smo ugotovili, da so se Nemci v ssemu izognili in skrivoma napadli bataljon. Kaj hitro je zapelo orožje, naši so bili pripravljeni, ukana ni uspela. Z bojišča so odpeljali čez hrib Koren tri vozove umrlih in večje število ranjenih. Za slovo smo jih pozdravili še mi trije z zbrojevko, ko so se vračali.

Okoli 20. maja smo Jakopin, Fink, Cerle in jaz odšli minirat progo med postajama Logatec in Planina. Z Jakopinom sva minirala, druga dva sta bila v zasedi. Potem smo čakali. Celo večnost. Celo sobotno popoldne in vso noč do jutra.

ki so šli po opravkih v Ljubljano.

V začetku junija smo skupaj s komandirjem Jelenom v bližini planinskega pokopališča posekali okoli petnajst do dvajset telefonskih drogov. Po opravljenem delu smo se vrnili v vas Grčarevec in vrnili ljudem žage, sekire in klešče za ščipanje žice. Naslednje jutro smo odšli v zasedbo. Imeli smo kaj videti: mimo nas so zapeljali motor s prikolico, osebni avtomobil pa poštni voz, za njimi pa štirje tovornjaki Nemcev ih belih. Spustili smo jih mimo, nato pa zaminirali cesto. Okoli petih popoldne so se vračali in po eksploziji na cesti smo začeli streljati po sovražniku. Vnela se je srdita bitka. Nenadoma se je oglasilo orožje za hrbtom: bili so Nemci, ki so se srečno prepeljali prek min z motorjem. Morali smo se umakniti. Brez žrtev.

Sredi junija sta Jelen in Rudi Lavrič naletela na dva Nemca pri Jakovici. Nemca sta mrtva obležala. Nemci dogodka niso prezrli. Znašali so se nad nedolžnim prebivalstvom, izdal ni nihče!

Konec junija smo odšli Kljun, Jakovčič, Lovko, Lavrič in jaz na položaj v Kamno gorico skupaj z Notranjskim odredom in preostalimi deli bataljona, da bi si poiskali primerno zasedo in počakali na Nemce in bele, ki so že štiri dni prodirali z Rakeka proti Martinjaku, Grahovem in Žerovnici. Ko so čez Slivnico prišli do Grahovega, smo se spopadli. S težko bredo sem tolkel po sovražniku, ki je kmalu začel metati mine proti našim položajem. Padale so tudi v vas Žerovnico. Vas je kmalu zajel ogenj. Zadeva je začela postajati resna. Nazaj ni bilo mogoče, naprej še manj, Ris, tank, je zavpil Kljun, streljaj, streljaj. Streljali smo kot nori. Pri cerkvi v Žerovnici se je oglasila lahka breza. Streljal je Lešnjakov Rudi. Tank se je obrnil in z njim so opravili odredovci. Bili smo rešeni.

Z vrha bližnjega hriba so dali z znaki povelje za juriš. Kdo, hočemo vedeti? Ko-

mandant Šali, odgovore. Zadovoljni smo. Skupaj z Notranjskim odredom in našimi jurišamo proti Nemcem in belim. Hitro se obrnejo in začno panično bežati. Čudno, se nam mota po glavi, res čudno. Pozneje smo izvedeli, da jim je za hrbet prišla

cal k sebi v štab komandant Šali. Zglasita se v štabu Notranjskega odreda, je kratko velel. Med Notranjci sva srečala generalmajorja Dušana Kvedra-Tomaža. Dogovorili smo se, da jim pokaževa najprimernejšo pot na Primorsko. Čez progo seveda.

Zbor brigade v letu 1954 na Rojah pri Mirni. V sredini Ivan Maček-Matiija.

Gubčeva brigada. Skupaj smo jih nagnali proti Cerknici in Rakeku.

V prvi polovici junija se je bataljon zadrževal v vasi Studenec pri Novi vasi. Morali smo obračunati z domačimi izdajalci, ki jim je poveleval župnik pri Svetem Gregorju med Laščami. Podvig je uspel, žal pa smo izgubili tri dobre borce. Padli so v vasi Vinice. V bataljon se niso več vrnili Alojz Brezec i iz Begunj nad Cerknico, Stanko Rot z Gore pri Begunjah in Janez iz Javorje pri Velikih Laščah.

Proti koncu julija je bil bataljon med Želšami in Dolenjo vasjo. Bil sem v izvidnici. Nenadoma sem opazil, kako se mi nekdo bliža za hrbtom. Bil je skrivac, ki je šel po vodo. Cipkov Rudi je bil preveč presenečen, da bi lahko zbežal. Predali smo ga komandni mesta Stari trg, Dolenjevaščanu Cipku pa se je posrečilo, da je pobegnil v postojanko na Rakeku.

Nekega avgustovskega večera naju je z Lavričem pokli-

Hodili smo ponoči. Med Rakekom in Ravbarkomand naj bi bil najprimernejši kraj, smo bili trdno prepričani. Na žalost so nas zasule krogle. Sprejeli smo boj z Nemci in belimi. K sreči je bila z nami še četa Notranjskega odreda za zaščitnico. Tolkli smo se do zore. Progo smo prešli naslednjo noč in prišli na dogovorjeno mesto.

Konec avgusta smo znova odšli v zasedo; Rudi, Tomo, Jelko, Jamnik, Lah in jaz. Odpravili smo se na pot v Dolomite, med vasmi Laze in Logatcem pa smo, na cesti vrh Hrvatov, postavili zasedo. Čakali smo ves dan. Proti večeru je pripeljal nemški osebni avtomobil. Začeli smo streljati. V avtomobilu je obležal mrtev nemški major. V Logatcu so Nemci zaradi tega ustrelili pet nedolžnih žrtev.

To je le nekaj akcij 4. bataljona 1. VDV brigade, v katerih pa sem sodeloval tudi sam.

Franč Kržišnik-Ris

40. obletnica zadnjega boja 4. bataljona Cankarjeve brigade Javorovica, večna ti slava!

Letos je minilo 40 let od tistega usodnega jutra 16. marca 1944, ko je na pobočjih Javorovice belogardistično in fašistično divjanje pahnilo v smrt 125 bork in borcev 4. bataljona Cankarjeve brigade. V spomin na ta do-

nosti borcev, izročili listine borcem 4. bataljona Cankarjeve brigade, ki so se bojevali na Javorovici, Andrej Cetinski-Lev pa je bil imenovan za častnega predsednika skupnosti borcev. Izvolili so nov odbor, sprejeli program

pred 40 leti v neposredni bližini. Slovesnost, ki se je udeležilo več tisoč udeležencev, med njimi mladina, mladinske pohodne enote, pripadniki JLA in TO, preživeli borci NOV skoraj iz vse Slovenije, predstavniki družbenopolitičnih organizacij pobratenih in domicilnih občin ter krajsani Sentjerneja ter sosednjih krajevni skupnosti, je bila sklenjena s kulturnim programom, ki so ga pripravili mladina, učenci, Sentjernejski oktet in godba

jini in Gorskem kotarju. Četrta bataljon Cankarjeve brigade je bil eden tistih enot, ki so že v naštetih bojih dokazale svojo sposobnost, saj so sovražniku zadale prenekater hude udarce in poraze. In prav četrti bataljon je bil že dolgo časa trn v peti sovražniku, toda 16. marca 1944 se je nemškemu in domobranskemu poveljstvu v Novem mestu ponudila priložnost za povračilni ukrep. S pomočjo domačih izdajalcev je bila Javorovica v

godek krajsani krajevske skupnosti Sentjerneje praznujejo krajevni praznik, ki je združen s praznikom dela in OF. Tako je bilo tudi letos. Že dopoldan 1. maja so se v sentjernejski osnovni šoli zbrali borci 5. SNOUB Ivan Cankar na svojem rednem zboru. Ob tej priložnosti so ocenili dosedanje delo skup-

dela za prihodnji mandat. Za predsednika skupnosti borcev Cankarjeve brigade je bil izvoljen Alojz Hren.

Osrednja slovesnost je bila na Javorovici, kjer je zbranim spregovoril član predstva SRS Lojze Briški, ki je tudi odprl spominsko vežo z vklesanimi imeni 125 bork in borcev, ki so izkravali

na pihala iz Sentjerneja. Brigada Ivana Cankarja je bila ustanovljena sredi velike italijanske ofenzive v Lapinjah na Kočevskem. Bojevala se je na Dolenjskem, v Beli kra-

zgodnjih jutranjih urah obarvana s krvjo borcev Cankarjevega bataljona. Iz sovražnikovega obroča se je rešila le desetina borcev.

Jože Čurin

Povzetek iz govora Lojzeta Briškega, člana predstva SRS

... Tudi po toliko letih je spomin na slavne dni naše preteklosti izredno pomemben tudi pri naših prizadevanjih za vsestranski notranji družbeni razvoj. Izročila narodnoosvobodilnega boja pa so lahko ne le spodbuda za delo, ampak tudi opozorilo, da je nujno treba biti pozoren na vsa kršna napade na naš sistem socialističnega samoupravljanja oziroma na našo družbeno ureditev. Narodnoosvobodilni boj in revolucija, ki sta nam omogočila dosežke povojnega socialnega in gospodarskega razvoja, sta zahtevala prevelike žrtve, da bi sedaj lahko neobčutljivo dopuščali morebitne poskuse njunega razvrednotenja...

Potem ko je Lojze Briški orisal delež ljudi pod Gorjanci in narodnoosvobodilnem boju in zadnji boj 4. bataljona Cankarjeve brigade na Javorovici, je na-

daljeval: "... Mnogo primerov takšnih, podobnih ali pa še hujših dejanj bele garde in domobranstva v službi okupatorja je dokumentirano ugotovljenih. Zaradi tega je upravičena trditev, da so takšni dogodki, da je med vojno povzročeno trpljenje še preblizu, da bi lahko šlo kar tako v pozabo! Vse to pa, kot se zdi, ne vedo ali pa nočejo vedeti posamezniki, ki se še danes zavzemajo za nekakšno »narodno spravo«, ki gredo še celo tako daleč, da niso proti postavljanju skupnih spominskih obeležij, češ da so se oboji, partizani in beli, vsak po svoje bojevali za koristi svojega naroda. Ne moti jih sodelovanje bele garde in domobranstva z okupatorjem, ne moti jih jasen namen klerofašističnih vodij, na motijo jih tako vpijoči zločini nad ljudmi in premoženjem. To so ljudje, ki hote zanemarjajo zgodovinska dejstva in skušajo primerjati stvari, ki jih ne moremo primerjati. Napake in slabosti revolucionarnega in narodnoosvobodilnega gibanja in našega povojnega razvoja bi hoteli ocenjevati na isti ravni kot zločinsko delo in izdajstvo. Tako ravnanje lahko ocenimo le kot dejanja, naperjena proti revolucionarnim pridobitvam naše družbe, s katerim se, če ne drugega, žali spomin: na žrtve zločincev bele garde in domobranstva...

PTUJ

Pohod po poteh slovenskogoriških partizanov

Na Ptuj so letos pripravili že kar jubilejni 15. pohod po poteh prvih slovenskogoriških partizanov v Mostje, kjer je 8. avgusta leta 1942 bila svoj poslednji boj prva Slovenskogoriška četa hrabrih borcev z desetkrat močnejšim sovražnikom. V tem boju so padli Franc Kramberger, Vinko in Kostja Reš, ujeli pa so Janeza Pukšiča, Ivana Ceha in Karla Stojka.

Pohodniki so se združili v Kvedrov, Osojnikov, Krambergerjev, Sagadinov in Lackov odred in med potjo obiskali številna spominska obeležja iz NOB. To so bili mladi, pripadniki JLA, planinci, teritorialci, gasilci, delavci,

Mladina med zborovanjem pred spomenikom Sergeju Mašeri

kmetje in borci revolucije. In veličasten je bil pogled na množico ljudi, prapore zastave.

V Mostju pred spominskim obeležjem slovenskogoriških partizanov je zbranim spregovoril sekretar OK ZKS Ptuj Gorazd Zmavc. Podelili pa so tudi srebrni znak OF. V kulturnem programu so sodelovali pripadniki iz ptujske garnizije, šolska mladina, godba s Ptuja. Rejci golobov pismonoš so spustili svoje golobe in na prireditveni prostor so se spustili tudi padalci ptujskega aerokluba. Sledilo je družabno srečanje.

Se dokaz več je, da prav noben dogodek iz naše revolucionarne preteklosti ne bo zatonil v pozabo. To potrjujejo tudi pohodi po poteh revolucije ob obletnicah.

FRANJO HOVNIK

CERKNO

Praznovanje v Gorjah

V krajevni skupnosti Gorje, Poče, Trebenče nad Cerknim so v nedeljo, 15. aprila, praznovali krajevni praznik. Krajski in nekdanji pripadniki Idrijskega vojnega področja so se zbrali v vasi Gorje. Odkrili so spominsko ploščo na hiši, kjer je bilo v marcu 1944 ustanovljeno Idrijsko vojno področje.

Zbranim je spregovoril Alojz Vrhovec-Sergej, ki je bil prvi komisar te vojne formacije. Opisal je dejavnost Idrijskega vojnega področja, ki je imelo med vsemi drugimi največjo zadolžitev. V svojem sestavu je imelo številne sicer samostojne enote, vendar organizirane v okviru Idrijskega vojnega področja. Med drugim je bilo na tem področju veliko delavnic, bunkerjev, žag, mlinov, ki so delali za potrebe vojske. Vse to je lahko obstajalo in delovalo, ker je bilo v teh krajih visoka zavest ljudstva za NOB. Zahvalil se je predvsem krajanom teh krajev, ki so aktivno sodelovali s temi enotami.

Idrijsko vojno področje je bilo ukinjeno ob ustanovitvi 9. korpusa, vendar so kasneje zopet ustanovili Idrijsko vojno področje, ki pa se je kasneje združilo z Goriškim vojnim področjem. Na proslavi so podelili več priznanj Oslobojilne fronte, tudi nekaterim krajanom, ki so aktivno sodelovali s takratnim IVP. V kulturnem programu so nastopili učenci osnovne šole v Cerknem.

V teh vaseh, kjer so krajski veliko žrtvovali med NOB, je danes dosežen velik napredek. Po dograditvi ceste so dobile te vasi tudi avtobusno zvezo. Telefon so dobili v vse vasi. Za vse to pa so ogromno prispevali sami krajski. Ljudje ne odhajajo več v dolino, temveč gradijo nove domove v samem kraju.

JANEZ JERAM

STRANICE

Aktivni med vojno in po njej

Že več let je bila želja krajanov Stranic, da bi imeli 27. aprila svoj krajevni praznik. Letos pa se jim je želja izpolnila. Skupščina krajevnih skupnosti je na svojem zasedanju 20. aprila 1984 na predlog KO ZZB NOV Stranice sprejela sklep, da razglasijo 27. april za krajevni praznik.

Tega dne pred 40. leti, to je 27. aprila 1944, je sekretarka okrožnega odbora OF Lenka sklicala na Mali gori vse partizane, terence s tega področja, imela z njimi sestanek in jim naročila, naj na področju Male ali Konjiške gore orgahizirajo kurirsko postajo. In 27. aprila 1944 pomeni ustanovitev in začetek dela kurirske postaje TV-33 S, ki je delovala v bližini Stranic vse do konca vojne. To je bila ena najmočnejših kurirskih postaj na širšem območju. Pri njenem delovanju je zlasti pomembno to, da ni bila nikoli odkrita ali izdana sovražniku. Čeprav je bilo na Stranica več partizanskih akcij med NOB, se jim vendar zdi najpomembnejša ustanovitev in delovanje prav kurirske postaje TV-33 S. Strančani so s kurirji tesno sodelovali in jim vsestransko pomagali. V tej krajevni skupnosti je aktivno sodelovalo v NOG največ ljudi v primerjavi z drugimi krajevnimi skupnostmi v občini Slovenske Konjice.

Svojo aktivnost v revolucionarnem boju in narodno zavest pa so Strančani izpričevali tudi po osvoboditvi, v času obnove in gradnje in jo kažejo tudi danes. To dokazuje dosežen razvoj njihove vasi. Velik razvoj so Stranice dosegle na komunalnem področju, pri gradnji družbenih objektov, pri individualni stanovanjski gradnji, na področju industrije, kjer so nastali prvi proizvodni obrati, pa tudi pri napredku zasebnega kmetijstva. Ob letošnjem praznovanju krajevnega praznika, ki je bilo prvo, so ugotavljali ves ta napredek in razvoj.

Ob grobovih 100 talcev na Stranica so ob krajevnem prazniku odprli kiosk. Ugotavljajo, da je obiskovalcev grobov čedalje več, in je bil tak objekt zelo potreben.

Po slovesnosti ob grobovih pa je bilo srečanje kurirjev TV-33 S in krajanov v osnovni šoli Veljko Vlahovič na Stranica. Tu je Konrad Sodin navzoče nadrobno seznanil z delom kurirjev te postaje. V kulturnem programu pa so sodelovali učenci osnovne šole in recitatorska skupina srednješolk iz Stranic.

FRANJO MAROŠEK

BOROVNICA

V spomin na žrtve

Naš krajevni praznik praznujemo 10. marca. Na ta dan leta 1942. je bilo ustreljenih v Gramozni jami 16 naših krajanov, ki so bili obsojeni na smrt zaradi napada na preserski železniški most v noči med 5. in 6. decembrom 1941.

Tudi letos smo pepeljali v Gramozno jamo in na Zale pionirje naše celodnevne osnovne šole z dvema avtobusoma. Ta kraj zločina so obiskali tudi svoji padli in drugi krajski. Pred spomenikom smo položili venec. Pionirji so imeli kratek program. Nato smo obiskali še grobove padlih, položili nanje nageljne in prižgali svečke. Tudi v Bistri smo položili pred spominsko ploščo na gradu cvetje in prižgali svečke. Istega dne zvečer je bil še koncert v počastitev našega krajevnega praznika.

DRAGICA TURŠIČ

LESCE

Koristna pobuda

V želji, da bi seznanili čim več krajanov, zlasti pa šolske mladine v Lescah z zgodovinsko preteklostjo kraja, je Turistično društvo v letošnjem februarju založilo bršuro »LESCE«. Do te koristne pubude je prišlo, ko je TD v sodelovanju z šolsko mladino organiziralo kviz z naslovom »Lesce in turizem«. Za pripravo nastopajočih so zbrali obsežno gradivo, ga preuredili, likor se je pač dalo, in tako je nastala obsežna informacija o preteklosti Lesc in življenju Lesčanov. To delo so opravili Stane Rotar, Franc Vovk in Vasilij Koman. Knjižico je v nakladi tisoč izvodov natisnila Književnica tiskarna Radovljica. Dobili so jo učenci, ki so nastopali na kvizu in člani TD Lesce.

Pobudniki te akcije, ki pravzaprav ni povsem nova, ampak že dalj časa pripravljena pobuda, ki so jo s pisanjem kronike začeli že takoj po vojni nekateri leški zagnanci, so se zavedali, da bo potrebno še marsikaj izpopolniti. Za svoja prizadevanja so avtorji knjižice in založnik – TD Lesce dobili zaslužno javno priznanje na občnem zboru TD Lesce pa tudi pohvalo na skupščini krajevnih organizacij ZB NOV Lesce.

J. R.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in starega očeta

AVGUSTA VOUKA-JURČETA

se zahvaljujemo vsem prijateljem in znancem, ki ste ga v tako velikem številu spremljali na njegovi zadnji poti ter z nami sočustvovali. Hvala za darovane vence, cvetje in izrečena pisna ter ustna sožalja. Še posebej dolgujemo zahvalo Vojni bolnici – Moste v Ljubljani za skrb in nego, ki je bila neomajana do njegove zadnje ure. Iskrena hvala delegacijam nekdanjih soborcev in vojniškov iz vse Slovenije, ki so s tako številno udeležbo še enkrat, vendar žal na zadnji poti dokazali, da pravo tovarišstvo skovano v najtežjih trenutkih nima meja.

Prav tako hvala organizaciji ZB Celje, drugim DPO, predstavnikom KS Savinja Celje, predstavnikom delovnih organizacij in vsem trem govornikom za izrečene poslovilne besede.

Zalujoči: žena Minka, sinovi Milan, Jure, Dušan in hčerka Irena

OBVESTILO

Borcem Odseka za notranje zadeve, predsedstva Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta z Narodno zaščito, Vojske državne varnosti in oddelka za zaščito naroda

Organizacijski odbor za proslavo 40-letnice organov za notranje zadeve je poslal osebna vabila za udeležbo na tovariškem srečanju v Tacnu pri Ljubljani, ki bo 12. maja 1984 ob 9.30, vsem borcem Odseka za notranje zadeve pri predsedstvu SNOS, Vojske državne varnosti (VDV), Oddelka za zaščito naroda (OZNA) in partizanskega varnostnega šolstva, za katere je imel naslove. Na srečanje pa vabi tudi vse tiste borce, za katere nima popolnih naslovov, in jih prosi, da prinesejo s seboj kakršen koli dokument, ki dokazuje, da so bili v kateri od omenjenih enot od 9/5 1945.

Izpred železniške postaje v Ljubljani bodo vozili na prireditveni prostor posebni avtobusi z napisom Ljubljana-Tacen in z rdečimi zastavicami z znakom proslave.

Po prihodu na prireditveni prostor se prijavite v recepciji.

Poizvedbe

Tovariš Smole, se spominjate najinega pogovora? Bilo je zgodaj spomladi leta 1980. Srečala sva se v restavraciji Pošta v Litiji. Med drugim sva se pogovarjala o vpadu Italijanov in belogardistov v vas Gabrovko 1. aprila leta 1943. Takrat so aretirali nekega domačina aktivista OF in ga odpeljali s seboj.

Prosim, oglasite se mi na naslov Franc Kozamelj, Gabrovka 21, 61274 Gabrovka!

Prav tako prosim, da se mi oglosita tovariša Milko Goršič, politični komisar ofiserske sole pri glavnem štabu Slovenije, in Živko Bernot, namestnik političnega komisarja iste sole.

Se eno prošnjo imam v zvezi z dogodkom februarja 1942: takrat so namreč trije tovariši pri Javorskem Pilu prekorali nemško-italijansko mejo in pot nadaljevali skozi vas Moravce proti Gabrovki. Pred vasjo Klanec pa so jih zaustavili Italijani in jih odpeljali v svojo postojanko S. Križ, sedaj je to Gabrovka. Po nekajdnevem zasliševanju jih je na zahtevo Italijanov domačin Tone z vozom odpeljal v drugo italijansko postojanko na Mirno pri Trebnem. Aretirani tovariši so bili iz Trbovelj ali okolice. Prosim, če se mi oglosijo na moj naslov.

Franc Kozamelj
Gabrovka 21

Obvestilo

Pripadnike 1. divizije VDV in kurirjev iz območja občine Nova Gorica in Ajdovščina, ki so se prijavili občinskimi odborom ZZB NOV Nova Gorica na srečanje v Tacnu, obveščamo, da bodo avtobusi odpeljali z avtobusne postaje v Novi Gorici v soboto, 12. maja, ob 7. uri in pobrali udeležence po teh postajah: Ajševica, Sempas, Vrtovin, Dobravlje, Ajdovščina, Vipava; Sempeter, Volčja draga, Prvačina, Dornberk, Branik, Sp. Branica. Odhod iz Tacna po dogovoru. Odbor 2. brigade VDV in kurirjev

Odbor skupnosti 5. slovenskega – 1. dolenskega partizanskega bataljona poziva vse živeče pripadnike te enote, da čimprej dostavijo izpolnjene anketne liste in podatke o padlih in umrlih tovariših, ki so bili v tem bataljonu do 9. maja 1942, katerih se še spominite. Letos bo končana monografija tega bataljona, v kateri bo tudi seznam pripadnikov enote. Da ne bi kdo izpadel, vas prosimo, da omenjene podatke čimprej pošljete tajniku odbora na naslov: Drago Suhi, 61000 Ljubljana, Strelška 1.

Odbor skupnosti borcev
bataljona

11. srečanje vezistov NOV Slovenije

Na 11. srečanje vezistov, ki bo 9. junija 1984 v Ljubljani, so vabljeni vsi vezisti NOV Slovenije, čeprav zaradi morda pomanjkljive evidence niso prejeli vabila. Čimprej izpolnite prijavnico! Ob prihodu se zglaste v sprejemni pisarni vojašnice Ljuba Sercerja. Odbor za pripravo 11. srečanja vezistov NOV Slovenije

Podpisani

iz sporočam, da se bom udeležil 11. srečanja vezistov NOV v Ljubljani, 9. junija 1984. Srečanja se bom udeležil sam.

Srečanja se bom udeležil z družinski mi člani.

Podpis

Skupnost vezistov NOV, Ljubljana
Cigaletova 15

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Letošnji dan varnosti, 13. maj bo potoval v znamenju več jubilejev, saj mineva 40 let od ustanovitve Odseka za notranje zadeve pri predsedstvu SNOS, Vojske državne varnosti – VDV, organiziranega šolstva za potrebe državne varnosti in VDV ter Narodne zaščite; 13. maja pa bo minilo natančno 40 let, odkar je tovariš Tito v Drvarju podpisal ukaz o ustanovitvi Oddelka za zaščito naroda – OZNE.

Tem jubilejem bo posvečena tudi že tradicionalna oddaja Radio Ljubljane »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu prva na jubilejni dan, v nedeljo, 13. maja, brž po poročilih ob 9. uri na 1. programu. Oddajo pripravlja Stane Skrabar.

Vabila

Aktiv borcev Jeseniško-bohinjskega odreda pri občini Jesenice vabi vse borce tega odreda na območju občine Jesenice na letno skupščino, ki bo v ponedeljek, 14. 5. 1984, ob 16. uri v sejni dvorani občine Jesenice.

Odbor aktiva

V počastitev dneva letalstva in protiletalske obrambe JLA ter 40-letnice oblikovanja letalskih prekomorskih enot (1. in 2. lovske eskadrilje, letalske mehanične čete, letalskega odreda NOVJ pri RAF, padalskega bataljona, itd.) bodo v soboto, 19. maja 1984, ob 11. uri na letališču Portorož v Sečoveljah odkrili spominsko ploščo trinajstim padlim pilotom 1. in 2. lovske eskadrilje (1. lovskega polka). Spominsko obeležje bo odkril narodni heroj Stane Bobnar, ki je bil vrsto let načelnik kadrovskega oddelka komande letalstva JLA, politični komisar letalske divizije in politični komisar letalske sole, ki je bila takrat v Ljubljani.

Vabimo vse nekdanje letalce prekomorce in vse druge partizanske letalce, da se udeležijo slovesnosti ob odkritju spominskega obeležja. Ob tej priložnosti bodo odprli tudi podaljšane letalsko stezo na letališču Portorož v Seč.

Pododbor relejnih kurirjev Gorenjske in občinska komisija kurirjev pri ZB NOV Kranj skupaj s krajevno skupnostjo Bela pri Predvorju prireja v soboto, 19. maja 1984, ob 10. uri pri gostišču »Rade Končar« v Bašlji nad Predvorjem srečanje relejnih kurirjev Gorenjske.

Poleg kurirjev so vabljeni tudi drugi borci, domačini in mladina.

Dostop je možen iz Kranja z avtobusi ob 7.25 in 8.25 do Predvorja, od tod še pol ure peš. Lahko pa tudi s svojimi vozili do kraja srečanja.

Pododbor relejnih kurirjev
Gorenjske

Planinska društva Sovodenj, Ziri in Gorenja vas organizirajo pod pokroviteljstvom komisije za šport in rekreacijo škofjeloške sindikalne organizacije, OO ZZB NOV, OK ZSMS in skupščine občine Škofja Loka že tradicionalni spominsko-rekreativni pohod na Blegoš. Pohod bo v počastitev dneva zmage nad fašizmom in ob štirideseti obletnici ustanovitve SNOS.

V nedeljo, 13. maja, se torej dobimo – ob vsakem vremenu!

Pohodi bodo potekali iz različnih smeri: z Javorja nad Poljanami, prek Črnege kala po grebenu na vrh Blegoša, iz Hotavelj prek Leskovic do kočice pod Blegošem in na vrh in iz Zalega loga čez Potok, Črni kal, po grebenu na vrh Blegoša. Na vrhu Blegoša bodo prejeli udeležence pohoda kontrolne listke, ki jih bodo na poti nazaj na vpisnih mestih oddali in prejeli značke, plakete ali žige.

Poti bodo dobro označene, prevozi z avtobusi in osebnimi vozili bodo omogočeni do Javorja in Leskovic v Poljanski dolini in do Zalega loga ter vasi Potok v Saleški dolini. Posebni avtobus bo vozil iz Poljan v Javorja ob 6.20, 7. in 7.40. Prenosiščar v koči pod Blegošem bodo zasedli organizatorji, koča pa bo obiskovalcem na voljo z jedačo in pijačo; prav tako bosta postavljeni okrepčevalni postaji v Leskovici na Črnem kalu. Udeleženci pohoda morajo vzeti na pot toplo oblačila in obutev. Vse dodatne informacije lahko dobite po telefonu: 064 62-005, 064 68-271 in 064 69-391.

Vabi organizacijski odbor

ŠPORT IN REKREACIJA

V soboto, 19. maja, bo z dolenskega kolodvora v Ljubljani ob sedmih zjutraj odrinila na pot skupina kolesarjev, katerih cilj bo Metlika, oziroma tamkajšnje praznovanje letošnje Vinske vigred.

Kolesarjem, ki se bodo na prireditev pripeljali kar s svojimi konjički, se bodo gotovo radi pridružili tudi svojci, prijatelji in znanci – tem bo na voljo vlak. Vsak, ki bi se rad udeležil prireditve, bodisi z vlakom ali s kolesom, naj to sporoči v **bife Pri stričku** (tam dobite tudi vse potrebne informacije) ali po telefonu na številko 443-857.

Darko Žnidaršič

Februarja smo se v Izoli poslovili od Darka Žnidaršiča, rojenega 1922. leta v Levišču pri Novi Gorici. Bil je udeleženec NOV od avgusta 1943. leta, in sicer v 17. Gregorčičevi brigadi, kasneje je bil premeščen v Gradnikovo brigado, kjer je bil komandir čete. Za zasluge v NOV je bil dvakrat odlikovan.

Antonija Kovačič

Decembra lani smo se številni soborci, sorodniki in prijatelji poslovili od Bitenčeve partizanske mame Antonije Kovačič s Preloz v Brkinih. Rodila se je pred 83 leti. Bila je zavedna Slovenka. Svoje štiri otroke sta skupaj z možem vzgojila v narodno zavednem duhu. V NOV so se Bitenčevi vključili med prvimi v domači vasi in v Brkinih sploh, že konec 1941. leta. Od vsega začetka je bila Bitenčeva domačija nekakšno vaško središče oboroženega NOG. Kar štiri družinske člane so italijanski fašisti odgnali od doma, in sicer sina Toneta, očeta Miho ter Slavko in mamo. Po kapitulaciji Italije je bil pri njih trikrat sedež štaba Istrskega odreda, potem pa so Nemci ob napadu na vas izropali domačijo, požgali hišo in gosposdarsko poslopje. Kljub temu so Bitenčevi nadaljevali z delom za NOB in ga še okrepili, njihova hiša je postala pravo partizansko žarišče s kurirsko javko in zbirališčem hrane.

Karel Tabernik - Johan

Nenadoma je umrl borec 2. grupe odredov Karel Tabernik iz Zaloga. Ze mlad papirniški delavec je bil v vrstah bojevnikov proti izkoriščanju delavcev in njihovih pravic. Po okupaciji domovine se je aktivno vključil v NOB in postal borec 2. grupe odredov. Na Jančah je bil ranjen, po okrevanju je odšel med borce Gubčeve brigade. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941 in več drugih vojaških odlikovanj.

Nada Samoček

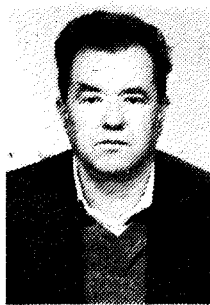
V 66. letu je umrla Nada Samoček, rojena je bila v Ljubljani. Avgusta 1941. leta se je pridružila aktivnemu in organiziranemu delu OF v Ljubljani. Novembra 1943 so jo sovražniki aretirali in po mučenju v ljubljanskih zaporih poslali v taborišče Ravensbrück. Od nje smo se poslovili decembra lani na novo-goriškem pokopališču v Stari gori.

Alojz Renar

V Izoli smo se februarja zadnjič poslovili od Alojza Renarja, rojenega 1920. leta v vasi Ravne pri Sežani. Udeleženec NOV je bil od 1943. leta. Delal je v VOS na območju slovenske Istre ter opravljal dolžnost namestnika komandirja čete. Po ustanovitvi VDV in nato Knoja je opravljal dolžnost komandirja v 1. četi 2. bataljona, 2. brigade. Bil je štirikrat odlikovan.

Marija Pisk

Decembra lani je umrla Marija Pisk s Pečin, po domače Murovkova Marička. Med italijansko ofenzivo 1943. leta je bila ranjena. V njeni hiši so prvoborci in politični funkcionarji NOB imeli sestanke ter dobili hrano in varno zavetje. V bližini njene hiše je delovala kurirska postaja. Kurirji so pri njej dobivali hrano in toplo zavetje.

Florjan Štucin

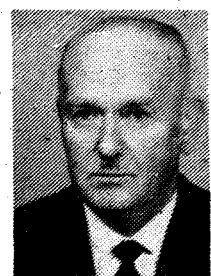
Novembra lani smo se v Smarju-Sap poslovili od Florjana Štucina. Rodil se je 1925. leta v Zakojci pri Cerknem. Kot mlad fant se je vključil v NOG, bil je ujet in odpeljan v taborišča v Nemčijo.

Ančka Čučnik

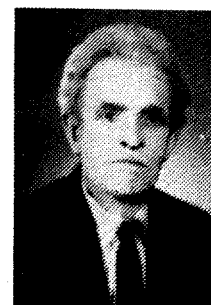
Oktober smo se v Podbočju poslovili od Ančke Čučnik iz Pristave ob Krki. Rodila se je pred 69. leti v Črneči vasi pod Gorjanci. Njen dom je bil prav ob reki Krki, kjer je potekala italijansko-nemška meja. Družina Čučnik je s čolnom prevažala ljudi prek Krke, Ančka se ni ustrašila okupatorja, pomagala je vojnim beguncem, ki so bežali pred Nemci. Leta 1941 so jo Nemci ujeli in odpeljali v zapore v Krško. Nemci so jo izročili Italijanom in jo ponovno zaprli v kostanjevski grad in novomeške zapore. Po nekaj tednih se je vrnila domov. Svoje aktivistično delo je nadaljevala. Leta 1944 je bila izdana in ponovno odpeljana v zapor v Kostanjevico.

Marija Božič

V 88. letu je umrla Marija Božič - Cerotnikova mama. Od nje smo se poslovili na Ostrožnem brdu v Brkinih. Ze 1941. leta so se v njihovi hiši ustavljali prvoborci Brkinske čete. To ni ostalo skrito sovražniku, maščeval se je in požgal domačijo. Kljub temu so borce NOB dajali zavetišče.

Andrej Nunar

Od Andreja Nunarja iz Pristave smo se v Križah poslovili konec leta 1983. Bil je aktivist OF in borec Kokrškega odreda.

Janez Hadalin

Od Janeza Hadalina smo se poslovili februarja na cerkljanskem pokopališču. Rodil se je pred 67. leti. Med drugo svetovno vojno je moral v italijansko vojsko. Ob razpadu fašizma se je znašel kot ujetnik v Severni Afriki in se priključil Titovi vojski. Leta 1944. je prišel v domovino kot borec letalec in se bojeval v 421 letalskem polku.

Stane Bergant

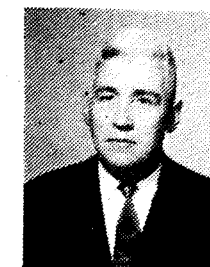
V Smrju-Sap smo se decembra lani poslovili od Staneta Berganta, rojenega 1924. leta v Šujici pri Ljubljani. Maja 1942. leta se je priključil Gorenjskemu odredu. Med italijansko ofenzivo je bil ranjen in ujet. Obsojen je bil na dosmrtno ječo. Po kapitulaciji Italije je ponovno vstopil v NOV ter bil spet ranjen. Bil je večkrat odlikovan.

Veronika Bole

Veronika Bole, rojena Rupnik, je umrla novembra lani. Rodila se je pred 85 leti v Landolu. Med NOV je bila partizanom prava krušna mati. Z možem sta organizirala zbiranje hrane in drugega materiala za partizane. Leta 1944 je bil mož kot talec ubit v Trstu, sin Mirko je bil borec Serčerjeve brigade. Prejela je medaljo zaslug za narod, posebej pa je bila vesela pisnega priznanja mladinske organizacije občine Postojna.

Marija Roblek

V 85. letu je umrla partizanska mama Marija Roblek, Bvažulčeva mati iz Perčice. Ze 1942. leta je bil njen dom zelo pomembna obveščevalna točka. Pri njej so bili številni sestanki KPS, Skoja, terenskega odbora OF, gosposdarske komisije itd. Vsa družina je organizirano delala za NOG, najstarejša hči je bila borka Gorenjskega odreda in politična delavka v okrajnem odboru OF za področje Trzic-Brezje. Partizanska mama Marija Roblek je pod svojo streho sprejela borko Kokrškega odreda, ki je pri njej rodila. Velikokrat so bile pri njej hišne preiskave, pretepali so jo in mučili, toda nič niso odkrili.

Anton Modic

Decembra lani smo se poslovili od Antona Modica iz Malega Otoka pri Postojni. Bil je borec NOV.

Erna Arrigler

V 87. letu je v Ljubljani umrla Erna Arrigler. Ze 1941. leta je bila pomembna sodelavka Centralne tehnike KPS. Z možem, ki je umrl v Dachau, je od avgusta do oktobra 1942. leta razmnoževala Slovenski poročevalec in drugo literaturo. Njeno stanovanje je bilo že od 1941. leta dalje pomembno oporišče ilegalcem in aktivistom OF. Za svoje delo je bila odlikovana z redom zaslug za narod 3. stopnje.

Pavla Prašnikar

Rodila se je 1920. leta v Podbukovju pri Vačah. Bila je kmetica. Med NOB je bila članica OF, skojevka, kurirka in obveščevalka. Od nje smo se poslovili novembra lani.

Jože Pezdarnik

V Dovjem smo se poslovili od Jožeta Pezdarnika, rojenega 1909. leta. Bil je udeleženec vstaje na Dovjem. Zaradi tega je bil aretiran in zaprt v Begunjah, potem pa odpeljan v Dachau. Kasneje je bil na prisilnem delu na Koroškem, leta 1944 je vstopil v NOV.

Ivana Jelovčan

V Kropi smo se januarja poslovili od partizanske mame, aktivistke OF in AFŽ Ivane Jelovčan. Rojena je bila leta 1900 v vasi Lajše. Med NOV je vsa njena družina sodelovala s partizani. V njeni hiši je bilo varno zatočišče za ranjence in bolne tovarise, skladišče prehrane, obleke in obutve, zdravila pa je sama pripravljala iz domačih zelišč. Za organizirano delo je prejela družbeno priznanje.

Anton Sever

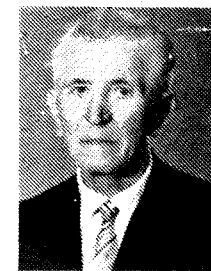
Rodil se je 1908. leta v Savljah. Po kapitulaciji Jugoslavije se je vključil v OF. Delal je tudi v trojki v jeseniško-radovljiškem okrožju. Včasih ga je pot zanesla tudi na domače Posavje, delal je kot informator ter prevažal material za NOV. Avgusta 1943. leta se je vključil v Prešernovo brigado. Leta 1944 je bil zajet in odpeljan v Begunje ter naprej v Dachau, Kessel in Mauthausen. Po vojni se je vključil v delo porušene domovine. Za aktivno delo med NOB je bil dvakrat odlikovan.

Anton Ručman

Združenje borcev NOV in zveza borcev prostovoljcev za severno mejo Šostanj so se februarja poslovili od Antona Ručmana. Rodil se je 1899. leta v Družmirju pri Šostanju. Leta 1917 je bil poklican v avstrijsko vojsko in poslan na soško fronto, kjer je bil ranjen. Zdravil se je v Salzburgu. Po okrevanju se je vrnil v enoto na Tirolskem. Po kapitulaciji vojske je bil poslan na albansko mejo, od koder se je vrnil domov. Odzval se je klicu generala Maistra in stopil kot prostovoljec med borce za severno mejo.

Malči Kavčič

V 61. letu je umrla Malči Kavčič, rojena v Mostah pri Ljubljani. Ze 1941. leta je začela delati za NOB. Delala je v trojki. Leta 1943 je odšla v Ljubljansko brigado. V boju je bila ujeta in mučena ter odpeljana v Ravensbrück. Po vojni se je vrnila domov in se je vključila v aktivno delo DPO. Prejela je več priznanj. Od nje smo se poslovili na Zalah.

Viktor Duje

Od Viktorja Dujca, rojenega 1904. leta v Skofljah, smo se poslovili decembra na domačem pokopališču. Aktivno je deloval v OF, septembra 1943. leta pa je postal terenski delavec. Prejel je odlikovanje.

Peter Štravs

Januarja smo se na cerkljanskem pokopališču poslovili od borca Petra Štravs iz Cerknega, rojenega pred 59. leti. Januarja 1943. leta je bil nasilno mobiliziran v italijansko vojsko. Ob razpadu fašizma se je vrnil domov in se vključil v NOB. Dodeljen je bil v enoto varnostne službe. Prejel je več odlikovanj.

Jurij Petrič

Januarja je umrl pohorski borec NOV Jurij Petrič iz Planine nad Zrečami. Oba z ženo sta že od 1942. leta vneto pomagala pohorskim partizanom in aktivistom. Jurij je bil borec Zidanske, Slandrove brigade in aktivist na terenu konjskega okraja. Bil je dvakrat odlikovan.

Luka Samsa

Rodil se je na Velikih Brdih 1897. leta. Udeleženec NOB je bil od 1943. leta. Aktivno in organizirano je delal v krajevnem odboru OF Velika Brda. Bil je organizator nabiralnih akcij za NOV. Opravljal je še druge terenske naloge kot zbiralec posojila svobode ter obveščevalce rajonskega obveščevalnega centra Podgora. Bil je odlikovan z medaljo zaslug za narod.

Frančiška Žele

V 85. letu je umrla Frančiška Žele, po domače Ivančkova mama iz Hrastja pri Pivki. Bila je prava slovenska mati. Svoje otroke je vzgojila v zavedni in napredni Slovence. Med NOV se je vsa družina odzvala klicu domovine. Najstarejša hči je padla v Cerknem, bila je partizanska šola, isto leto pa se sin Rado.

Jože Vidic

1

GESTAPOVEC DRUSCHKE, PRIČE IN PRIČEVANJA

Odlomki iz rokopisa za knjigo Krik v Dragi

Leta 1974 sta zakonca Greta in Franc Koritnik, lastnika motela na obali italijanskega jezera Como, nedaleč od mesteca Lecco, na Dunaju poiskala in obiskala Simona Wiesenthala, nekdanjega inženirja arhitekture židovskega rodu iz Lvova, ki je na Dunaju ustanovil mednarodni center za preganjanje nekdanjih nacističnih zločincev in je vodja dokumentacijskega centra. Med okupacijo so ga nacisti vlekli skozi 13 koncentracijskih taborišč in dvakrat je bil na seznamu za ustrelitev. Visok 1,80 metra je ob osvoboditvi Mauthausna tehtal komaj 44 kilogramov. Tedaj je sklenil, da bo vse svoje življenje preganjal nacistične vojne zločince.

Zakonca Koritnik sta Wiesenthalu potožila, kako že vrsto let zamaš skušata najti sled za gorenjskim vampirjem Druschkejem, krivim za smrt in trpljenje mnogih. Tudi Franc je bil obsojen na smrt, a mu je uspelo pobegniti iz zaporniške celice.

Wiesenthal ju je poslušal in priznal, da o gestapovcih, ki so bili med vojno na Slovenskem, nima podatkov, o Druschkeju pa sploh prvič sliši. Obljubil jima je pomoč. Nekaj časa je stvar mirovala, stekla pa je, ko je Koritnik dobil na Jesenicah nekaj več podatkov in poslal na Dunaj slike jeseniških gestapovcev, med njimi več Druschkejevih.

Kdo je bil Druschke?

Clemens Druschke je bil rojen 16. septembra 1915: leta v Elblagu, ob istoimenski reki v vojvodstvu Gdansk na Poljskem. Mesto je s kanalom povezano z Vislo in Baltičkim morjem. V njem je razvita industrija za turbine, električne generatorje, strojno opremo, ladjedelništvo in trgovina.

Zaradi razumevanja Druschkejeve osebnosti je treba pojasniti, da je Elblag nekdanje vzhodnoprusko mesto Elbing. Nekoč je mejilo na Poljsko, zdaj na Sovjetsko zvezo (znani slovenski novinar je v reportažnem zapisu, ki je obsegal celo veliko stran, zapisal, da je bil Druschke rojen v Elbingu ob reki Labi; verjetno je to sklepal po tem, ker na naših zemljevidih ob tej reki v Zahodni Nemčiji piše: Elbe (Laba). Doslej ni še nihče objavil, da je Elbing poljsko mesto Elblag. Na naših zemljevidih smo namreč zaman iskali Elbing, čeprav smo vedeli, da je v nekdanji Vzhodni Prusiji. Na sodobnih nemških zemljevidih pa piše Elbing, ker ga še vedno prištevajo za nemško mesto).

Po prvi svetovni vojni, ko se je ustanovila nova poljska republika, je bila Vzhodna Prusija z glavnim mestom Königsbergom, sedanjim Kaliningradom v Sovjetski zvezi, ločena od matične države. Zaveznice, zmagovalke, so razglasile Gdansk (Danzig) za svobodno mesto, ki je bilo pod zaščito Društva narodov, toda v carinski uniji s Poljsko. Prav na tem spornem ozemlju so nacisti začeli z izzivi, ki so pripeljali do začetka druge svetovne vojne.

V obdobju 1933/34 je bil predsednik pruske vlade von Papen, minister za notranje zadeve pa Göring, ki je takrat najprej v Prusiji ustanovil tajno policijsko organizacijo, znano pod imenom gestapo – Tajna državna policija. V mejnih krajih s Poljsko je gestapo hitro razvijal svojo zaupniško mrežo, stranka pa enote SS in SA. Druschke, ki je bil tedaj star 18 do 20 let, je že od zgodnje mladosti pripadal oddelkom SS. Zanimivo je, da je bil njegov oče protinacist, Druschke pa sprt z vsemi sorodniki. Druschkejeve služkinje so povedale, da iz rojstnega kraja nikoli ni dobil niti enega pisma.

Druschke je bil izredno zvit gestapovec. Na njegov ukaz so mučili zapornike, sam pa se je zvil med dobrodušnežem in grobijanom. Nekaterih ni mučil, čeprav je vedel, da so povezani z NOB, po drugih je mlátil. Za mučenje je najraje uporabljal plačance, od katerih sta bila glavna 33-letni Alojz Regitnik z Javornika in 38-letni Avgust Ferdič z Jesenic.

Skoraj vse Hrušičanke in Jeseničanke, ki so bile aretirane ob množičnih racijah julija 1942, so izjavile, da je gestapovec, ki jih je zasliševal, čez deset do petnajst minut postavil pogoj, naj priznajo zlepa, sicer bodo zgrda. Ko zasliševanka ni klonila, so na znak planili v sobo trije ali štirje moški, ki so čakali pred vrati, ji vrgli odojo čez glavo, dvignili krilo in zasliševanje se je nadaljevalo s pomočjo žilavke in bikovke.

Pred prihodom na Jesenice je bil Druschke gestapovec v Schwerinu na Meklenburškem, leto dni pred napadom Nemčije in Italije na Jugoslavijo pa je prišel v Celovec.

Po prihodu na Jesenice 20. aprila 1941 si je jeseniški gestapo uredil pisarno na orožniški postaji, v stavbi Ljudske šole (zdaj je v tej šoli gimnazija).

Leta 1931 je prišla na Jesenice družina Aleša Stanovnika, ki je bil sin malega kmeta in vaškega politika iz Horjula. V hotelu Triglav je Aleš odprl odvetniško pisarno, stanovali so pri Črnkoti na Plavžu in kasneje v precej stari in neudobni vili dr. Kogoja. Jeseni leta 1939 so se vselili v svojo novo hišo, ki je bila med hotelom Paar in gostilno Tancar, ob glavni cesti blizu železniške postaje. V pritličju te nove hiše sta imela poslovne prostore z izložbami slaščičar Jakob Pretnar iz Zgornje Dobrave (v preiskavi proti Druschkeju in Linckejju je nastopil kot priča) in urar Pavel Sedej (Alešev sorodnik).

V prvem nadstropju je s svojo ženo Andželko, Spličanko, stanoval zdravnik dr. Bartol Keržan. Bilo je pet sob s kuhinjo in sanitariji, od tega tri sobe s pogledom na glavno cesto in železniško postajo. Zadaj je bila še ena soba in potem še skromna kamrica za gospodinjstvo pomočnico. V tej kamrici je imel pozneje Druschke zaprte pomembne zapornike (npr. inštruktorja SKOJ za Gorenjsko Tugomira Vidmarja iz Kranja, ki so ga ustrelili januarja 1942. leta z jeseniškimi mladinci in skojevci v Dragi). V njej je naredil samomor ujeti partizan in član jeseniškega okrožnega komiteja Janez Šmid s Koroške Bele (marca 1943).

Prvega maja 1941 so gestapovci aretirali dr. Aleša Stanovnika in ga izgnali v Srbijo. Kmalu je dobil dovoljenje za vrnitev v Ljubljano, ker je bil rojen v kraju, ki je bil pod italijansko okupacijo. Kot krščanski socialista in člana Vrhovnega plenuma OF so ga Italijani junija 1942 ustrelili v Gramozni jami.

Za Stanovnikom so gestapovci iz te hiše izgnali slaščičarja Pretnarja, urarja Sedeja in odvetnika dr. Miho Potočnika. Septembra 1941 se je v Stanovnikovo stanovanje vselil Druschke z družino, pod njim, v prvem nadstropju, pa je do novega leta ostal še dr. Keržan z ženo. Vse druge prostore so uporabljali gestapovci, ki so odslej imeli tu svoj sedež. Dva kletna prostora so preuredili v zapore. Z navadnimi deskami so jih pregradili tako, da so bile v vsaki kleti tri celice z ležišči iz desek (pogradi); v vsako celico so lahko zaprli tri osebe. V teh celicah so bili zaporniki le toliko časa, dokler so jih zasliševali, potem so jih premestili drugam. Gestapovski zapor na Jesenicah so bili še v nekdanji Kosovo graščini sredi mesta in pri Kovaču nasproti uprave železarne; v tej stavbi je bila pred vojno policija, v spodnjih prostorih pa zapor.

Druschkejeva žena Hilda je bila iz Elblaga (kot Druschke) in zagrizena nacistka kot njen mož. Imata tri otroke: sin Ingolf je bil rojen 1940, hčerka Iris 1941 in Renata decembra 1943 v celovski bolnišnici (Hilda je umrla že prej, preden so odkrili, kje živi Druschke).

Zakoncem Druschke Stanovnikova sobna in kuhinjska oprema ni bila všeč, zato je šel Druschke po stanovanjih izgnanih Jeseničanov. Najbolj mu je ugajala oprema zakoncev Gostiša, ki sta bila izgnana v Srbijo. Tatjana Gostiša je bila hčerka glavnega sekretarja jeseniške železarne dr. Obersnela, njen mož Danilo Gostiša pa je bil inženir. Stiri leta je celotno stanovanjsko opremo zakoncev Gostiša uporabljala Druschkejeva družina. Nekaj dni pred koncem vojne jo je Druschke spravil v vagon, toda prepozno. Na Koroškem so že bili partizani, ki so vlak iz Podrožca vrnili na Jesenice. Na dveh tovarnjakih pa je Druschke odpeljal veliko zabojev razne opreme (obleke, perilo, jedilni pribor, porcelan, itd.).

(se bo nadaljevalo)

Šef gestapa na Jesenicah Clemens Druschke, vojni zločinec, ki ima zdaj gostilno na Sveti gori pri Heidelbergu v Nemčiji

Praznik mesta heroja – osvoboditev Ljubljane Tekmovalni del »Pohoda po poteh partizanske Ljubljane«

Dan osvoboditve Ljubljane 9. maj ni samo praznik za Ljubljančane, ki naj bi bolj kakor sicer tega dne obujali spomine na tiste dni, ko je bila Ljubljana obdana z bodečo žico, in na tisti dan, ko so v nepopisnem veselju občanov vkorakale v mesto partizanske enote. Ko praznujemo dan osvoboditve Ljubljane, skušamo v vse prireditve ob tej priložnosti priliti še nek širši pomen: izraz solidarnosti z vsemi osvobodilnimi gibanji v svetu, saj želimo, da bi vsa mesta doživela svobodo, kakor jo je doživela Ljubljana, da bi v miru in svobodi z delom vsi ljudje sveta ustvarjali svojo srečo. Zato letošnje geslo: DELO-MIR-SVOBODA.

Poleg manifestativnega Pohoda po poteh partizanske Ljubljane, ki bo potekal po ustaljenih poteh 12. maja, je že pripravljen tudi tekmovalni del prireditev, in sicer partizanski marš za moške ekipe na 28 kilometrov in za ženske ekipe na 14 kilometrov, štafeta zmage-štafeta bratstva in enotnosti na trikrat tisoč metrov ter trikrat šeststo metrov pa še tek prijateljstva. Vse to se bo dogajalo v soboto, 12. maja, popoldne. Omeniti pa velja še kolesarski maraton ob žici okupirane Ljubljane na 80 kilometrov dolgi progi s star-

tom in ciljem v Zajčji Dobravi.

Medtem ko sta obe štafeti zmage namenjeni mladim perspektivnim tekmovalcem, je štafeta bratstva in enotnosti namenjena mladinskim organizacijam, ki so se izkazale pri delu in sodelovanju teh organizacij z mladinskimi organizacijami in šolami iz zamejstva ter drugih jugoslovanskih republik in pokrajin. Letos so k sodelovanju v štafeti bratstva in enotnosti povabljene tri štafete iz organizacij, vključenih v združenje slovenskih športnih društev v

Italiji, tri štafete iz organizacij, vključenih v Slovensko športno zvezo (avstrijska Koroška), in moška štafeta krajujevske gimnazije.

Na tek prijateljstva pa so povabljene mestne reprezentance Ankare, Aten, Bratislave, Budimpešte, Bukarešte, Celovca, Dublina, Gradca, Lisbone, Londona, Madrida, Moskve, Münchna, Pariza, Prage, Sofije, Szombathelija, Tbilisija, Trsta, Varšave in Ženeve, od domačih mest pa reprezentance Celja, Ljubljane, Maribora, Novega mesta, Titovega Velenja, Beograda, Novega Sada, Prištine, Rijeke, Sarajeva ter Zagreba.

Tekmovalni del prireditev je iz leta v leto bolj množičen. Navsezadnje je tudi to način utrjevanja naše poti h krepitvi političnega sistema, v katerem poudarjamo delo, brez katerega ne more biti dobrih rezultatov ne doma in ne v svetu.

Živa Drole

Prireditve meseca mladosti 84

Veliko prireditev mladih v murskosoboški občini se je že začelo, ko je kolesarski klub Pomurje iz Beltincev pod pokroviteljstvom OK ZSMS Murska Sobota pripravil kolesarsko dirko na progi Beltinci-Lipovci-Gančani-Beltinci z naslovom »Priložnost za mlade«. Zadnjega dne aprila popoldne so na Trgu zmage v Murski Soboti postavili mlaj in priredili promenadni koncert, zvečer pa kresovanje. Naslednjega dne je bil prvomajski shod v murskosoboškem kopališču.

Petega maja so mladi pripravili namiznoteniški turnir v Klubu mladih, že naslednjega dne pa tradicionalni pohod na Vanečo. Tedaj je bilo tudi občinsko prvenstvo v spomladanskem krosu v mestnem parku. Sedmega maja so v galeriji odprli razstavo z naslovom »Ustvarjanje nove Jugoslavije«, 10. maja ob 15.30 bo občinsko prvenstvo osnovnih šol v atletiki. Klub mladih pripravljaja 11. maja »Rock veselico« na grajskem dvorišču, občinski koordinacijski odbor pa občinsko prvenstvo osnovnih šol v znanju in spretnosti SLO in DS, ki bo letos v

Prosenjakovcih na Goričkem. Dvanajstega in trinajstega maja bodo gostovali v Murski Soboti mladi igralci hokeja na travi na mednarodnem turnirju mladih reprezentanc, v nedeljskem dopoldnevu pa bo srečanje otroških in mladinskih pevskih zborov.

Osrednja prireditve ob sprejemni letošnje štafete mladosti bo v ponedeljek, 14. maja, ob 15.30 na Trgu zmage. Poleg zvezne bosta v občini potovali še občinski štafeti. Občinska strelska zveza pripravlja 19. maja odprto nočno streljanje z malokalibrsko puško, v dneh od 21. do 26. maja pa bo poseben »teden srednješolcev« s športnimi, zabavnimi in kulturnimi prireditvami. Štirindvajsetega maja bo imelo predsedstvo občinske konference ZSMS Murska Sobota slavnostno sejo s podelitvijo letošnjih priznanj mladim družbenopolitičnim delavcem in mentorjem, v kulturnem delu pa bodo predstavili Kosovo I. Integrare ter otvorili razstavo »Otroška likovna ustvarjalnost in likovni svet mladih v knjigi«.

V dneh med 24. in 27. majem bo v murskosoboškem

Klubu mladih srečanje klubov Slovenije, 25. maja in nekaj dni poprej ter pozneje pa bodo na osemletkah potekali sprejemi pionirjev v ZSMS. Sedemindvajsetega maja bo na Goričkem občinska proslava v Gornjih Petrovcih ob letošnji 50-letnici ustanavljanja društev kmečkih fantov in deklet. Proslava se bo začela ob 8. uri s sprevedom in poznejšimi tekmovalni v raznih kmečkih opravilih. Devetindvajsetega maja pa bo v Beltincih pomursko regijsko finale osnovnih šol v lahki atletiki.

Torej bo letošnji »mesec mladosti 84« v murskosoboški občini spet pester, s številnimi srečanji in kulturnimi prireditvami mladih, ki bodo ob tem pokazali veliko mero svoje ustvarjalnosti. Koordinator vseh aktivnosti, občinska konferenca ZSMS Murska Sobota, je že izdala in razposlala poseben plakat v vse osnovne organizacije ZSMS v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela ter v osnovnih šolah in šolah srednjega usmerjenega izobraževanja. Od njih pričakuje največji odziv na aktivnosti, ki so namenjene prav mladim. Filip Matko

Uspela prva akcija »mirovna stojnica« v Radovljici

Mladi iz delovne skupine za mirovna gibanja pri občinski organizaciji ZSMS Radovljica so v aprilu pripravili »mirovno stojnico«. To obliko mirovne manifestacije, ki je povsem uspešna, kar potrjuje tudi izjemno številni obisk, so pripravili med prvimi v naši republiki. Poleg mladih iz radovljiške občine so v programskem delu sodelovali tudi njihovi vrstniki iz Ajdovščine, Ljubljane in Kranja.

Na ploščadi za avtobusno postajo, v središču novega dela mesta, so postavili velik vojaški šotor, ki jim ga je posodila taborniška organizacija. V njem so razstavili številne plakate in letake s protivojno in protiborožitveno vsebino ter večje količine

propagandnega pisnega in slikovnega gradiva. Mladi, ki so že člani te delovne skupine, so postavili tudi več transparentov, ki so že od daleč opozarjali na »mirovno stojnico«. Mimoidočim so delili letake in zbirali podpise soimšljenikov, ki želijo aktivno sodelovati v tem gibanju. Celotno gradivo in opremo so izdelali člani skupine sami.

Oba dneva »mirovne stojnice« je spremljal zanimiv kulturni program, v katerem so do poznih nočnih ur sodelovale razne mladinske kulturne skupine. Poleg v dramskih in recitatorskih točkah so nastopili s koncertom pesmi ob spremeljavi kitare. Zvečer pa so v šotoru prikazovali diafilme in filme

s protiborožitveno in protivojno vsebino. V programu so nastopili mladinci in mladinke iz Radovljice, Bleda, Lipnice, Ajdovščine in Ljubljane. To naj bi tudi simbolično potrdilo enotnost misli in akcije mladih, ki so s to prireditvijo želeli pokazati nevzdržnost oboroževalne tekme, atomske oborožitve, nepravilnosti in omejevanje človeške svobode.

Ceprav je bilo nekaj pomankljivosti, to je za prvič povsem razumljivo, velja izreči priznanje vsem tistim mladim zanesenjakom, ki so pokazali, da današnja mladina ni zgolj pasiven subjekt, marveč resnično odločilna sila, ki se bojuje za mir in svobodo.

Jošt Rolc

Na rob strmestenski tragediji

Že poznane resnice

Človek je naše največje bogastvo.

Stavek z globokim pomenom in z manj globokimi poudarki, kadar ga spravimo na isto raven s frazo. Ki izgublja veličino, čimvečkrat ga ponavljamo, kričimo, se zaklinjamo...

Za nami je tragedija, rušniška nesreča v jami Strmosten, ki posluje v okviru organizacije Rembas-Zastava. Išče mo resnico. Štiriin- trideset mrtvih je odšlo na svojo poslednjo pot. Štiriin- trideset resnic. Vsaka zase. In sleherna njih – tudi naša. Ker tako mora biti. Pravzaprav – ker bi tako moralo biti!

Poškodovani rudar Milovan Milojević je pri zavesti. Ostal bo. Bolje je tudi Radolku Jovanoviću. Jugoslavija stiska pesti. Solidarnost naših ljudi so znova in znova dokazuje: v nesreči smo kot granit, enotni, trdni, samosvoji in vdani.

Po nesreči so marsikaj ugotovili. Da se premog, ki ga kopljejo, kaj rad vname tudi sam. Le redkokdaj so odkrili metan, če že, v skromnih količinah. Pač pa v jami niso imeli opreme za nadzorovanje plina in prezračevnosti...

Premog potrebujemo, ljudi prav tako. Zdrave in sposobne. Rudarji presegajo načrte. Odstotki rastejo. Veliko zahtevamo od njih. Sobote, nedelje, praznike, jama ne pozna počitka, rudar ne svetlega dne... A rudarjev primanjkuje.

Že leta ugotavljamo, že kar vpeljemo, da bo treba več in – hitreje – vlagati v naše premogovnike, če hočemo zadostiti potrebam, zaustaviti žrelo vse opaznejše energetske lakote. Nismo eni tistih, ki bi se lahko pohvalili s sodobno tehnično opremljenostjo. Kljub temu zahtevamo vedno več. Kdove, morda tudi za ceno življenj, ko ostajajo parole za nami?

Nesreča seveda kajkrat pride tudi sama. Prerada, Nesreče v podzemlju pa prihajajo pri nas kaj pogosto. Prepogosto. Z njimi odhajajo človeška življenja. In takrat delamo obračune. Žal – največkrat takrat. Manjka nam strokovnjakov, opreme, organizacija dela šepa, osebni dohodki še vedno niso takšni, da bi naravnost vabili v jame, mladi se otepajo črnega zlata.

Morda bodo našli krivca za tragedijo v jami Strmosten. Izbrskali tistega, ki ne bo z ničemer več mogel vrniti štiriin- trideset črnih, trdih mož. Nekaj pa je kot pribito: za krivcem bodo ostali še drugi. Z enim samim imenom – odnos družbe do te dejavnosti, od katere veliko zahtevamo, pa zato toliko manj dajemo ali bi radi dajali.

Kot poročajo jugoslovanska sredstva obveščanja, prihaja denarna pomoč družinam ponesrečenih rudarjev in delovnemu kolektivu od pavsod, iz vse domovine, pa tudi iz tujine, kjer je zaposlenih precej rojakov ponesrečenih rudarjev....

Milenko Strašek

Srečanje borcev udeležencev pohoda 14. divizije iz Cerknice

Na povabilo družbenopolitičnih organizacij in skupščine občine Cerknica so se pred dnevom OF srečali v Kovinoplastiki Lož borci legendarnega pohoda 14. divizije na Štajersko iz občine Cerknica. Srečanja se je udeležilo okoli 50 borcev, predstavnikov občinskih družbenopolitičnih organizacij in skupščine občine Cerknica, predstavnikov notranjsko-

kraške regije in predstavnikov Kovinoplastike Lož.

Po uvodni pesmi 14. divizije, ki jo je zapel moški pevski zbor DPD »Svoboda« Loška dolina, so borcem prisrčno čestitali pionirji Osnovne šole heroja Janeza Hribarja iz Starega trga, ki so v imenu borcev tudi ponesli venec v spomin na padle tovariše, posebno še na umrlega rojaka komisarja 14. divizije in

slovenskega pisatelja Matevža Haceta. Nato je spregovoril predsednik skupščine občine Cerknica Edo Lenarčič, ki je orisal herojsko pot borcev 14. divizije in pri tem poudaril, da najlepše in najboljše osvetlimo vlogo in pomen 14. divizije z besedami, ki jih je 27. aprila 1969 na vseljudskem zborovanju v taktatnem Velenju izrekel tovariš TITO: »Ob tej priložnosti bi hotel predvsem izraziti svojo veliko hvalažnost preživelim borcem in jim čestitati za njihov herojski boj, po zaslugi katerega je 14. di-

vizija zavzela mesto ene izmed najslavnejših v našem NOB. Borci 14. divizije so prehodili herojsko pot, dolgo 500 kilometrov, pot, ki je zarisana s krvjo najboljših sinov in hčera Slovenije in so veliko prispevali ne le k osvoboditvi Slovenije, temveč vse naše države.«

Nato je v imenu Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo podelil vsem borcem posebno priznanja. Predstavniki Kovinoplastike so borcem predstavili 30-letni razvoj delovne organizacije, jim razkazali temeljne organizacije v Ložu, nato pa se je srečanje nadaljevalo v tovarniški menzi.

Iz občine Cerknica je živih še okoli 40 borcev – udeležencev legendarnega pohoda 14. divizije na Štajersko. Slavko Berglez

Srečanje upokojujencev trim kolesarjev

V počastitev 39. obletnice osvoboditve Ljubljane in praznika dela je MZDU Ljubljana priredila 5. maja množično akcijo trim kolesarstva iz vseh petih ljubljanskih občin. Prijateljsko srečanje se je odvijalo na osemnajst kilometrov dolgi progi od Smednika do Pirniča. Kljub slabemu vremenu se je kolesarjenja udeležilo 92 upokojujencev.

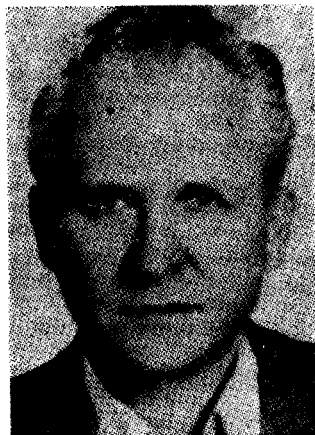
Smedničani so nas na štartu nadvse prisrčno sprejeli. Tekmovanje, ki se je začelo ob deseti uri, je kljub mokremu cestišču potekalo brez težav. Kolesa so poganjali tudi kolesarji, ki so se krepko približali sedemdesetim pa tudi osemdesetim letom. Med ženskami je bila najstarejša Rozalija Senk iz Smednika, med moškimi Franc Kepec iz Šiške. Največ udeležencev je dala občinska zveza upokojujencev iz Šiške, za njo bežigradska, ostale občine se niso kaj prida izkazale.

Po krajši slovesnosti na cilju v Pirniču so se udeleženci tekmovanja sprostili pa tudi zavrteli ob zvokih harmonike, šest najstarejših pa je prejelo praktična darila. -con

Plaketi mesta Maribor za Alojza Poženela in Maksa Redjka

Ob prazniku mesta in občin Maribora sta prejela plaketo mesta Maribor Alojz Poženel in Maks Redjko, dolgoletna družbenopolitična delavca, ki imata tudi pomembne zasluge za razvoj SLO in DS v Mariboru in širše.

Alojz Poženel se je rodil 21. maja 1924 v Planini pri Rakeku. Po okupaciji je bil že 17.

julija 1941 izgnan v Travnik v Bosno, kjer je bil večkrat zaprt kot simpatizer NOB. Ob koncu leta 1942 je bil že četrtič aretiran in odpeljan v taborišče v Zenici, kjer je bil do maja 1943. Aktivni udeleženec NOB je bil od 24. aprila 1944 do osvoboditve, nakar je ostal v aktivni službi v JLA. Opravljal je številne odgovorne dolžnosti v JLA, med drugim tudi 15 let v zveznem sekretariatu za ljudsko obrambo. Že kot oficir JLA je bil aktiven družbenopolitični delavec.

Po upokojitvi se je redno zaposlil kot sekretar Pokrajinskega odbora vzhodnoštajerske pokrajine, kjer je uspešno deloval več kot deset let. Bil je nosilec aktivnosti v razreševanju številnih vprašanih organiziranja, delovanja in formalno-pravne ureditve Pokrajinskega odbora ter izvajanja obrambnih priprav v pokrajini. Na tem področju je uspešno usklajeval obrambno načrtovanje z občinami z območja vzhodnoštajerske pokrajine kakor tudi znotraj pokrajine.

Bil je eden od organizatorjev, usklajevalcev in nosilcev priprav ter izvedb vseh večjih vojaških vaj, ki so bile na območju Maribora in pokrajine.

Aktivno je sodeloval tudi v številnih vojaških vajah v Sloveniji in v vseh akcijah NNPP v Mariboru. Aktivno je sodelo-

val tudi v številnih drugih obrambnih aktivnostih v Mariboru in regiji, zlasti na področju obrambnih priprav družbenopolitičnega in družbeno- spodarskega sistema. V celotnem desetletnem obdobju, odkar je v Mariboru, je bil aktiven družbenopolitični delavec in funkcionar. S svojo aktivnostjo zlasti prispeva k obrambni organiziranosti in podružbljanju SLO in DS. Nosilec je sedmih odlikovanj in številnih priznanj za aktivno delo v JLA in družbenopolitični skupnosti.

Maks Redjko je aktiven udeleženec NOB od julija 1944. Bil je borec Slandrove brigade in je bil v tej brigadi tudi sprejet v SKOJ. Bil je delegat brigade na mladinski konferenci 4. operativne cone v Gornjem gradu, sekretar SKOJ, član mladinskih vodstev in predsednik številnih organov ZS Slovenije in SZDL Slovenije. Po šolanju se je leta 1948 zaposlil na direkciji DES Maribor in je do upokojitve v letu 1983 opravljal pomembne dolžnosti

v slovenskem elektrogospodarstvu. Bil je prvi predsednik UO DEM in član DS DEM, predsednik UO za elektrogospodarstvo pri GZS, komisar občinskega štaba Teritorialne obrambe Maribor itd. Več let je opravljal tudi različne dolžnosti pri športnih društvih, bil pa je tudi predsednik sveta za telesno kulturo pri občinski skupščini Maribor. Za svoje izjemno delo je prejel medaljo zaslug za narod, medaljo dela, medaljo za vojaške zasluge, red zaslug za narod s srebrno zvezdo, red zaslug za narod s srebrnimi žarki in red dela z rdečo zastavo.

M. K.

Kakor si boš postlal...

Najbrž je jasno, da si mora mo najprej postlati, če že hočemo ležati, čeprav se marsikomu to ne ljubi. Precej jih je, ki čakajo, da bi jim drugi postlali. Baje je to tudi dolžnost staršev, da postiljajo svojim naslednikom, navada otrok, mladine pa je, da dolžijo starše, prejšnje zaostale, starokopitne rodove vseh nerodnosti, napak in stisk sedanosti. Kako zdaj mladino prepričati, da starine, odslužena »stara garda«, nespodobna, senilna in komaj primerna za muzejske »ekspozite« (kakor baje meni novi rod) nikakor ni zagrešila prav nič, ko je postiljala sebi in svojim naslednikom? Res, postelja je malo trša, kakor bi morda sodobna mladina želela. Toda ali mladina sploh pomisli, da njeni starši ali dedi niso niti imeli postelj, ko so »postiljali« prihodnjim rodovom – po naših gozdovih, po zasneženih hriboh, na pohodih noč in dan brez počitka, brez kruha, brez strehe nad glavo, pa tudi tisti, ki so jih sežgali v taboriščih, »tovarnah smrti«? Ali tedaj prejšnji rod vendar ni bil »popolnoma senilen«?

To je neprijetno, če dandanes omenjamo. Baje je že čas, da bi nekdanji, včerajšnji junaki utihnili in da bi vstali z lovork, na katerih so tako dolgo sedeli, češ, mladina končno, zdaj in tukaj, sploh več ne ve, da je bila pred štiridesetimi ali kdove kolikimi leti nekakšna vojna, ko so pogorele mladane vse slovenske vasi, ko ljudje sploh niso poznali belega kruha, a še črnega so stradali, ko skorajda ni bilo nobene naše družine, ki bi ne imela vsaj ene žrtve in – ko je torej prav, da o tem vendar že molčimo. Kdo bo zdaj premeleval zgodovino, ko živimo danes ali z drugimi besedami: prav zdaj že potrebujemo postelj, ne da bi si jih šele morali iskati ali postiljati! Vaša dolžnost je bila, da bi nam postlali, pravijo. Kakor ste nam postlali, tako zdaj ležimo! Kaj ste nam pripravili? Kaj nam dajete? Pravite, da se lahko šolamo, vi pa trdite, da tedaj niste imeli niti osnovnih šol, ker vas je sovražnik raznarodoval, zatiral, zapiral, pobijal, preganjal. Potem pa omenjate nekakšno okupacijo! Vse to je vša stvar, to je bilo in minilo. Zdaj pa terjamo besedo mi! Torej, zakaj nas ne zaposlite? Očitajte nam, da pohajkujemo, posedamo po gostiščih, divjamo v koncertnih dvoranah, delamo divjaški hrup s svojo sodobno glasbo, a »disco-klube« si moramo ustanavljati sami, niti zabavišč nam niste priskrbeli in celo glasbene instrumente moramo tihotapiti. Carina! Vi, generacija harmonikarjev! Videorekorderjev še videli niste! Pa se hočete sprenevedati, da ste sodobni. Ko nam niste mogli preprečiti kavbojk in dolgih las, ste nas začeli posnemati – ko to niti ni več moderno!

No, no! To bi pa res utegnili »iti komu v nos«, češ, kakšna nesramnost, kakšna nevednost, kje pa živite! Ali sploh veste, da mladine sploh ni, marveč da so dandanes le še »naši mladi«, naša avantgarda, naš ponos, na mladih prihodnost stoji, ali če hočete – leži! Ležala bo, kakor ji bodo postlali – pa najsi bo postelja na bobnih in kitarah, bodisi na raketa. Njihova stvar...

efes

»Prizma optimizma« zabava upokojujence

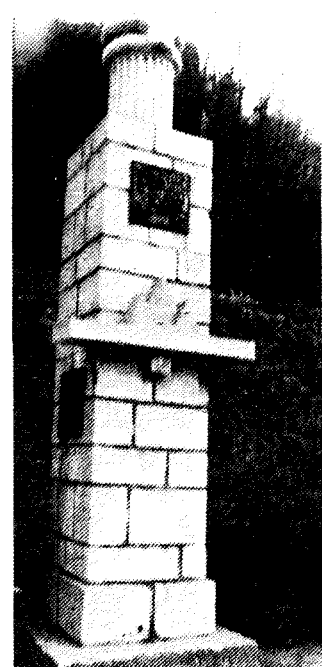
V zadnjih dveh letih je občinska zveza društev upokojujencev iz Šiške pripravila javni razvedrilni oddaji. Ta, ki je bila 24. aprila, je povsem napolnila dvorano šiškeškega kina.

Najbolj nas je razvedrila glasbena družina Ahačič iz Trzica: štiriindevetdesetletni oče Rudi, hčerka Marija in brat Vital. Oče je še vedno zdrav in krepak. V mladosti je v Trzicu organiziral godbo na pihala. Nastopila je tudi njegova hčerka Marija, ki že dvaindvajset let živi v Torontu in je delničarka tamkajšnje televizijske

družbe, dve uri na teden pa prepeva slovenske pesmi našim rojakom. Brat Vital nas je navdušil s harmoniko.

Na prireditvi sta nastopila še pevec Stane Mancini in gledališka igralka Vladoša Simčičeva-Tiranova, ki nam je pripovedovala, kako sta s pokojnim možem organizirala kulturno umetniško življenje v partizanih.

Oddajo sta pomagala srečno pripeljati do konca še športnik Stane Urek s skupinsko telovadbo in gledališki igralec Danilo Benedičič. V. B.

Franju Malgaju in padlim tovarišem v spomin

Ob cesti in železniški progi, ki peljeta iz Dravograda proti Ravnam na Koroškem, je v Dobrih postavil spomenik znanemu Maistrovem borcu poročniku Franju Malgaju in tovarišem, ki so padli v bojih na Koroškem v letih 1918 do 1945.

Ob letošnjem dnevu zmage nam bodo vsi ti dogodki še toliko bolj sveži zlasti zato, ker se je druga svetovna vojna na Koroškem končala šele 15. maja 1945.

Na spomeniku je tudi napis: »O jaz ne spim, le čakam čas in čakam vas, da gremo skupaj čez Sent Vid med brate naše Zilo pit.«

Drago Miklavc

Športno razgiban mesec

Minuli mesec je bil za športnike upokojujence precej razgiban: pomerili smo se v štirih športnih panogah – kegljanju, šahu, balinanju in streljanju. V dvaindvajsetih ekipah je nastopilo 152 tekmovalcev.

Na kegljišču v Medvodah so bili najbolj borbeni Medvodčani. Sledila sta kluba Ilirija in Litostroj. Nastopili so tudi posamezniki s po sto lučajev. Prvo mesto je osvojila Valerija Železnikar, sledila pa sta ji Rudi Fatur in Nada Luznar.

V šahu vlada nekakšno krizno obdobje. Mladega kadra ni, starejši je utrujen. Prvo mesto je pripadlo društvu Milan Majcen, sledila pa sta mu šentviško in Vižmarje-Brod.

V balinanju se je pomerilo osem ekip, v finalu pa sta ostala litostrojska in DU Hinko Smrekar. Zmagala je litostrojska ekipa pred DU Hinko Smrekar in DU Brata Babnik.

V streljanju so na minulem tekmovanju zmagali Šentvidčani: od možnih 800 krogov so jih osvojili 581. Sledila sta jim DU Šinkov Turn in DU Medvođe. Najboljši strelci so bili Maruša Ceglar, Rudi Viderger in Martin Meglič.

Prvouvrščene ekipe in posamezniki se bodo udeležili v drugi polovici maja področnega tekmovanja Ljubljane z Notranjsko.

Vinko Bavcon

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Doljenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35